

ความร่วมมือกับต่างประเทศ

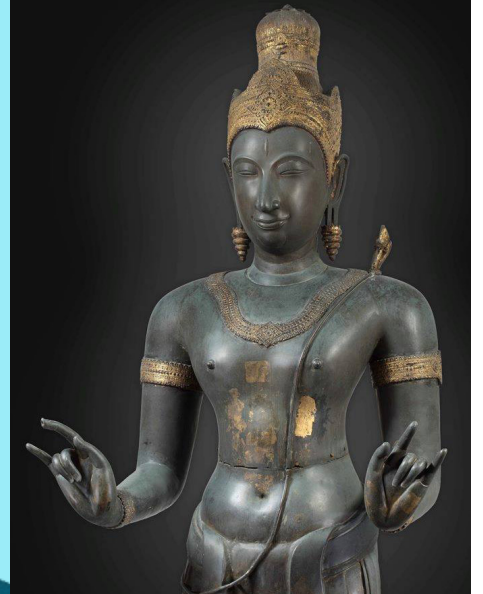
THE BULLETIN ON INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MINISTRY OF EDUCATION

กระทรวงศึกษาธิการ

ไม่ว่าจะซื้อหรือจะขาย
ล้วนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการทำลาย

"มรดกและแหล่งเรียนรู้
ของมวลมนุษยชาติ"

WORLD HERITAGE INSIGHT
HAPPENING
PERSPECTIVE
UNESCO COURIER

สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
ถนนราชดำเนินนอก ดุสิต กรุงเทพฯ 10300
โทร 0 2628 5646 ต่อ 122 - 124 โทรสาร 0 2281 0953
www.bic.moe.go.th

วารสาร ความร่วมมือกับ ต่างประเทศ

จากบรรณาธิการ

หลายทศวรรษที่ผ่านมาปัญหาการสู้รบ ภัยสงคราม ความยากจน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และอื่น ๆ อีกมากมายที่เป็นปัญหาของโลก ได้นำมาสู่การทำลายล้างแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมที่เพิ่มมากขึ้น และส่งผลให้มีการค้าขายทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมายผู้ค้าได้อาศัยช่องทางต่าง ๆ เข้าไปโจรกรรมทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในแหล่งโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์และนำออกมาค้าขายในตลาดมืดหลายแห่ง โดยปัจจุบันได้อาศัยช่องทางในการติดต่อซื้อขายในรูปแบบออนไลน์มากขึ้น องค์กรอาชญากรรมและผู้ก่อการร้ายได้อาศัยการค้าขายโบราณวัตถุและสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อสร้างเงินทุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะในช่วงปี ค.ศ. 2014 มีการปล้นแหล่งโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ครั้งใหญ่ในประเทศซีเรียและอิรัก ทำให้โบราณวัตถุหลายรายการได้ถูกนำไปขายในหลายประเทศ ปัจจุบันเชื่อว่าการไหลเวียนของสินค้าทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมายมีปริมาณมากเป็นอันดับ 3 รองจากยาเสพติดและอาวุธ ปัญหานี้ได้กลายเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

กว่า 50 ปีที่มีการต่อสู้กับการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมายขององค์การระหว่างประเทศอย่างองค์การยูเนสโก ได้ร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภายใต้อนุสัญญา 1970 ได้มีการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ภายใต้อนุสัญญา รัฐภาคีจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการส่งคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกขโมย การทำลายแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมากลายเป็นส่วนหนึ่งของความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของประชาคมระหว่างประเทศ การทำลายและการค้าขายยังทำให้ชุมชนท้องถิ่น และประเทศต่าง ๆ ขาดมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าและแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนและคนรุ่นต่อไป

เนื้อหาของวารสารฉบับนี้จึงได้มีการพูดถึงความร่วมมือระหว่างประเทศในหลากหลายมิติที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศภายใต้ความร่วมมือกับองค์การยูเนสโก รวมถึงเรื่องราวที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นในแวดวงการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และที่พลาดไม่ได้คือบทความแปลที่คัดสรรมาจากวารสารยูเนสโกคูเรียฉบับประจำเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2563 และบทความประจำฉบับเกี่ยวกับมรดกโลก เรื่อง “มรดกโลกมง-แซ็ง-มีแชลและบริเวณอ่าวโดยรอบ”

ท่านผู้อ่านสามารถติดตามอ่านวารสารความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการทั้งปัจจุบันและย้อนหลังได้ที่เว็บไซต์สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ www.bic.moe.go.th

วารสารความร่วมมือกับต่างประเทศ

ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนมกราคม-มีนาคม 2564

WORLD HERITAGE INSIGHT

- 1 มรดกโลกมง-แซ็ง-มีแชลและบริเวณอ่าวโดยรอบ (ตอนที่ 1)
โดย สาวิตรี สุวรรณสถิตย์

HAPPENING

- 5 ไทยร่วมผลักดันแผนยุทธศาสตร์ยูเนสโกฉบับใหม่
โดย รัชนิษฐ์ พงศ์อุดม / สุปราณี ค่ายวง
- 11 ศธ. ผสานความร่วมมือยูเอ็นลดความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีการศึกษา
โดย กชกร คัดตพันธ์ อาสิทธิ์ / สุปราณี ค่ายวง
- 13 แผนงานด้านการศึกษาของอาเซียน ปี 2564-2568
โดย รุ่งกานต์ พันธุ์ภักดี
- 17 60 ปี ไทย-แคนาดา ร่วมพัฒนาการศึกษาไทย
โดย หงษ์ฟ้า วีระนพรัตน์

PERSPECTIVE

- 19 50 ปี ของการต่อต้านการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมาย
โดย กุสุมา นวพันธ์พิมล
- 21 การปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ
โดย กุสุมา นวพันธ์พิมล
- 25 ประเทศไทยกับการต่อต้านการลักลอบนำเข้าและส่งออกสมบัติทางวัฒนธรรม
โดย สาวิตรี สุวรรณสถิตย์
- 31 การป้องกันการลักลอบค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ: สงครามหลายฝ่ายหรือโอกาสสร้างพันธมิตร?
โดย มณฑกานต์ สุวรรณทรรก กิตติไพศาลศิลป์

UNESCO COURIER

- 37 เราต้องลงทัณฑ์พวกหัวขโมยและผู้รับซื้อพร้อมกันไป
แปลโดย พิศवास ปทุมต์ตรังษ์
- 40 อินเดีย: การโจรกรรมมรดกทางวัฒนธรรมยังเป็นปัญหาท้าทาย
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 42 โซเชียลเน็ตเวิร์ก: ชุมทองแห่งใหม่ของพวกลักลอบค้าโบราณวัตถุ
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี
- 44 จีน: ชิ้นงานสำริดจากทั่วโลกมารวมตัวกันอีกครั้งในพิพิธภัณฑ์ดิจิทัล
แปลโดย เสาวรส มิตรราปิยานุรักษ์
- 46 อาร์เจนตินา: ประเทศแถวหน้าในการส่งคืนโบราณวัตถุ
แปลโดย เสาวรส มิตรราปิยานุรักษ์

"มรดกโลกมง-แซ็ง-มีแชล: และบริเวณอ่าวโดยรอบ"

มรดกโลกด้านความเชื่อและศรัทธา
บนเกาะในอ่าวของแคว้นนอร์ม็องดี
ทางตะวันตกเฉียงเหนือของฝรั่งเศส
(ตอนที่ 1)

โดย สาวิตรี สุวรรณสถิตย์¹

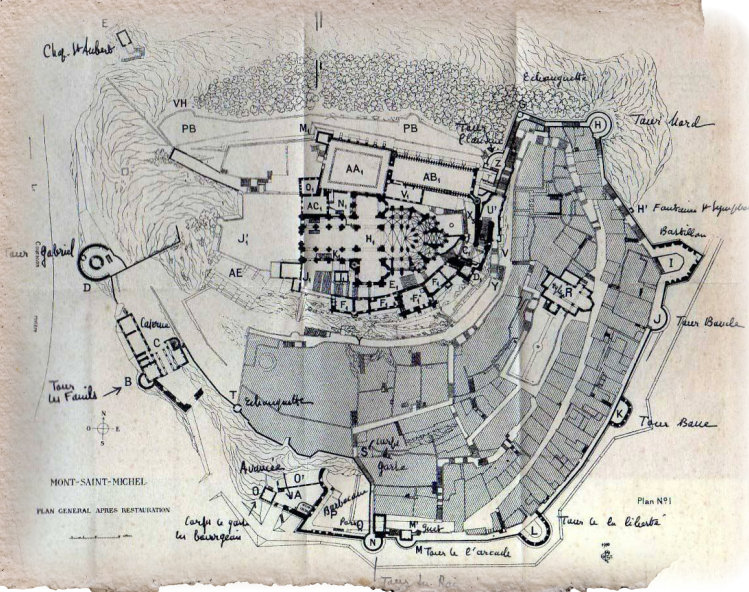

1. ความนำ

มรดกโลกที่มง-แซ็ง-มีแชลและบริเวณอ่าวโดยรอบ นับว่าเป็นตัวอย่างและกรณีศึกษาเกี่ยวกับมรดกทางความเชื่อและศรัทธาที่ยืนยาวที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมกับธรรมชาติแวดล้อมที่น่ามหัศจรรย์ และยังยืนยงต่อเนื่องมานานมากกว่าหนึ่งพันกว่าปีแล้ว และยังเป็นแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบจากภาวะอากาศเปลี่ยนแปลงด้วย นอกจากนี้ศรัทธาเกี่ยวกับอัครทูตสวรรค์ที่มีนามว่า มีคาเอล หรือมีแชล หรือไมเคิลนั้น เป็นความเชื่อที่มีในหลายประเทศมาตั้งแต่โบราณและยังสืบทอดถึงปัจจุบันทำให้มีการก่อสร้างทางสถาปัตยกรรม-ศิลปกรรมกันมากมายทั่วโลก

ที่ตั้งของมรดกแห่งนี้ยังอยู่บนภูเขาหินบนเกาะทรายกลางอ่าวติดกับปากแม่น้ำใหญ่ ตั้งอยู่ระหว่างแคว้นชายทะเลริมอ่าวนอร์ม็องดีกับแคว้นบริตทานี จึงถูกระแสน้ำทะเลซัดทำให้มีน้ำขึ้นลงเป็นประจำ ช่วยป้องกันข้าศึกต่างศาสนาบุกรุกเข้ามาทำลายได้ ทำให้ผู้คนที่เป็นนักแสวงบุญจากทั่วโลกเดินทางไปท่องเที่ยวแสวงบุญกันที่นี่ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน

ในช่วงที่การท่องเที่ยวนานาชาติกลายเป็นอุตสาหกรรมรุ่งเรืองเต็มทีนั้น วัดบนเกาะแห่งนี้ก็มีนักท่องเที่ยวนานาชาติทั้งที่มีศรัทธาในศาสนา และไปเที่ยวเพราะความมหัศจรรย์ของธรรมชาติสอง-สามล้านคนทุกปี...

¹ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการมรดกโลกทางวัฒนธรรมและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยมรดกโลก

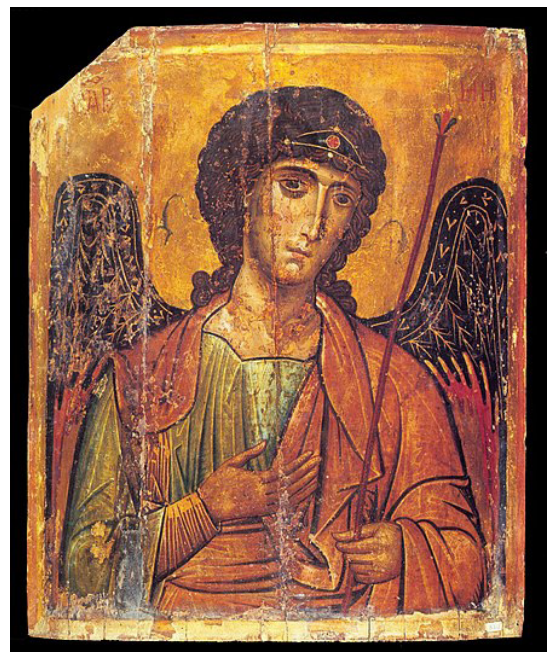
โดยเฉพาะในช่วงที่มีปรากฏการณ์น้ำท่วมใหญ่แห่งศตวรรษในเดือนมีนาคมปี ค.ศ. 1997 (ดูภาพน้ำท่วมเกาะ) ก็มีนักท่องเที่ยวอยู่บนเกาะนี้นับหมื่นคน และในช่วงที่มีปรากฏการณ์หลังสุริยุปราคา ทำให้เห็นดวงจันทร์ใกล้โลกมากจนเห็นดวงใหญ่ หรือเรียกว่า ซุปเปอร์มูนในเดือนมีนาคม 2015 นั้น ก็มีนักท่องเที่ยวนานาชาติไปเที่ยวชมและถ่ายภาพดวงจันทร์ที่เกาะแห่งนี้แน่นขนัด

จนกระทั่งในปี 2020 นี้ ที่แห่งนี้ต้องมาทิ้งร้างไร้ผู้คนไปเยือน เพราะมีการปิดประเทศเนื่องจากภัยระบาดของโควิด-19 ในปี 2020 แต่ก็อาจจะเป็นโอกาสที่ชุมชนในเมืองนี้ได้ทำความสะอาด ดูแลรักษา และค้นคว้าวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับมรดกโลกที่นี่

โดยเชื่อว่ามินิกบวชประเภทฤๅษี (Hermits) มาแสวงบุญที่นี่ก่อน ต่อมาในศตวรรษที่ 8 ได้มีสังฆราชแห่งเมืองอเวรียงซ์ นามว่า นักบุญโอแบร์ ในศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ท่านได้มีนิมิตถึงสามครั้ง ว่า “อัครทูตสวรรค์มีคาเอล” ได้มาสั่งการให้ท่านก่อสร้างวัดในนามของพระองค์ที่บนภูเขาบนเกาะแห่งนี้ขึ้น

ดังนั้น สังฆราชโอแบร์ จึงได้ก่อสร้างวัดบนเกาะภูเขาแห่งนี้ เพื่ออุทิศถวายอัครทูตสวรรค์มีคาเอล โดยเริ่มก่อสร้างตั้งแต่ปี ค.ศ. 708 ในรูปแบบสถาปัตยกรรมได้ภูเขาในยุคโรมันเนสก์ นอกจากนี้ท่านยังได้ส่งพระสงฆ์ในนิกายของท่านไปยังวัดบนภูเขาที่สร้างถวายอัครทูตสวรรค์มีคาเอลในอิตาลี ที่วัดชื่อ มอนเต การ์กาโน (Monte Gargano มรดกโลกในอิตาลี) เพื่อขอนำชิ้นส่วนหรือพระธาตุของทูตสวรรค์มีคาเอล นำมาบรรจุไว้ที่วัดบนภูเขาบนเกาะภูเขาแห่งนี้ ในยุคแรก ๆ นั้น เรียกวัดแห่งนี้ว่า “วัดเขาบรรจุธาตุ” (Mont-Tombe) เมื่อสร้างวัดเสร็จท่านก็ได้ทำพิธีอุทิศวัดบนภูเขาแห่งนี้ถวายเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม ค.ศ. 709

ภาพอัครทูตสวรรค์มีคาเอล

2. ประวัติการทำงานในฐานะแหล่งมรดกโลกของยูเนสโก

มง-แซ็ง-มีแชลและบริเวณอ่าวโดยรอบแห่งนี้ มีประวัติการทำงานตามอนุสัญญามรดกโลกต่อเนื่องมานานกว่า 40 ปี กล่าวคือ “มง-แซ็ง-มีแชลและบริเวณอ่าวโดยรอบ” ได้รับการขึ้นบัญชีมรดกโลกครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 และหลังจากนั้นมาทางการของฝรั่งเศสก็ส่งรายงานด้านการอนุรักษ์และการบริหารจัดการมรดกโลกแห่งนี้เป็นประจำ ต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ข้อท้าทายที่สำคัญของมรดกโลกแห่งนี้ คือ เป็นมรดกที่สร้างตามแบบสถาปัตยกรรมที่สืบทอดสร้างเสริมต่อ ๆ มาหลายยุคหลายสมัย และยังเป็นมรดกทางด้านศาสนาที่ตั้งอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มหัศจรรย์บนภูเขาบนเกาะล้อมรอบไปด้วยอ่าวที่มีกระแสน้ำขึ้นลงที่รุนแรง ธรรมชาติที่โดดเด่นเช่นนี้ทำให้มีผู้คนเข้าใช้ประโยชน์ทางจิตวิญญาณมาตั้งแต่ก่อนคริสต์ศาสนา

ในยุคต่อมา เริ่มตั้งแต่คริสต์ศักราชที่ 10 จนถึงศตวรรษที่ 14 ได้มีการก่อสร้างวิหารแบบ “เบเนดิกทีน แอบบี” ตามแบบสถาปัตยกรรมกอทิก และได้มีการก่อสร้างกำแพงและป้อมปราการสูงใหญ่แข็งแรงเพื่อป้องกันภัยจากผู้รุกรานโดยเฉพาะในช่วงที่มีสงครามทางศาสนา รวมทั้งมีการก่อสร้างหมู่บ้านภายในกำแพงที่สูงล้อมรอบ ๆ วัดบนภูเขาเช่นนี้ด้วย เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้านที่จะช่วยดูแลรักษาวัด และช่วยต่อสู้ป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ แต่ถึงจะมีการก่อสร้างมากมายภายในกำแพงรอบวัดภูเขา เช่น สร้างวิหารแบบกอทิกใหม่ สร้างที่อยู่ของพระ สร้างห้องหับและทางเดินรอบวัด สร้างสวน สร้างบันไดทางเดินที่สูงชันสำหรับใช้เดินขึ้นลงจากวัดในระดับหนึ่งไปยังลานอีกระดับหนึ่ง และยังก่อสร้างหมู่บ้านที่มีผู้คนอาศัยอยู่บนเนินคน สร้างโรงแรมที่พัก ตลอดจนร้านอาหาร เพื่อรองรับการเดินทางมาแสวงบุญของผู้มีจิตศรัทธาจากเมืองต่าง ๆ ตั้งแต่ยุคกลางจนถึงปัจจุบัน การก่อสร้างดังกล่าวค่อย ๆ เกิดขึ้นตามความจำเป็นในยุคสมัยต่าง ๆ กัน จนกระทั่งมีสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นในระดัต่าง ๆ และทับซ้อนวัดธาตุดั้งเดิมไปเสียหมด แต่อย่างไรก็ดี จากการศึกษาสำรวจของผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมที่ชำนาญด้านสิ่งก่อสร้างทางศาสนาในยุคปัจจุบัน ก็ทำให้ได้ค้นพบว่ามรดกรอยที่เหลืออยู่ของวัดธาตุบนเขาที่วัดเดิมได้จมลงไปใต้ดิน แต่ยังมีแท่นบูชาเก่าแก่อยูในวิหาร อายุทางโบราณคดีประมาณศตวรรษที่ 10 เหลืออยู่ แต่ปัจจุบันเรียกชื่อใหม่ว่า “Notre-Dame-sous-Terre”

3. เกณฑ์พิจารณาความสำคัญอันโดดเด่นเป็นสากล (OUV หรือ Outstanding Universal Values) ของมง-แซ็ง-มีแชล

มรดกมง-แซ็ง-มีแชลแห่งนี้ ได้รับการยอมรับว่ามีความโดดเด่นเป็นสากล ทั้งในด้านวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่ใกล้ชิดกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ จึงทำให้มรดกมง-แซ็ง-มีแชลและบริเวณอ่าวโดยรอบนี้ ได้ขึ้นมรดกโลกด้วยเกณฑ์ 3 ข้อ โดยผ่านการประเมินจาก ICOMOS และ IUCN ดังนี้ คือ

- **เกณฑ์ข้อ 1** แสดงอัจฉริยภาพการออกแบบสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้อย่างสุนทรีย์
- **เกณฑ์ข้อ 3** มีองค์ประกอบที่มีคุณค่าโดดเด่น เป็นกลุ่มอาคารสถาปัตยกรรมที่ไม่มีที่ใดเทียบ ทั้งเป็นวัดและเป็นหมู่บ้านที่อยู่ร่วมกันมาอย่างใกล้ชิดยาวนาน อยู่ภายในรั้วกำแพงที่เป็นป้อมปราการแข็งแรง ปลอดภัย ยั่งยืนมาจนทุกวันนี้ ทั้ง ๆ ที่ตั้งอยู่บนเกาะที่มีพื้นที่จำกัด แต่ก็สามารถก่อสร้างกลุ่มอาคารเพิ่มเติมในยุคต่าง ๆ ได้อย่างสอดคล้อง ลงตัว สวยงาม ต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลาหลายร้อยปี
- **และเกณฑ์ข้อ 6** มีประวัติและเรื่องราวเกี่ยวกับอัครทูตสวรรค์มีแชล หรือ มีคาเอล หรือไมเคิล ที่เป็นที่เคารพนับถือมาตลอด ในคติของอารยธรรมชาวคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกทั่วโลก

ด้วยศรัทธาและความเชื่อในอัครทูตสวรรค์องค์นี้ จึงทำให้มรดกโลกที่มง-แซ็ง-มีแชลและบริเวณอ่าวโดยรอบแห่งนี้ ดึงดูดนักท่องเที่ยวแสวงบุญจำนวนมากมาตั้งแต่สมัยยุคกลาง (Medieval Age)

The archangel Saint Michael of Mont-Saint-Michel Abbey
Photo: DR / Centre des monuments nationaux

4. มรดกโลกกับภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว

ข้อท้าทายประการหนึ่งของมรดกโลกในยุคปัจจุบันซึ่งมรดกโลกหลายแห่งทั่วโลกกำลังเผชิญอยู่ ก็คือความเสี่ยงภัยเนื่องมาจากภาวะภูมิอากาศของโลกเปลี่ยนแปลง (Climate Change) สำหรับมรดกโลกที่มง-แซ็ง-มีแชลและบริเวณอ่าวโดยรอบแห่งนี้ก็จัดว่ามีความเสี่ยงอยู่ไม่น้อยทีเดียว เพราะมีที่ตั้งอยู่บนภูเขากลางเกาะที่โดดเดี่ยวที่มีหาดทรายล้อมรอบ เป็นเกาะอยู่ท่ามกลางอ่าวลึกของนอร์ม็องดีที่มีลมพายุแรงมากตามฤดูกาล ณ ที่นี้บางยุคก็มีแผ่นดินไหวจนทำลายสิ่งก่อสร้างเสียหาย บางสมัยก็มีน้ำท่วมหรือไฟไหม้ และในปัจจุบันนี้ เมื่อสืบกว่าปีที่ผ่านมา ก็ยังมีกระแสน้ำรุนแรงพัดพาเอาทรายจากทะเลเข้ามาทับถมตักตะกอนอยู่รอบเชิงเขาจนสูญเสียสภาพความเป็นเกาะกลางทะเลดั้งเดิมไป แต่ก็ได้มีการดำเนินการในด้านการอนุรักษ์และบริหารจัดการ ทั้งสภาพธรรมชาติแวดล้อม และทางด้านสถาปัตยกรรมสถานอันได้แก่การอนุรักษ์และบูรณะวิหารหินแบบกอธิกและสิ่งก่อสร้างประกอบที่เก่าแก่จำนวนมากนี้อย่างจริงจังมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เช่นการซ่อมยอดสูงสุดของวิหารและรูปปั้นเคลือบทองของทูตสวรรค์มีแชลเมื่อปี ค.ศ. 1897 (ดูภาพถ่ายยอดสูงสุดของวิหารมง-แซ็ง-มีแชล) และมีศึกษาวิจัยและบูรณะต่อเนื่องจนถึงปี 2015 นี้ ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาความเป็นของแท้จริง (Authenticity) และความสมบูรณ์พร้อมหรือบูรณภาพ (Integrity) ของมรดกนี้ให้ยืนยาวต่อไป

ยิ่งกว่านั้น รัฐบาลฝรั่งเศสยังได้ยื่นข้อเสนอขอปรับปรุงพื้นที่มรดกโลกแห่งนี้เพิ่มเติมในปี ค.ศ. 2018 โดยได้รวมหมู่บ้าน หรือคอมมูนจำนวน 130 แห่งที่อยู่รายรอบมรดกโลกมง-แซ็ง-มีแชลแห่งนี้มาเป็นพื้นที่มรดกโลกเพิ่มเติมและเป็นพื้นที่กันชน โดยใช้ผลการศึกษาวิจัยด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรมในพื้นที่ทั้งหมดมาเป็นหลักการและแนวทางในการกำหนดพื้นที่ใหม่ด้วย

- จบตอนที่ 1 -

เอกสารอ้างอิง

1. World Heritage Centre, Mont-Saint-Michel and its Bay, Documents and map, 1979-2018 (เอกสารภาพถ่ายและแผนที่ในแฟ้มมรดกโลกของศูนย์มรดกโลก ได้แก่ แฟ้มการเสนอขอขึ้นบัญชี รายงานการอนุรักษ์ มติคณะกรรมการมรดกโลกที่เกี่ยวข้อง เอกสารการติดตามประเมิน การขอขยายเขตพื้นที่ เริ่มตั้งแต่ปี 1979 จนถึงปี 2018)
2. เอกสารจากศูนย์ข้อมูล ภาพถ่าย และบันทึกเดินทางไปมง-แซ็ง-มีแชลของผู้เขียนเอง
3. Explore/L'histoire de l'abbaye du Mont-Saint-Michel, © 2018 Centre des Monuments Nationaux
4. Mont-Saint-Michel Abbey, Wikipedia
5. The Bay of Mont-Saint-Michel Facies, morphodynamics and Holocene evolution of a hypertidal coastal environment Bernadette Tessier, Pierre Weill, Published 2017
6. Mont-Saint-Michel, Definition by James Blake Wiener, published on 04 October 2018
7. Mont-Saint-Michel and its Bay, YOUTUBE VIDEOS
8. Mont Saint Michel in Normandy and St Michael's Mount in Cornwall, By Christopher Long, incorporating study notes by David Nicolas-Méry and references from Millénaire Monastique du Mont Saint-Michel
9. Project Mont Saint Michel, Reinvent the Bay, official site, http://www.projetmontsaintmichel.com/index_uk.html
10. Bridge to Mont Saint-Michel, Le Mont Saint-Michel, France, 2014, <https://www.sbp.de/en/project/bridge-to-mont-saint-michel/>
11. Mont-Saint-Michel targets ecotourism, https://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/france/mont-saint-michel-targets-ecotourism
12. RESTORATION OF THE MARITIME CHARACTER OF THE MONT-SAINT-MICHEL NORMANDY REGION, FRANCE, <https://www.anteagroup.com/en/case-studies/restoration-maritime-character-mont-saint-michel>

ไทยร่วมผลักดัน

แผนยุทธศาสตร์ยูเนสโกฉบับใหม่

โดย รัชนิท พงศ์อุดม¹
สุปราณี คำยวง²

ยูเนสโกอยู่ในช่วงของการจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2565-2572 (Draft Medium-Term Strategy for 2022-2029) หรือเอกสาร 41 C/4 และร่างโครงการและงบประมาณ ระหว่างปี พ.ศ. 2565-2568 (Draft Programme and Budget for 2022-2025) หรือเอกสาร 41 C/5 โดยเอกสารสำคัญทั้งสองฉบับมีกระบวนการพิจารณาจากประเทศสมาชิกของยูเนสโกหลายขั้นตอน นับตั้งแต่การประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 40 เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2562 การประชุมหารือระหว่างคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยยูเนสโก ทั่วทุกภูมิภาค ตลอดจนคณะกรรมการภายใต้โปรแกรมต่าง ๆ ในช่วงกลางปี พ.ศ. 2563 รวมถึงการประชุมคณะกรรมการบริหาร องค์การยูเนสโกที่ผ่านมาตลอดช่วงปี พ.ศ. 2563-2564 เพื่อเสนอ ต่อที่ประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 41 พิจารณาให้ความเห็นชอบ ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2564

ประเทศไทยในฐานะกรรมการบริหารองค์การยูเนสโก (UNESCO Executive Board) ซึ่งได้รับเลือกตั้งมาตั้งแต่การประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโกครั้งที่ 40 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในฐานะประธานคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยยูเนสโกเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทย ในคณะกรรมการบริหารฯ ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีบทบาทสำคัญ ในการแสดงท่าทีและข้อคิดเห็นต่อร่างแผนยุทธศาสตร์ฯ และร่างโครงการและงบประมาณดังกล่าว

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ ข้าราชการ

² ผู้อำนวยการกลุ่มความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ

สาระสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ โครงการและงบประมาณฉบับใหม่ ยูเนสโกยังคงมุ่งไปที่เป้าหมายเพื่อบรรลุวาระการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ หรือ Agenda 2030 โดยเฉพาะในสาขาความเชี่ยวชาญของยูเนสโกทั้ง 5 สาขา ได้แก่ การศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และสื่อสารมวลชน รวมถึงให้ความสำคัญต่อการดำเนินการตามกรอบปฏิบัติการระหว่างประเทศ (International Cooperation) เช่น ข้อตกลงปารีสเกี่ยวกับสภาพภูมิอากาศหรือ Paris Agreement on Climate Change วาระของสหภาพแอฟริกา ปี 2063 วาระปฏิบัติการแอดดิสอาบาบา (Addis Ababa Action Agenda) และแผนปฏิบัติการเพื่อเร่งการพัฒนาประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นหมู่เกาะขนาดเล็ก (SAMOA) โดยมีเป้าหมายให้เกิดการระดมความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างประเทศให้แก่ประเทศสมาชิก และการฟื้นฟูระหว่างประเทศที่สืบเนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยเสริมสร้างความแข็งแกร่งของความร่วมมือพหุภาคี (Multilateralism) ทั้งนี้ ยูเนสโกยังคงให้ลำดับความสำคัญระดับโลก (Global Priorities) แก่ประเด็นเรื่องการพัฒนาภูมิภาคแอฟริกา (Africa) และความเสมอภาคระหว่างเพศ (Gender Equality) สำหรับกลุ่มที่จัดให้อยู่ในลำดับความสำคัญที่สุด (Priority Group) ยังคงให้ความสำคัญกับประเทศหมู่เกาะขนาดเล็ก (Small Island Developing States: SIDS) และเยาวชน (Youth)

ในส่วนของร่างยุทธศาสตร์ระยะกลางประกอบด้วยวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์หลัก 4 ข้อและผลลัพธ์ที่คาดหวังจำนวน 11 ข้อที่มีความเชื่อมโยงคาบเกี่ยวกัน (Cross-Cutting Strategic Objectives) รวมถึงสอดคล้องกับวาระการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 2030 และเป้าหมายการพัฒนาในระดับนานาชาติอื่น ๆ ดังนี้

การตอบสนองความท้าทายทางการศึกษา (Meeting the Educational Challenge)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 (Strategic Objective 1): สร้างหลักประกันว่าทุกคนได้รับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ เสมอภาคและมีความครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัล (Ensure quality equitable and inclusive education and promote lifelong learning opportunities for all, in order, inter alia, to reduce inequalities and promote learning and creative societies, particularly in the digital era)

ผลลัพธ์ที่ 1 (Outcome 1): สร้างหลักประกันว่าทุกคนได้รับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและครอบคลุม และส่งเสริมโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all)

ผลลัพธ์ที่ 2 (Outcome 2): ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่ 4 และพัฒนาการศึกษาของโลกด้วยการทำวิจัย การมองการณ์ไกล และนวัตกรรม (Strengthen international coordination for the achievement of SDG 4 and develop the global education agenda based on research, foresight and innovation)

การตอบสนองต่อสิ่งท้าทายด้านสิ่งแวดล้อม (Meeting the Environmental Challenge)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 (Strategic Objective 2): การดำเนินงานไปสู่สังคมที่ยั่งยืน และปกป้องสภาพแวดล้อมด้วยการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และมรดกทางธรรมชาติ (Work towards sustainable societies and protecting the environment through the promotion of science, technology, innovation and the natural heritage)

ผลลัพธ์ที่ 3 (Outcome 3): การเพิ่มความรู้เพื่อดำเนินการด้านสภาพภูมิอากาศ ความหลากหลายทางชีวภาพ การจัดการน้ำ และมหาสมุทร และการลดภัยพิบัติ (Enhance knowledge for climate action, biodiversity, water and ocean management, and disaster risk reduction)

ผลลัพธ์ที่ 4 (Outcome 4): ความก้าวหน้าระหว่างประเทศในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Advance international cooperation in science, technology and innovation)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 (Strategic Objective 3): การเผชิญความท้าทายในเรื่องการรวมตัวทางสังคม (Meeting the challenge of social cohesion) การสร้างสังคมที่มีความครอบคลุม ยุติธรรม และสันติภาพโดยการส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออก ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก และการปกป้องมรดก (Build inclusive, just and peaceful societies by promoting freedom of expression, cultural diversity, education for global citizenship, and protecting the heritage)

ผลลัพธ์ที่ 5 (Outcome 5): การเพิ่มการปกป้องและส่งเสริมความหลากหลายทางมรดกและการแสดงออกทางวัฒนธรรม (Enhance the protection and promotion of the diversity of heritage and cultural expressions)

ผลลัพธ์ที่ 6 (Outcome 6): การส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออกและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (Promote freedom of expression and the right to information)

ผลลัพธ์ที่ 7 (Outcome 7): การส่งเสริมความครอบคลุมและต่อสู้ความเหลื่อมล้ำ การก้าวจากที่ทำให้เกิดความเกลียดชังและอคติแบบเหมารวม (Promote inclusion and combat discrimination, hate speech and stereotypes)

การเผชิญความท้าทายทางเทคโนโลยี (Meeting the Technological Challenge)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 (Strategic Objective 4): การส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีในการให้บริการแก่มนุษยชาติด้วยการพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ ทักษะและการพัฒนามาตรฐานทางจริยธรรม (Foster a technological environment in the service of humankind through the development and dissemination of knowledge and skills and the development of ethical standards)

ผลลัพธ์ที่ 8 (Outcome 8): การส่งเสริมการแบ่งปันความรู้และการพัฒนาทักษะในยุคดิจิทัล (Foster knowledge sharing and skills development in the digital age)

ผลลัพธ์ที่ 9 (Outcome 9): การพัฒนามาตรฐานทางจริยธรรม ปทัสถานและกรอบปฏิบัติการเพื่อตอบสนองความท้าทายของเทคโนโลยีนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Develop ethical standards, norms and frameworks for action to meet the challenges of innovative technologies and digital transformation)

การดำเนินงานในลักษณะข้ามสาขา : การเตรียมความพร้อมและการรับมือกับวิกฤต (Cross-Cutting Theme: Crisis Preparedness and Response)

ยูเนสโกจะปฏิรูปมาตรการต่าง ๆ และกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุพันธกิจขององค์การ ในการสนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ระหว่างปี 2565-2572 โดยมีผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องสองประการที่จะช่วยให้องค์กรสามารถเตรียมการรับมือ และปรับตัวในสถานะที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ผลลัพธ์ที่ 10 (Outcome 10): การเพิ่มและขยายหุ้นส่วนความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานของยูเนสโก (Reinforced partnerships, outreach and advocacy in support of UNESCO's actions)

ผลลัพธ์ที่ 11 (Outcome 11): การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตรวจสอบได้เพื่อการบรรลุผลลัพท์ขององค์การตามที่กำหนด (Accountable, efficient and effective management in pursuit of the Organization's result)

สำหรับการประชุมคณะกรรมการบริหาร ครั้งที่ 210 (210th Session of the Executive Board) ได้จัดการประชุมโดยแบ่งออกเป็นสองช่วง คือ ระหว่างวันที่ 2-10 ธันวาคม พ.ศ. 2563 และระหว่างวันที่ 20-27 มกราคม พ.ศ. 2564 ในรูปแบบทางไกล (Virtual Meeting) และผ่านโปรแกรม Zoom และ Webcast เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 การพิจารณาร่างแผนยุทธศาสตร์ระยะต่อไป ปี พ.ศ. 2565-2572 (Draft Medium-Term Strategy for 2022-2029) และร่างโครงการและงบประมาณ (Draft Programme and Budget for 2022-2025) พิธีเปิดการประชุมเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2563 โดย H.E. Mr. Agapito Mba Mokuy ชาวอิเควทอเรียลกินี ประธานคณะกรรมการบริหารฯ และผู้อำนวยการใหญ่ องค์การยูเนสโก (Madam Audrey Azoulay) กล่าวรายงานต่อที่ประชุมเกี่ยวกับการดำเนินงานของยูเนสโก และมติจากที่ประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ครั้งที่ผ่านมา จากนั้นเป็นการกล่าวถ้อยแถลงของประเทศสมาชิก (National Statement) หัวข้อ “Positioning UNESCO for the next decade as the specialized intellectual and cooperation agency of the UN system in the areas of education, science, culture and communication”

ในโอกาสนี้ นายณัฐพล ทีปสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถ้อยแถลงในรูปแบบวิดีโอที่สดแสดงความชื่นชมประธานคณะกรรมการบริหารฯ และผู้อำนวยการใหญ่ยูเนสโกในการจัดประชุมรูปแบบทางไกลท่ามกลางสถานการณ์ที่ยากลำบากเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศไทยสนับสนุนพันธกิจของยูเนสโก รวมถึงเรื่องการลดความเหลื่อมล้ำ ดังจะเห็นได้จากวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างกว้างขวางในสังคม ยูเนสโกควรให้ความสำคัญกับเรื่องความเท่าเทียมภายใต้การดำเนินโครงการ/กิจกรรมขององค์การในอนาคต การสนับสนุนวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์หลัก 4 ข้อ (1. การลดความไม่เท่าเทียม ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัล ด้วยการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนที่มีคุณภาพ 2. การทำงานไปสู่สังคมที่มีความยั่งยืนโดยรักษาสภาพแวดล้อมด้วยการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและมรดกทางธรรมชาติ 3. การสร้างสังคมที่ครอบคลุม ยุติธรรมและสงบสุข ส่งเสริมเสรีภาพในการแสดงออก ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การศึกษา เพื่อความเป็นพลเมืองโลกและการปกป้องมรดกสืบทอดทางวัฒนธรรม และ 4. การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีในการให้บริการแก่นุชนชาติด้วยการพัฒนาและเผยแพร่ความรู้และทักษะและการพัฒนามาตรฐานเชิงจริยธรรม) การส่งเสริมให้ยูเนสโกยังคงเป็นองค์การชั้นนำระดับโลกที่สร้างความก้าวหน้าในสาขาที่เชี่ยวชาญตามอาณัติ (Mandate) ขององค์การ รวมถึงการดำเนินงานข้ามสาขา และหัวข้อที่คาบเกี่ยวระหว่างสาขา ซึ่งจะช่วยให้ยูเนสโกดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแผนงานและโครงการ

210th session of the Executive Board

นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษา ซึ่งยูเนสโกควรมีบทบาทเป็นผู้นำในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ 4 ของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG 4) และการศึกษาควรจัดอยู่ในลำดับแรกของประเด็นการพัฒนาภายใต้อาณัติของยูเนสโก กล่าวคือ การศึกษาเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยให้เป้าหมายอื่น ๆ ของการพัฒนาที่ยั่งยืนสำเร็จไปด้วย ทั้งในช่วงการแพร่ระบาดและหลังการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การสนับสนุนข้อริเริ่มเกี่ยวกับอนาคตด้านการศึกษา (Initiative on Futures of Education) และการทำงานของคณะกรรมการระหว่างประเทศในการดำเนินงานเรื่องดังกล่าว ซึ่งข้อริเริ่มนี้ มีส่วนช่วยให้เกิดการคิดทบทวนเกี่ยวกับความรู้และการเรียนที่สามารถกำหนดอนาคตของมนุษยชาติและโลกได้ท่ามกลางความซับซ้อน ความไม่แน่นอน และความเปราะบางของสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ ประเทศไทยยังสนับสนุนยูเนสโกในการทำงานร่วมกับองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมความยั่งยืนในสังคม โดยการใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ โปรแกรมที่ดำเนินงานภายใต้คณะกรรมการระหว่างประเทศในสาขาที่เกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งยูเนสโกสามารถใช้เครือข่ายที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเพื่อบูรณาการด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อุทยานธรณีโลก (UNESCO Global Geoparks) มนุษย์และชีวมณฑล (Man and Biosphere Reserves) และแหล่งมรดกโลก (World Heritage Sites) อีกทั้งบทบาทของเยาวชนและชุมชนที่ร่วมกันพัฒนาพื้นที่เหล่านี้ให้มีความยั่งยืน

สำหรับในด้านเทคโนโลยี ประเทศไทยมีข้อคิดเห็นว่ามีส่วนช่วยให้สังคมมีความก้าวหน้าอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงด้านดิจิทัลที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ แม้จะมีส่วนช่วยเพิ่มโอกาสการเข้าถึงข้อมูลมากขึ้น แต่ก็เพิ่มปัญหาความเหลื่อมล้ำไปด้วย ยูเนสโกควรเสริมความร่วมมือและขยายความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ภายใต้แนวคิดวิทยาการแบบเปิด (Open Science) เพื่อให้เข้าถึงฐานข้อมูลอย่างเท่าเทียม ในขณะที่เดียวกันต้องคำนึงถึงด้านจริยธรรมในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีควบคู่กันไป ประเทศไทยยืนยันที่จะสนับสนุนยูเนสโกในการทำงานเพื่ออนาคตที่มีความยั่งยืน ความเสมอภาคและสันติภาพ และแผนยุทธศาสตร์ฉบับใหม่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาท้าทายที่เกิดขึ้นในศตวรรษนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจาก การประชุมเต็มคณะแล้ว ยังมีการประชุมคณะกรรมการด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การประชุมคณะกรรมการว่าด้วยอนุสัญญาและข้อเสนอแนะ (Committee of Conventions and Recommendations: CR): ประกอบด้วยวาระที่เกี่ยวข้องกับการติดตามการดำเนินงานโดยทั่วไปภายใต้อนุสัญญา (Conventions) มาตรฐานกำหนดมาตรฐาน (Standard-Setting Instruments) และข้อเสนอแนะ (Recommendations) ต่าง ๆ รวมถึงการพิจารณาประเด็นข้อร้องเรียนด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งจะเป็นการพิจารณาแบบลับ การดำเนินการตามข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการสร้างมาตรฐานสากลของสถิติด้านการศึกษา ค.ศ. 1978 ที่ปรับปรุงใหม่ (1978 Revised Recommendation concerning the International Standardization of Educational Statistics) ซึ่งเน้นย้ำความสำคัญของการเก็บและรวบรวมสถิติด้านการศึกษาของ International Standard Classification of Education (ISCED) และ UNESCO Institute for Statistics (UIS) เพื่อนำไปใช้สนับสนุนกิจกรรมของประเทศสมาชิกและการติดตามวิธีการทำงาน กระบวนการ และการปฏิบัติของคณะกรรมการว่าด้วยอนุสัญญาและข้อเสนอแนะซึ่งต้องมีการแต่งตั้งคณะทำงานที่มีความเชี่ยวชาญทางกฎหมายเพื่อพิจารณาข้อเสนอแนะให้สอดคล้องกับบริบทของโลกในปัจจุบัน การส่งเสริมให้ประเทศสมาชิกตอบรับการหารือร่วมกับยูเนสโกในการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะ ปัญหาท้าทายเกี่ยวกับประเทศสมาชิกตอบแบบสอบถามหรือส่งรายงานการดำเนินงานเป็นจำนวนน้อยเนื่องจากขาดระบบการทำงานหรือเวลากระชั้น เป็นต้น

2. การประชุมคณะกรรมการว่าด้วยโครงการและความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ (Programme and External Relations Commission: PX): มีวาระที่สำคัญ คือ ข้อริเริ่มอนาคตด้านการศึกษา (Futures of Education Initiative) ซึ่งที่ประชุมรับทราบวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการศึกษาให้รองรับสถานการณ์ของโลกซึ่งมีความซับซ้อน ไม่นแน่นอน และเปราะบาง การศึกษาภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 กรอบด้านจริยธรรม หัวข้อหลักต่าง ๆ ที่ครอบคลุมการเรียนรู้ เช่น ความยั่งยืนของมนุษย์และโลก พลเมืองและการมีส่วนร่วม ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการงาน ประเด็นข้ามสาขาเพื่อให้การเรียนรู้และการศึกษาเป็นเครื่องมือกำหนดรูปแบบอนาคตของมนุษย์และโลก วาระเรื่องการกำจัดเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ความเกลียดชังและอาชญากรรมจากความเกลียดชังทางเชื้อชาติ (Elimination of racial discrimination, racial hatred and racial hate crimes in the world) ซึ่งขอให้ประเทศสมาชิกต่อต้านการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ การไม่ทอดทิ้งผู้สูงอายุโดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องดังกล่าวผ่านสื่อต่าง ๆ เป็นต้น โดยที่ประชุมรับทราบถ้อยแถลงเรื่อง Global Call against Racism กล่าวถึงความร่วมมือในการต่อสู้กับการเหยียดเชื้อชาติผ่านการศึกษา กิจกรรม การรณรงค์ต่าง ๆ ของยูเนสโก เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีวาระเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG4 - Education 2030 Global/Regional Coordination and Support) โดยส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งด้านระบบการศึกษา โดยเฉพาะการเรียนการสอนแบบทางไกล การส่งเสริมความร่วมมือระดับโลกและระดับภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง การยกระดับเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของยูเนสโกเพื่อให้การดำเนินงานเรื่องการศึกษาและวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนมีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

3. การประชุมคณะกรรมการว่าด้วยงบประมาณและการบริหาร (Financial and Administrative Commission: FA): มีวาระพิจารณาเกี่ยวกับการจัดการด้านงบประมาณและบริหารจัดการต่าง ๆ เช่น การรายงานงบประมาณระหว่างปี ค.ศ. 2020-2021 การประเมินข้อเสนอเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณภายใต้โครงการ Participation Programme การบริหารจัดการด้านบุคลากร ให้มีความเสมอภาคทางเพศ มีความสอดคล้องตามแต่ละภูมิภาค การทบทวนและต่อระยะเวลาการตั้งศูนย์วิจัย/ฝึกอบรมภายใต้ยูเนสโกต่าง ๆ การจ่ายค่าบำรุงของประเทศสมาชิก โดยขอให้ประเทศสมาชิกที่ยังค้างค่าบำรุงเร่งจ่ายค่าบำรุงให้เป็นปัจจุบัน นอกจากนี้ มีวาระหรือเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนด้านงบประมาณในปัจจุบัน รวมถึงเป้าหมายการขับเคลื่อนงบประมาณและกลุ่มผู้บริจาคซึ่งจะนำเสนอ ต่อที่ประชุมทุก ๆ สองปี ควบคู่ไปกับเอกสารโครงการและงบประมาณร่างสุดท้าย (C/5) ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนงบประมาณสำหรับ ปี 2020-2021 ที่ได้นำเสนอในการประชุมคณะกรรมการบริหารฯ ครั้งที่ 209 ประกอบด้วย Roadmap ที่เป็นรูปธรรมสำหรับการระดมทุน ภาคเอกชน มติที่ประชุมเห็นชอบในการรวมงบประมาณสำหรับขับเคลื่อนโครงการที่มีความสำคัญขององค์การ ได้แก่ แอฟริกาและความเสมอภาคทางเพศ รวมถึงการกระจายความเสี่ยงของแหล่งทุน เช่น Official Development Assistance (ODA) รวมถึง South-South และ Triangular Modalities of Cooperation

อนึ่ง คณะกรรมการบริหารองค์การยูเนสโกเป็นหนึ่งในกลไกการบริหารขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก ซึ่งประกอบด้วย การประชุมสมัชชาสามัญ (General Conference) คณะกรรมการบริหาร (Executive Board) และสำนักเลขาธิการ (Secretariat) โดยคณะกรรมการบริหารประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม จำนวน 58 คน เลือกจากผู้แทนของประเทศสมาชิก และมีการเลือกตั้งกรรมการจำนวนครึ่งหนึ่งในการประชุมสมัชชาสามัญทุก 2 ปี กรรมการบริหารจะอยู่ในวาระคราวละ 4 ปี โดยปกติการประชุมคณะกรรมการบริหารจะมีขึ้นปีละ 2 ครั้ง ประเทศไทยได้รับเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกคณะกรรมการบริหารองค์การยูเนสโก จากมติที่ประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโก ครั้งที่ 40 (40th Session of the General Conference) เมื่อเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 มีวาระ 4 ปี (พ.ศ. 2562-2566)

ศร. ผสานความร่วมมือยูเอ็น

ลดความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีการศึกษา

โดย กชกร คัตตพันธ์ อาสิพีเกียร์¹
สุปราณี คำยวง²

วิวัฒนาการของโลกในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการหมุนเวียนของกระแสเงินในตลาดโลกไร้พรมแดน การเกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ไม่มีที่สิ้นสุด การพัฒนานวัตกรรมเชิงนโยบายและผลิตภาพต่าง ๆ ที่ร่นระยะเวลาการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ นอกจากนี้ เราไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเหล่านี้เป็นเสมือนอัศวินที่ช่วยให้การเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องในช่วงที่เกิดการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019

การระบาดของไวรัสโคโรนาที่เกิดขึ้นช่วงปลายปี 2019 นั้น ส่งผลให้สถานศึกษาหลายแห่งต้องปิดตัวลงเนื่องจากกังวลถึงความปลอดภัยของผู้เรียน ครูผู้สอน และชุมชนโดยรอบ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้มีความพยายามในการรับมือกับภาวะดังกล่าวด้วยการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้เพื่อขับเคลื่อนการเรียนการสอนให้เกิดขึ้นได้อย่างไม่สะดุด ในเบื้องต้นได้นำการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาประยุกต์ใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานในประเทศ และเสริมทัพด้วยการนำอินเทอร์เน็ตเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เป็นการเพิ่มเติมเพื่อให้มั่นใจว่าการจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและปลอดภัยสำหรับทุกคน

อย่างไรก็ดี ในความเป็นจริงการปรับใช้นโยบายเดียวกันทั่วประเทศ เป็นสิ่งที่ยากลำบาก ดังคำกล่าวที่ว่า “There’s no one-size-fit-all policy solution.” โดยจากการวิเคราะห์ตามสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงพบว่า ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ของสถานศึกษาของประเทศไทยนั้นยังมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ จากผลการสำรวจเบื้องต้นขององค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย (UNICEF Thailand) สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunication Union: ITU) องค์การยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ผู้ประสานงานองค์การสหประชาชาติ (UN Resident Coordinator: UNRC) เกี่ยวกับการขจัดความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัลในสถานศึกษา ของประเทศไทย (Mapping the Digital Divide in the School Education of Thailand) ยังพบว่า แม้อ้อยละ 99 ของโรงเรียนในประเทศไทย จะมีไฟฟ้าใช้ มีคอมพิวเตอร์ และมีอินเทอร์เน็ต แต่ความเสถียรของระบบ เครือข่าย (network) การเชื่อมต่อ และการเข้าถึงการใช้งานในระดับ สถานศึกษาและระดับบุคคลยังคงมีความแตกต่างทางเศรษฐกิจฐานะ (socioeconomic status) และภูมิศาสตร์ โดยจากการศึกษาดังกล่าวพบว่า ผู้ที่อยู่ในเมืองมีโอกาสเข้าถึงมากกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท และมีนักเรียน เพียง 2 คน จาก 10 คนที่มีรายได้ต่ำ (bottom socioeconomic quartile) สามารถเข้าถึงคอมพิวเตอร์เพื่อทบทวนบทเรียนที่บ้าน ในขณะที่ นักเรียน 9 ใน 10 คนจากบ้านที่มีรายได้สูงสามารถทำได้

นอกจากประเด็นเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จะเป็นปัญหาหนึ่งที่มองเห็นได้ชัดเจนจากการวิจัยดังกล่าวแล้วนั้น ยังพบว่ามีอีกหนึ่งประเด็นที่น่าห่วงกังวลไม่แพ้กันคือการที่ผู้เรียนที่มีความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์นั้น เลือกที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าสังคมออนไลน์ (social media) มากกว่า การแสวงหาความรู้หรือการเรียนออนไลน์

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าห่วงกังวลคือเรื่องความพร้อมของครูผู้สอนในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการจัดการเรียนการสอน โดยในการจัดการเรียนการสอนในช่วงโควิด-19 ที่ผ่านมามีพบว่า ครูผู้สอน ประสบปัญหาในประเด็นต่าง ๆ อาทิ 1) การใช้อุปกรณ์และโปรแกรม ดิจิทัล 2) การสร้างเนื้อหาจากโปรแกรมดิจิทัล 3) การประยุกต์ใช้อุปกรณ์ ในการจัดการเรียนการสอน และ 4) การติดตามประเมินผลการจัดการ เรียนการสอนในรูปแบบทางไกลโดยการใช้อุปกรณ์หรือโปรแกรมต่าง ๆ โดยการวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นตรงกันว่า ครูผู้สอนควรมีความรู้ที่บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียน การสอน เพื่อให้ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนมีความสอดคล้อง ตามความตั้งใจของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจของครู ในการดำเนินการดังกล่าวด้วย

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญในการรับมือกับประเด็น ทั้งสามข้อ (การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้ประโยชน์ จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการเตรียมความพร้อม ของครูผู้สอน) ตามข้างต้น และเพื่อรับมือกับสภาพการณ์ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ โดยรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช) ได้จับมือกับองค์การสหประชาชาติและ ภาคร่วมประเทศขับเคลื่อนนโยบายและจัดกิจกรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษา สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยได้มีการจัดทำ “**โครงการขจัดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง การศึกษาที่มีคุณภาพ**” โดยมุ่งหวังในการพัฒนาสถานศึกษาให้พร้อมเป็น แหล่งเรียนรู้ที่สามารถรับมือกับพลวัตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ของโลก ทั้งนี้ โครงการดังกล่าวมุ่งหวังที่จะดำเนินกิจกรรมหลัก 2 ด้าน ได้แก่ 1) สำรวจความต้องการด้านครุภัณฑ์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร รวมทั้งสื่อดิจิทัลที่ขาดแคลนของสถานศึกษา และ 2) จัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มพูนทักษะด้านเทคโนโลยีและภาษาต่างประเทศ ของสถานศึกษา เป้าหมายเพื่อให้การเรียนรู้สามารถดำเนินการไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ เมื่อช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2564 คณะทำงานได้ลงพื้นที่ เพื่อสำรวจสภาพโดยทั่วไปของสถานศึกษานำร่อง ได้แก่ โรงเรียนบ้านใหม่ (ศาลาเพ็ญ) จังหวัดเลย และโรงเรียนบ้านแก่งจ้อ จังหวัดกาญจนบุรี และ พร้อมให้การสนับสนุนใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐาน 2) อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จำเป็นต่อการจัดการ เรียนการสอน 3) กิจกรรมพัฒนาครู 4) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 5) กิจกรรมพัฒนาด้านอื่น ๆ สำหรับโรงเรียนทั้งสองก่อนเปิดภาคเรียน ปีการศึกษา 2564 ต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการมุ่งมั่นในการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาศักยภาพคน ตลอดช่วงชีวิต การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพมนุษย์ โดยการดำเนินการดังกล่าวเป็นการสนับสนุนนโยบาย ของนางสาวตรีนุช เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ คนปัจจุบัน ในการผลักดันโรงเรียนคุณภาพของชุมชนที่แต่ละชุมชนจะได้ มีโรงเรียนที่มีคุณภาพอย่างน้อย 1 โรงเรียนขึ้นไป เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ของโอกาสในการศึกษา ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงโรงเรียนที่ดีใกล้บ้าน ของตนได้ โดยกระทรวงศึกษาธิการพร้อมเดินหน้าให้การสนับสนุน การดำเนินการให้มีความพร้อมทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริม การศึกษา ตลอดจนการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม เพื่อให้มั่นใจว่า ทุกคนจะสามารถเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ และได้รับการพัฒนา ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนต่อไป

แผนงานด้านการศึกษาของอาเซียน

ปี 2564-2568

โดย รุ่งกานต์ พันธุ์ภักดี¹

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรืออาเซียน (Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) ตั้งขึ้นตามปฏิญญาอาเซียน หรือปฏิญญากรุงเทพฯ (Bangkok Declaration) เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 เพื่อมุ่งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ การเกษตร อุตสาหกรรม การคมนาคม โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อพัฒนา และเสริมสร้างสภาพชีวิตที่ดี ส่งเสริมและรักษาเอกลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชน ในภูมิภาค รวมทั้งยกระดับรายได้ความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อวางรากฐานความรุ่งเรืองให้กับอาเซียน

กว่า 50 ปีของการดำเนินความร่วมมือหลังการก่อตั้ง อาเซียนได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำกรอบการดำเนินงานอย่างกว้าง ๆ ยืดหยุ่น และมีความชัดเจนมากขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งได้มีการลงนามใน “ปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน (Declaration of ASEAN Concord)” และได้มีประกาศ “ปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน ฉบับที่ 2 (Declaration of ASEAN Concord II) หรือความร่วมมือบาหลี (Bali Concord II) ในปี 2546 เกี่ยวกับการตั้งเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2563 ซึ่งนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์อาเซียน (The ASEAN Vision 2020) ซึ่งมีเป้าหมายที่หลากหลายเพื่อมุ่งพัฒนาอาเซียนไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) และเป็นที่มาของการยกร่าง “กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)

ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community: AC) จึงเป็นการรวมตัวกันอย่างใกล้ชิดและเป็นหนึ่งเดียวของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ เพื่อให้เกิดความแข็งแกร่ง สามารถสร้างโอกาสและรับมือกับความท้าทายทุกด้านในโลกปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับประเทศในภูมิภาคอื่นและในเวทีระหว่างประเทศ

ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยความร่วมมือจาก 3 ด้านที่เป็นเหมือนเสาหลัก 3 เสาที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แก่

- 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community: APSC)
- 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)
- 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC)

สำหรับความร่วมมือด้านการศึกษาย่อยภายใต้เสาประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งมีเป้าหมายให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางของสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียน

โดยประเด็นสำคัญด้านการศึกษาของอาเซียน ประกอบด้วย การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้เยาวชน การพัฒนาด้านการวิจัยและการพัฒนาในภูมิภาค และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ ชำนาญการ

แผน 5 ปีด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2559-2563 (ASEAN Work Plan on Education 2016-2020) ซึ่งเป็นแผนฉบับที่ 2 จัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องตามวิสัยทัศน์อาเซียนที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง เป็นประชาคมที่เคารพในกฎกติกา มีความเป็นปึกแผ่นทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมโดยใช้การศึกษาในการเสริมสร้างประชาคมอาเซียนอย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังความตระหนักรู้ในความเป็นพลเมืองอาเซียนให้มีความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน เน้นการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านโครงการเสริมสร้างขีดความสามารถพร้อมจัดวางแนวทางด้านโครงสร้างสำหรับการจัดการศึกษา รวมถึงประเด็นสำคัญ 8 ด้านที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของประเทศสมาชิกยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินการ ได้แก่

1. การส่งเสริมให้เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนผ่านการเรียนรู้ประวัติศาสตร์และความรู้พื้นเมือง
2. ยกระดับคุณภาพและสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคนโดยไม่ละเลยคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มชายขอบต่าง ๆ
3. พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
4. สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาและฝึกอบรมด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา
5. ส่งเสริมการดำเนินงานของทุกภาคส่วนในการพัฒนาคนให้สอดคล้องตามความต้องการของตลาดแรงงาน
6. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับการอุดมศึกษาด้วยการพัฒนาระบบประกันคุณภาพ
7. เสริมสร้างบทบาทของการอุดมศึกษาให้เข้มแข็งด้วยการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการกับมหาวิทยาลัย และ
8. ดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

สำหรับการดำเนินงานตามแผนงานด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2559-2563 ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้มีกิจกรรมที่ดำเนินการทั้งหมด 71 โครงการ โดยประเทศสมาชิกได้มีการรายงานความก้าวหน้าของกิจกรรมภายใต้แผนแล้วทั้งสิ้น 60 โครงการ ได้แก่ 1) กิจกรรมที่ดำเนินการสำเร็จแล้ว (completed) 42 โครงการ 2) อยู่ระหว่างดำเนินการ (on-going) 6 โครงการ 3) กำลังจะเริ่มดำเนินการ (upcoming) 8 โครงการ และ 4) ถอนการดำเนินการ (withdrawn) 4 โครงการ

ทั้งนี้ยังไม่มีรายงานความก้าวหน้าจำนวน 11 โครงการ

ในส่วนของประเทศไทยได้รับในการดำเนินโครงการภายใต้แผนทั้งสิ้น 8 โครงการ ได้แก่

1. จัดทำปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่ตกหล่น (ASEAN Declaration on Strengthen Education for Out-of-School Children and Youth: OOSCY) เสร็จสิ้นแล้ว
2. พัฒนา/ยกระดับโครงการฝึกงานข้ามพรมแดนในระดับอาชีวศึกษา (Develop/improve cross-border TVET Internship Programme) อยู่ระหว่างดำเนินงาน โดยเป็นกิจกรรมภายใต้ ASEAN-ROK TVET Mobility Programme
3. พัฒนา/ดำเนินโครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระดับอาชีวศึกษา (Develop/implement TVET Academic Exchange Programme) อยู่ระหว่างดำเนินงาน โดยเป็นกิจกรรมภายใต้ ASEAN-ROK TVET Mobility Programme
4. ศึกษาวิจัยในลักษณะสหสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์กับความยั่งยืนเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจกับผลกระทบจากการบูรณาการอาเซียน รวมทั้งการวิเคราะห์นโยบายสำคัญๆ ของรัฐบาลของประเทศสมาชิก (Conduct multi-disciplinary research on social and sustainability sciences for understanding social, environmental and economic issues and impacts of ASEAN integration including analyses of significant policy implications for governments) เสร็จสิ้นแล้ว
5. ดำเนินการในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับภูมิภาค รวมทั้งเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน (Formulate standards/guidelines in hosting ASEAN Student Exchange Programme (ASEP) จะดำเนินการภายหลังจากปี 2564
6. เสริมสร้างความแข็งแกร่งของการประกันคุณภาพการอุดมศึกษาของอาเซียนที่มีอยู่ในปัจจุบัน (ระดับปริญญา) สำหรับนักศึกษาและนักวิชาการ (Strengthen existing Regional Quality Assurance on Higher Education (degree-based) for students and academic staff) เสร็จสิ้นแล้ว
7. โครงการ/กิจกรรม และผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมภายใต้ศูนย์อาเซียนศึกษาในภูมิภาค (Conduct survey of existing ASEAN Studies Programme (identify vision, mission, programmes, activities, and deliverables of existing ASEAN Studies Centres in the region to determine alignment of operation with ASEAN goals) ถอนโครงการเนื่องจากโครงการมีความคาบเกี่ยวระหว่าง SEA studies และ ASEAN Studies
8. จัดทำแนวทางการจัดโครงการ/กิจกรรม ซึ่งรวมถึงการกำหนดคำจำกัดความ โครงสร้างกิจกรรม และผลลัพธ์ที่คาดหวังภายใต้ศูนย์อาเซียนศึกษา (Develop guidelines for ASEAN Studies programmes (identify structure of ASEAN Studies programmes to serve as basis for recognition of a truly ASEAN Studies Programme) ถอนโครงการเนื่องจากโครงการมีความคาบเกี่ยวระหว่าง SEA studies และ ASEAN Studies

ปัจจุบันสำนักเลขาธิการอาเซียนอยู่ระหว่างการจัดทำร่างแผนงานด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2564-2568 ประกอบด้วย 5 ผลลัพธ์ (Outcome) 12 ผลผลิต (Output) 42 กิจกรรม

ผลลัพธ์ที่ 1 มีการพัฒนาด้านความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียน รวมถึงแนวปฏิบัติด้านการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

ผลลัพธ์ที่ 2 มีการเพิ่มขีดความสามารถในระดับภูมิภาคในการส่งเสริมและการประกันการเข้าถึงการศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับเด็กหญิงและเด็กชาย รวมถึงเด็กและเยาวชนที่ตกหล่น

ผลลัพธ์ที่ 3 มีการเพิ่มขีดความสามารถในระดับภูมิภาคด้านการอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวงจรจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมถึงการสร้าง ความกลมกลืนด้านการอุดมศึกษาในอาเซียน

ผลลัพธ์ที่ 4 มีการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาและฝึกอบรมด้านเทคนิคและการอาชีวศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานที่เปลี่ยนแปลง

ผลลัพธ์ที่ 5 มีการดำเนินการตามแผนงานด้านการศึกษาของอาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพโดยปรับปรุงการประสานงาน การจัดการความรู้และระบบติดตามและประเมินผล

อาเซียนได้ดำเนินการปรับปรุงการประสานงาน การจัดการความรู้และระบบการประเมินผล เพื่อให้ประเทศสมาชิกพิจารณาในการเสนอตัวเป็นเจ้าภาพหรือเจ้าภาพร่วมกิจกรรม โดยสำนักเลขาธิการอาเซียนได้จัดประชุม Inception Workshop: Development of the ASEAN Work Plan on Education 2021-2025 ผ่านระบบการประชุมทางไกลไปเมื่อวันที่ 20-21 มกราคม 2564 เพื่อระดมความคิดเห็นและพัฒนาแผนงานด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2564-2568 รวมทั้งขอให้ประเทศสมาชิกรับเป็นเจ้าภาพหลักในการดำเนินโครงการภายใต้แผนงานฯ และสำนักเลขาธิการอาเซียนจะรวบรวมข้อมูลที่ได้รับและแจ้งเวียนให้ประเทศสมาชิกทราบ และจะนำเสนอแผนงานฯ ต่อที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียนเพื่อให้คำรับรอง (endorsement) และนำเสนอต่อที่ประชุมรัฐมนตรีด้านการศึกษาของอาเซียนเพื่ออนุมัติ (approval)

ในส่วนของประเทศไทยโดยสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สป. กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการจัดการประชุมระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างแผนงานด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2564 – 2568 โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงาน กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กรมประชาสัมพันธ์ และองค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรายงานผลการดำเนินงานตามแผนงานด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2559 – 2563 และพิจารณาร่างแผนงานด้านการศึกษาของอาเซียน พ.ศ. 2564 – 2568 โดยประเทศไทยได้รับเป็นเจ้าภาพ/เจ้าภาพร่วมดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่ายต่างๆ จำนวน 5 ผลผลิต 7 กิจกรรม ได้แก่

1. สนับสนุนกิจกรรมการศึกษาและกิจกรรมต่าง ๆ ที่รวมอาสาสมัคร และสนับสนุนโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนและการเคลื่อนย้ายนักเรียน
2. กำหนดและใช้กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้สื่อเพื่อให้ประชาชนทั่วไป นักวิชาการ และสื่อเพื่อประชาชนทั่วไป นักวิชาการ และสื่อที่เกี่ยวข้องกับความไม่เสมอภาคทางเพศมีส่วนร่วมในการศึกษาแบบเรียนรวมและประเด็นของเด็กและเยาวชนที่ตกหล่น รวมถึงผลกระทบของสถานการณ์การแพร่ระบาด และวิกฤตต่าง ๆ
3. ส่งเสริมการวิจัยและการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเทคนิคอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม (TVET) รวมถึงการวิเคราะห์ความต้องการของตลาดแรงงานและทักษะที่ต้องการในระดับประเทศ
4. ขยายและปรับปรุงคุณภาพการฝึกงานของครู และการอบรมในบริษัทเพื่อเพิ่มความเกี่ยวข้องและประสิทธิภาพในการถ่ายทอดทักษะ รวมถึงความร่วมมือในอุตสาหกรรม
5. ส่งเสริมความสำคัญของหน่วยงานประสานงานการเทคนิคอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมหรือคณะกรรมการร่วมเป็นประธาน โดยสถาบันของรัฐและเอกชนเพื่อขับเคลื่อนที่สอดคล้องกับอนาคตและการเทคนิคอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมในอนาคต
6. เสริมสร้างความร่วมมือภาคเอกชนในด้านการเทคนิคอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมผ่านโครงสร้างการหารือระหว่างภาครัฐและเอกชน และ
7. รับประกันคุณภาพด้านการเทคนิคอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมผ่านความเป็นผู้นำ การแลกเปลี่ยนระดับภูมิภาคและทรัพยากร เพื่อสนับสนุนกลไกการประกันคุณภาพ รวมถึงการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายคนงานหญิงชาย

ทั้งนี้ คาดว่าการดำเนินการตามแผนงานด้านการศึกษาของอาเซียนในปี พ.ศ. 2564 – 2568 จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศสมาชิก การลดช่องว่างในการพัฒนาและส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในภูมิภาค มีการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาได้อย่างทั่วถึง และมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน ส่งเสริมการเคลื่อนย้ายนักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญด้านศึกษาในภูมิภาค ส่งเสริมการเชื่อมโยงระหว่างเยาวชนในภูมิภาค ช่วยส่งเสริมให้เยาวชน นักเรียน นักศึกษาสามารถพัฒนาศักยภาพและทักษะของตน เพื่อตอบสนองต่อตลาดแรงงานในภูมิภาค รวมถึงสามารถพัฒนามาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐานในระดับสากลได้ในอนาคต

60 ปี ไทย - แคนาดา ร่วมพัฒนาการศึกษาไทย

โดย หงษ์ฟ้า วีระนพรัตน์¹

ในปี พ.ศ. 2564 นี้ เป็นปีแห่งการเฉลิมฉลองความสัมพันธ์ไทย-แคนาดาที่ดำเนินมาอย่างราบรื่นและยาวนาน โดยไทยและแคนาดาได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2504 ทั้งสองประเทศมีความร่วมมือกันในหลากหลายด้านที่มีความสนใจและมีผลประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ การค้าการลงทุน การศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข เทคโนโลยีและนวัตกรรม พลังงาน สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

สถานเอกอัครราชทูตแคนาดาประจำประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นพื้นฐานของการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และจากการเข้าเยี่ยมคารวะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการของนางซาราห์ เทย์เลอร์ (Mrs. Sarah Taylor) เอกอัครราชทูตแคนาดาประจำประเทศไทยเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2563 มีความสนใจในการพัฒนาการศึกษาและพร้อมที่จะสนับสนุนกิจกรรมด้านการศึกษาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือในโครงการจัดหาครูชาวแคนาดาเข้ามาสอนในประเทศไทย ซึ่งนับเป็นโครงการแลกเปลี่ยนภาษาและวัฒนธรรม ซึ่งชาวแคนาดาที่จะเข้ามาเป็นครูในประเทศไทยจะได้โอกาสเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทย รวมถึงวิถีชีวิตแบบไทย ในการดำเนินโครงการดังกล่าวฝ่ายแคนาดามีความพร้อมที่จะสนับสนุนอย่างเต็มที่

¹ นักวิเคราะห์สัมพันธ์ ปฏิบัติการ

ความร่วมมือในโครงการจัดหาครูชาวแคนาดามีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษของนักเรียนและครูไทย โดยคาดหวังว่าจะเป็นโอกาสให้แก่นักเรียนและครูไทยได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษกับครูเจ้าของภาษา อีกทั้งยังคาดหวังว่าครูต่างชาติเหล่านี้จะเป็นครูที่มีใจรักในการสอนภาษาอังกฤษและทำงานร่วมกับบุคลากรในโรงเรียนได้ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากประเทศของตน พร้อมทั้งจะเรียนรู้วัฒนธรรมไทยและภาษาไทยพื้นฐานสำหรับชาวต่างชาติ

การพัฒนาการศึกษาไทยเป็นเรื่องที่ทำนายสำหรับกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากมีมิติของการพัฒนาที่หลากหลาย หากกล่าวถึงการพัฒนาศึกษาไทยในด้านทักษะภาษาอังกฤษ หนึ่งในปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนก็คือครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในประเทศไทยมีครูผู้สอนภาษาอังกฤษอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ ครูไทย ครูต่างชาติเจ้าของภาษา และครูต่างชาติที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา ซึ่งล้วนเป็นบุคลากรสำคัญด้านการสอนและการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษแก่นักเรียนทั้งสิ้น ครูทั้ง 3 ประเภทนี้มีความโดดเด่นที่แตกต่างกัน ครูไทยสามารถเข้าใจการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ดี จึงมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และฝึกฝนนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ครูต่างชาติสามารถช่วยเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในการใช้ภาษาอังกฤษและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ มีครู อาจารย์ และนักวิชาการหลายท่านที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาครูไทยให้มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษในระดับที่ดีขึ้น และสามารถถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่นักเรียน รวมทั้งการฝึกอบรมเพื่อนครูด้วยตนเอง ซึ่งประเด็นนี้เป็นประเด็นหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความสนใจเช่นกัน อย่างไรก็ตามครูต่างชาติก็ยังเป็นบุคลากรที่ช่วยพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ ทั้งนี้ สิ่งสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนก็ขึ้นอยู่กับทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนและความสามารถของครู ไม่ว่าจะเป็นครูไทยหรือครูต่างชาติก็ตาม

ในมิติของการกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างประเทศ การแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และบุคลากรทางการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน จากนโยบายการศึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในปี พ.ศ. 2563 เกี่ยวกับการจัดหาครูชาวต่างชาติเข้ามาสอนในสถานศึกษาไทย แคนาดาเป็นประเทศหนึ่งที่มีศักยภาพและมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการให้ความร่วมมือในโครงการดังกล่าวโดยได้ตอบรับการลงนามในบันทึกความเข้าใจด้วยความร่วมมือด้านการศึกษา ซึ่งมีประเด็นความร่วมมือด้านการจัดหาครูชาวแคนาดาเข้ามาสอนในประเทศไทย เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2564 คณะรัฐมนตรีได้เห็นชอบและอนุมัติให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำบันทึกความเข้าใจด้วยความร่วมมือด้านการศึกษา กับกระทรวงการต่างประเทศ การค้าและการพัฒนาแห่งแคนาดา โดยความร่วมมือในเบื้องต้นทั้งสองฝ่ายจะร่วมดำเนินโครงการนำครูชาวแคนาดาเข้ามาสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล และโรงเรียนคุณภาพของชุมชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนประมาณ 300 แห่ง ทั้งนี้ ความร่วมมือดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อไทยและแคนาดา คือ ฝ่ายไทยได้มีครูเจ้าของภาษาที่ผ่านการคัดเลือกของรัฐเข้ามาสอนในสถานศึกษา ในขณะที่ฝ่ายแคนาดาได้พัฒนาศักยภาพของประชากร โดยการส่งเสริมให้ได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ในต่างแดน ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความร่วมมือในโครงการดังกล่าว เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่ไทยและแคนาดาจะมีความสัมพันธ์กันแบบประชาชนกับประชาชน (People to People Connectivity) ซึ่งหากความร่วมมือภายใต้โครงการดังกล่าวเป็นไปอย่างราบรื่นหรือมีจุดที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ก็จะเป็นประสบการณ์หนึ่งที่จะช่วยนำไปพัฒนาความร่วมมือด้านการศึกษา ระหว่างไทย-แคนาดาในโครงการความร่วมมืออื่น ๆ รวมถึงการพัฒนาโครงการจัดหาครูชาวต่างชาติกับประเทศอื่น ๆ ต่อไป

50 YEARS of the FIGHT Against the Illicit Trafficking of Cultural Goods

50 ปี ของการต่อต้านการค้าทรัพย์สิน ทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมาย

โดย กุสุมา นวพันธ์พิมล¹

อนุสัญญาว่าด้วยวิธีห้ามและป้องกันการนำเข้า ส่งออก และโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1970 ขององค์การยูเนสโก (The UNESCO Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property 1970) ครบรอบ 50 ปีในปี 2020 ซึ่งเป็นเวลายาวนานที่ยูเนสโกได้พัฒนากฎหมายระหว่างประเทศเพื่อต่อสู้กับการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมอย่างผิดกฎหมาย ในโอกาสนี้จึงมีการเปิดตัวแคมเปญ “The True Price of Art” โดยมีจุดประสงค์เพื่อปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนทั่วไปตระหนักถึงผลร้ายของการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมาย ซึ่งมีโบราณวัตถุมากมายที่ถูกขโมยจากตะวันออกกลาง แอฟริกา ยุโรป เอเชีย และลาตินอเมริกาเพื่อการค้าอย่างผิดกฎหมาย การจัดหาเงินทุนของผู้ก่อการร้ายที่มาจากพิพิธภัณฑ์ที่ถูกทำลายจากสงคราม

ในโอกาสนี้องค์การยูเนสโกได้ร่วมกับองค์กรพันธมิตรต่าง ๆ ทั้งองค์การตำรวจสากล (INTERPOL) สภากาชาดระหว่างชาติ (ICOM) องค์การศุลกากรโลก (WCO) สถาบันระหว่างประเทศเพื่อสร้างเอกภาพให้แก่กฎหมายเอกชน (International Institute for the Unification of Private Law -UNIDROIT) Carabinieri ของอิตาลี และบรรดาเหล่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ มากมายในหลายประเทศ การเฉลิมฉลองนี้ได้สะท้อนมุมมองต่าง ๆ ในช่วง 50 ปีที่ผ่านมา รวมถึงเรียกร้องให้มีการดำเนินการร่วมกันในการปกป้องและคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ

Know the real price of art.

50 YEARS OF FIGHT
AGAINST ILLEGAL TRAFFICKING
OF CULTURAL PROPERTY

ในปี 1978 ได้มีการตั้งคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลเพื่อส่งเสริมการคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมไปยังประเทศต้นกำเนิดหรือการชดใช้ในกรณีการจัดสรรที่ผิดกฎหมาย (The Intergovernmental Committee for the Promotion of the Return of Cultural Property to their Country of Origin or its Restitution in the Event of Illegal Appropriation - ICPRCP) เพื่อจัดการกับการส่งคืนหรือการชดใช้ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกปล้นหรือสูญหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์สินที่เกิดปัญหาที่ก่อนที่อนุสัญญาจะมีผลบังคับใช้ อย่างไรก็ตามความก้าวหน้าที่สำคัญเกิดขึ้นในช่วงปี 1995 เมื่อสถาบันระหว่างประเทศเพื่อสร้างเอกภาพให้แก่กฎหมายเอกชน หรือ อูว์นิดรอว์ (UNIDROIT) ได้ให้การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยวัตถุทางวัฒนธรรมที่ถูกโจรกรรมหรือส่งออกโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Convention on Stolen or Illegally Exported Cultural Objects) ซึ่งองค์การยูเนสโกได้ร้องขอให้มีการกำหนดให้ต้องส่งคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกขโมยทั้งหมดจึงมีการใช้ควบคู่ไปกับอนุสัญญา 1970 ในช่วงปี 2012 ได้มีการตั้งคณะกรรมการย่อยของที่ประชุมรัฐภาคีอนุสัญญาขึ้นซึ่งประกอบด้วยรัฐสมาชิกทั้งหมด 18 รัฐที่ได้รับการเลือกตั้ง และมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 4 ปี ทำหน้าที่ในการส่งเสริมวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา แบ่งปันประสบการณ์ที่ดีและให้ข้อเสนอแนะในการต่อสู้กับการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมอย่างผิดกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันก็ทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งองค์การตำรวจสากล (INTERPOL) สภากาชาดพิพิธภัณฑสถานระหว่างชาติ (ICOM) และองค์การศุลกากรโลก (WCO) เพื่อให้อนุสัญญามีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ในปี 2015 คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติได้ให้การรับรองการห้ามค้าสินค้าทางวัฒนธรรมที่มาจากประเทศอิรักและซีเรีย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในการยุติการระดมทุนของกลุ่มหัวรุนแรงผ่านการค้าขายสินค้าทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมายในช่วงที่เกิดความขัดแย้ง ตามมาด้วยการรับรองการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมในสถานการณ์ความขัดแย้งทางอาวุธในปี 2017

นอกจากการให้การสนับสนุนด้านกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว องค์การยูเนสโกยังได้ให้การสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพันธมิตรต่าง ๆ ในการป้องกันและสร้างความตระหนักเพื่อต่อสู้กับการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมาย รวมถึงการร่วมมือกับรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดย The United States Federal Bureau of Investigation จัดทำระบบฐานข้อมูลภาพดิจิทัลของวัตถุโบราณทางวัฒนธรรมที่เจ้าหน้าที่ตรวจพบแต่ไม่สามารถระบุแหล่งต้นกำเนิดได้ โดยมีการกำหนดรหัสและรุ่นของวัตถุการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาคร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ การฝึกอบรมตำรวจและศุลกากร การให้ความรู้กับผู้ประมวลและผู้แทนจำหน่ายงานศิลปะในเรื่องการตรวจสอบสินค้ารวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวและสาธารณชนทั่วไปที่สนใจงานศิลปะและสินค้าทางวัฒนธรรม

การแบ่งปันข้อมูลระหว่างรัฐภาคีเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในการถอนรากถอนโคนเส้นทางการค้าที่ผิดกฎหมายและช่วยกันสร้างความตระหนักในการต่อสู้กับการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรม

การให้สัตยาบันอนุสัญญามีเพิ่มมากขึ้นเพื่อประโยชน์ในการทวงคืนและการชดใช้มรดกทางวัฒนธรรม ยกตัวอย่างเช่น ในปี 2006 สาธารณรัฐอิสลามแห่งอิหร่านได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อหอศิลป์บาราเกต์ในลอนดอนเพื่อทวงคืนคอลเล็กชันโบราณวัตถุอายุ 5,000 ปีที่ถูกนำออกจากอิหร่านหลังจากการชดใช้กันอย่างผิดกฎหมาย ในปี 2007 ศาลอุทธรณ์ตั้งข้อสังเกตว่าอิหร่านและสหราชอาณาจักรต่างก็ให้สัตยาบันอนุสัญญา 1970 และยอมรับว่ารัฐต่าง ๆ ต้องช่วยกันป้องกันการเคลื่อนย้ายวัตถุทางวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมาย การบังคับใช้บทบัญญัติเกี่ยวกับการชดใช้ยังอนุญาตให้มีการยึดทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่นำเข้ามาอย่างผิดกฎหมายเมื่อมาถึงชายแดน ล่าสุดได้มีการส่งคืนในหลากหลายประเทศ ได้แก่

- การส่งคืนรูปปั้นสองรูปและไม้แกะสลักจากฝรั่งเศสไปยังเปรูในเดือนมิถุนายน 2019
- การส่งคืนสมบัติทางโบราณคดีของอียิปต์ 26 ชิ้นจากสวีเดนเซอร์แลนด์ในเดือนพฤศจิกายน 2018
- การชดใช้โบราณวัตถุหลายรายการที่ศุลกากรแคนาดายึดไปยังราชอาณาจักรอิตาลี จอร์แดนในเดือนพฤศจิกายน 2018

ในวาระครบรอบ 50 ปีของอนุสัญญา 1970 ถือเป็นโอกาสอันดีที่องค์การยูเนสโกและรัฐภาคีอนุสัญญา 140 รัฐ รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมากได้ร่วมเฉลิมฉลองความสำเร็จในการกระตุ้นให้มีการดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ มากขึ้นด้วยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาคีในการเสริมสร้างขีดความสามารถของรัฐภาคีในการต่อสู้กับการค้าที่ผิดกฎหมาย องค์การยูเนสโกจะยังคงส่งเสริมความร่วมมือทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศผ่านกลไกทางกฎหมายระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่อง และยังคงมีการประชุมเจรจาหรือระหว่างรัฐสมาชิกการจัดการสัมมนา ฝึกอบรมและกิจกรรมต่าง ๆ

การปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ

โดย กุสุมา นวพันธ์พิมา¹

ในวงการความร่วมมือระหว่างประเทศมีกฎหมายระหว่างประเทศมากมายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นพันธกิจของประชาคมโลกที่จะต้องดำเนินการร่วมกัน โดยในการดำเนินการจะต้องมีกฎเกณฑ์ กติกา หรือความร่วมมือระหว่างกันเพื่อป้องกันข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้น โดยในการจัดทำจะต้องคำนึงถึงความถูกต้องเหมาะสมต่อการปฏิบัติตามของรัฐบาลในการวางกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ และข้อกฎหมาย รวมถึงบทลงโทษต่อการฝ่าฝืนร่วมกัน ทั้งนี้ ในเรื่องของการปกป้องและคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมก็มีอนุสัญญาระหว่างประเทศที่น่าสนใจเกี่ยวกับการลักลอบนำเข้า ส่งออก และการถ่ายโอนทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ได้แก่

1. อนุสัญญากรุงเฮกว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในกรณีที่เกิดความขัดแย้งทางอาวุธ ค.ศ. 1954 (1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict) เป็นอนุสัญญาที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในปี 1954 ซึ่งมีการทำลายล้างมรดกทางวัฒนธรรมเป็นจำนวนมาก ถือเป็นสนธิสัญญาฉบับแรกที่มีกระแสเรียกร้องจากทั่วโลกให้มีการปกป้องทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในกรณีที่เกิดความขัดแย้งและมีการใช้อาวุธ ดังนั้นจึงเป็นพิธีสารฉบับเดียวที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมในระหว่างที่เกิดความขัดแย้งทางทหารและการเข้ายึดครองสถานการณ์เหล่านี้มักจะติดตามมาด้วยการฉกชิงและการส่งออกที่ผิดกฎหมายซึ่งทรัพย์สินทางวัฒนธรรมจากดินแดนที่ถูกยึดครอง นอกจากนี้ยังมีพิธีสารต่อท้ายอนุสัญญาฉบับแรกที่เกิดขึ้นในปีเดียวกัน (ซึ่งรัฐที่มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าเป็นภาคีได้แยกต่างหากจากอนุสัญญา) ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะว่า ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมต้องไม่ถูกยึดหน่วงเป็นค่าปฏิกรรมสงครามโดยเด็ดขาด และนอกเหนือสิ่งอื่นใดได้กำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้อง

1. ปกป้องการส่งออกซึ่งทรัพย์สินทางวัฒนธรรมจากดินแดนที่รัฐนั้นยึดครองอยู่ระหว่างที่เกิดความขัดแย้งทางทหาร
2. เก็บรักษาไว้ในความดูแลซึ่งทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกนำเข้ามาในดินแดนของรัฐนั้นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากดินแดนที่ถูกยึดครองแห่งใดก็ตาม และ
3. ส่งคืนซึ่งทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเช่นว่า ซึ่งอยู่ในดินแดนรัฐนั้นให้กับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ของดินแดนที่ถูกยึดครองก่อนหน้านั้นเมื่อสิ้นสุดความเป็นปรปักษ์ และชำระค่าชดเชยให้กับผู้ครอบครองทรัพย์สินเช่นว่าที่สุจริต

อนุสัญญาฉบับนี้รัฐที่เป็นภาคีจะได้รับประโยชน์จากพันธสัญญาร่วมกันดังนี้

- การใช้มาตรการปกป้องในยามสงบ เช่น การวางแผนรองรับในภาวะฉุกเฉิน เช่น การป้องกันอัคคีภัยหรือการพังทลายของโครงสร้าง การเตรียมการเคลื่อนย้ายทรัพย์สินและการป้องกันทรัพย์สินอย่างเพียงพอ รวมถึงการกำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบในการปกป้องทรัพย์สินทางวัฒนธรรม
- การให้ความเคารพต่อทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่อยู่ในดินแดนของตนและของรัฐภาคีอื่น ๆ โดยละเว้นการใช้ทรัพย์สินหรือบริเวณโดยรอบในกรณีที่เกิดความขัดแย้งทางอาวุธ เนื่องจากอาจทำให้ทรัพย์สินดังกล่าวเกิดความเสียหายหรือถูกทำลาย
- การลงทะเบียนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่เคลื่อนย้ายไม่ได้ระหว่างประเทศภายใต้คำสั่งคุ้มครองพิเศษเพื่อให้ได้รับการคุ้มครอง
- การทำเครื่องหมายอาคารและอนุสรณ์สถานที่สำคัญบางแห่งด้วยสัญลักษณ์เฉพาะของอนุสัญญา
- การลงโทษเมื่อมีการละเมิดอนุสัญญา
- การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจอนุสัญญาแก่ประชาชนผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการบังคับใช้กฎหมาย

¹ นักวิเทศสัมพันธ์ชำนาญการพิเศษ

ภายหลังต่อมาในปี 1999 ก็มีการจัดทำพิธีสารต่อท้ายอนุสัญญาเป็นฉบับที่ 2 (Second Protocol) เป็นผลสืบเนื่องมาจากมีความขัดแย้งเกิดขึ้นมากมายในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 และต้นทศวรรษที่ 1990 ตัวอนุสัญญาเดิมนั้นมีข้อบกพร่องมาก จึงเริ่มมีการทบทวนอนุสัญญาใหม่ในปี 1991 เพื่อจัดทำข้อตกลงใหม่โดยคำนึงถึงประสบการณ์ที่ผ่านมา และการพัฒนากฎหมายคุ้มครองทรัพย์สิน พิธีสารฉบับนี้ได้มีการอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบัญญัติของอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องและการให้ความเคารพต่อทรัพย์สินทางวัฒนธรรม มีการกำหนดการคุ้มครองเพิ่มขึ้นสำหรับมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญอย่างมาก ต่อมวลมนุษยชาติซึ่งจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการระบุถึงมาตรการคว่ำบาตรหากมีการละเมิด รวมถึงการต้องมีความรับผิดชอบทางอาญาด้วย ดังนั้นการมีพิธีสารฉบับที่ 2 นี้จึงถือเป็นการเพิ่มเติมอนุสัญญาเพื่อให้มีการป้องกันสมบัติทางวัฒนธรรมที่สูงขึ้น

2. อนุสัญญาว่าด้วยวิธีห้ามและป้องกันการนำเข้า ส่งออก และโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1970 (The Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property 1970) เป็นอนุสัญญาฉบับเริ่มแรกและเป็นฉบับที่มีการให้สัตยาบันอย่างกว้างที่สุดที่มีอยู่ในเรื่องการลักลอบค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ในช่วงทศวรรษ 1950 รัฐบาลต่าง ๆ ได้รับเอกราชมากขึ้น หลายรัฐได้พยายามสร้างสนธิสัญญาระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมอย่างผิดกฎหมายซึ่งเป็นผลมาจากการค้าขายสินค้าทางวัฒนธรรมในตลาดมืดที่มีการเจริญเติบโตอย่างมาก ดังนั้นจึงมีการร่างอนุสัญญาฉบับนี้ขึ้นและนำเข้าสู่การพิจารณาในที่ประชุมใหญ่สมัยสามัญขององค์การยูเนสโก ครั้งที่ 16 ในปี 1970 และมีการประกาศใช้ในวันที่ 14 พฤศจิกายน ในปีเดียวกัน ปัจจุบันมีรัฐภาคีเข้าร่วมให้สัตยาบันทั้งสิ้น 140 รัฐ

อนุสัญญาฉบับนี้ได้เรียกร้องให้รัฐภาคีดำเนินการเพื่อห้ามและป้องกันการลักลอบค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรม การส่งคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมถือเป็นหัวใจสำคัญของอนุสัญญาโดยมีหลักการที่สำคัญ คือ การป้องกัน การชดเชย และความร่วมมือระหว่างประเทศ ดังนี้

1) **มาตรการป้องกัน**ที่จะนำมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บัญชีรายการทรัพย์สิน หนังสือรับรองการส่งออก การควบคุม และออกใบอนุญาตให้ผู้ค้า การกำหนดโทษทางอาญาหรือทางปกครอง และการรณรงค์ให้ข้อมูล มาตรา 7 ของอนุสัญญานี้กำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการ ดังนี้

- ก) ดำเนินมาตรการที่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศ ในการป้องกันพิพัตถภัณฑ์และสถาบันที่คล้ายคลึงกันภายในดินแดนของรัฐนั้นมีให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีแหล่งกำเนิดในรัฐภาคีอื่นและได้ถูกส่งออกโดยมิชอบด้วยกฎหมายหลังจากที่อนุสัญญาฉบับนี้มีผลบังคับใช้กับรัฐภาคีที่เกี่ยวข้องแล้ว
- ข) ห้ามการนำเข้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกโจรกรรมจากพิพัตถภัณฑ์หรือสถานที่สาธารณะทางศาสนาหรือลัทธิความเชื่อ หรือจากสถาบันที่คล้ายคลึงกันในรัฐภาคีอื่นของอนุสัญญาฉบับนี้หลังจากที่อนุสัญญาฉบับนี้มีผลบังคับใช้กับรัฐที่เกี่ยวข้องแล้ว ทั้งนี้ ภายใต้เงื่อนไขที่ทรัพย์สินเช่นว่านี้ได้ถูกบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอยู่ในรายการทรัพย์สินของสถาบันแห่งนั้น

2) **บทบัญญัติเรื่องการคืน** มาตรา 7 (ข) (II) ของอนุสัญญานี้กำหนดให้รัฐภาคีดำเนินการตามขั้นตอนที่เหมาะสมเพื่อให้ได้กลับคืนและส่งคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเช่นว่าซึ่งถูกนำเข้าหลังจากที่อนุสัญญาฉบับนี้มีผลใช้บังคับต่อรัฐภาคีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องตามคำร้องขอของรัฐภาคีต้นทางได้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินการต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า รัฐฝ่ายที่ทำคำร้องขอต้องชำระค่าชดเชยที่เป็นธรรมให้กับผู้ซื้อที่บริสุทธิ์หรือให้กับบุคคลที่มีกรรมสิทธิ์ถูกต้องสมบูรณ์ในทรัพย์สินนั้น คำร้องขอคืนและการส่งคืนต้องดำเนินการผ่านทางสำนักงานทางการทูต

บทบัญญัตินี้ใช้ครอบคลุมสำหรับเฉพาะวัตถุที่มีการทำบัญชีรายการซึ่งถูกโจรกรรมจากพิพัตถภัณฑ์ สถานที่สาธารณะทางศาสนาหรือลัทธิความเชื่อ หรือสถาบันที่คล้ายคลึงกัน (วัตถุที่ได้จากการขุดค้นหรือผิดกฎหมาย หรือที่ถูกโจรกรรมจากบ้านของเอกชนไม่รวมอยู่ในบทบัญญัตินี้)

ในมาตรา 13 ของอนุสัญญาได้กำหนดบทบัญญัติเรื่องการคืนและความร่วมมือไว้เช่นกัน แต่เป็นการกำหนดโดยทางอ้อมมากกว่า และต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของบทบัญญัติกฎหมายภายในประเทศ ซึ่งบัญญัติไว้ ดังนี้

“รัฐภาคีของอนุสัญญานี้จะดำเนินการโดยสอดคล้องกับบรรดากฎหมายของแต่ละรัฐเช่นกันดังนี้

- ก) ป้องกันการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่มีแนวโน้มจะเป็นการส่งเสริมการนำเข้าหรือส่งออกทรัพย์สินเช่นว่า โดยผิดกฎหมาย ทั้งนี้ด้วยวิธีการอันเหมาะสม
- ข) ตรวจสอบให้แน่ใจว่าหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ของรัฐร่วมมืออำนวยความสะดวกในการคืนทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกส่งออกโดยผิดกฎหมายไปยังผู้มีกรรมสิทธิ์โดยชอบโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้
- ค) รับคำฟ้องเพื่อให้สามารถคืนรายการทรัพย์สินทางวัฒนธรรมซึ่งสูญหายหรือถูกโจรกรรมที่ยื่นเข้ามาโดยหรือในนามของผู้มีกรรมสิทธิ์โดยชอบ
- ง) รับรองสิทธิอันมีอาจเพิกถอนได้ของรัฐภาคีแต่ละฝ่ายของอนุสัญญานี้ในการจำแนกและสำแดงทรัพย์สินทางวัฒนธรรมบางรายการว่าเป็นสิ่งที่มีอาจถูกพรากหรือโอนให้กันได้ ซึ่งโดยข้อเท็จจริงจึงไม่ควรจะส่งออก และอำนวยความสะดวกในการติดตามค้นหาทรัพย์สินเช่นว่า โดยรัฐที่เกี่ยวข้องในกรณีทรัพย์สินนั้นได้ถูกส่งออกไป”

3) **ความร่วมมือระหว่างประเทศ** เป็นแนวทางหนึ่งของอนุสัญญาในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐภาคี ในมาตรา 9 ได้กำหนดให้รัฐภาคีมีส่วนร่วมระหว่างประเทศใด ๆ ในการดำเนินการที่เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้นภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีเพื่อควบคุมการนำเข้าและส่งออก รวมถึงการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ดังนี้

“รัฐภาคีของอนุสัญญานี้ที่มีรตททางวัฒนธรรมตกอยู่ในภาวะอันตรายจากการปล้นสะดมทางโบราณคดีหรือทางชาติพันธุ์วิทยาสามารถร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐภาคีอื่นที่เกี่ยวข้องได้ ในพฤติการณ์ดังกล่าว บรรดารัฐภาคีของอนุสัญญานี้ตกลงจะเข้าร่วมในปฏิบัติการระหว่างประเทศร่วมกันเพื่อกำหนดและดำเนินมาตรการที่เป็นรูปธรรมที่จำเป็น ซึ่งรวมถึงการควบคุม การส่งออก การนำเข้า และการพาณิชย์ระหว่างประเทศซึ่งวัสดุที่เฉพาะเจาะจงที่เกี่ยวข้อง ในระหว่างการรอความเห็นชอบ แต่ละรัฐที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินมาตรการชั่วคราวในกรณีที่สามารถกระทำได้เพื่อป้องกันความเสียหายอันมีอาจเสียหายได้ต่อมรดกทางวัฒนธรรมของรัฐที่ร้องขอ”

ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น องค์การยูเนสโกได้ขอความร่วมมือจากสถาบันอูว์นีดรอว์ (UNIDROIT) ทำการศึกษาข้อกฎหมายเอกชนที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาโดยตรง

3. อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุทางวัฒนธรรมที่ถูกโจรกรรมหรือส่งออกโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Convention on Stolen or Illegally Exported Cultural Objects) ของสถาบันอูว์นีดรอว์ (UNIDROIT) ปี 1995 ซึ่งองค์การยูเนสโกส่งเสริมการใช้ตราสารฉบับนี้ เนื่องจากเป็นส่วนเสริมของอนุสัญญา 1970 ในมุมมองของกฎหมายเอกชน อันที่จริงแล้วองค์การยูเนสโกได้มอบหมายให้สถาบันระหว่างประเทศเพื่อสร้างเอกภาพให้แก่กฎหมายเอกชน (International Institute for the Unification of Private Law หรือ UNIDROIT) ดำเนินการศึกษาประเด็นทางด้านกฎหมายเอกชนที่มีได้ถูกจัดระเบียบไว้โดยตรงในอนุสัญญาขององค์การยูเนสโก ปี 1970 และอาจเป็นอุปสรรคต่อการนำอนุสัญญาไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมได้

1) **เนื้อหา** ไม่เหมือนกับอนุสัญญาขององค์การยูเนสโก ปี 1970

- จุดสำคัญอยู่ที่การปฏิบัติอย่างมีเอกรูปในการคืนวัตถุทางวัฒนธรรมที่ถูกโจรกรรมหรือการส่งคืนวัตถุทางวัฒนธรรมที่ถูกส่งออกโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
- การใช้สิทธิเรียกร้องถูกดำเนินการโดยตรงผ่านทางศาลภายในประเทศ (หรือหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจหน้าที่) ของรัฐภาคี ในกรณีที่เป็นการโจรกรรม ผู้ยื่นคำร้องอาจเป็นบุคคลธรรมดา หน่วยงาน หรือรัฐ (ภาคี) ส่วนในกรณีที่เป็นการส่งออกโดยผิดกฎหมาย ผู้ยื่นคำร้องต้องเป็นรัฐ (ภาคี) เท่านั้น
- ข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการใช้สิทธิเรียกร้องให้คืนหรือให้ส่งคืนได้ถูกกำหนดไว้ (มาตรา 3 และ 5)
- วัตถุทางวัฒนธรรมทั้งหมดที่ถูกโจรกรรมและ/หรือถูกส่งออกโดยผิดกฎหมายถูกครอบคลุมซึ่งมีใช้เพียงวัตถุที่อยู่ในบัญชีรายการ (ตามมาตรา 7 (ข)(ii) แห่งอนุสัญญาขององค์การยูเนสโก ปี 1970) และถูกส่งคืนภายใต้บทบัญญัติที่เกี่ยวข้อง
- วัตถุทางวัฒนธรรมที่ถูกขูดคั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมายให้ถือว่าโจรกรรม และได้รับความคุ้มครอง (กล่าวคือ จะถูกคืน) เช่นว่าหากสิ่งนี้สอดคล้องกับกฎหมายของรัฐที่มีการขูดคั้น ดังนั้น หากรัฐภาคีใดได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติกฎหมายของรัฐตนให้วัตถุที่มาจาก การขูดคั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมายตกเป็นของรัฐนั้น รัฐนั้นจึงสามารถทำคำร้องขอให้คืนวัตถุดังกล่าว และได้รับประโยชน์จากระบบที่บังคับกับวัตถุที่ถูกโจรกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าของที่อยู่ในรัฐภาคีอื่นได้
- วัตถุทางวัฒนธรรมที่ถูกส่งออกโดยมิชอบด้วยกฎหมายอาจจะถูกส่งให้ส่งคืนได้หากรัฐที่ทำคำร้องขอสามารถแสดงให้เห็นว่าวัตถุดังกล่าวมีความสำคัญในด้านมรดกทางวัฒนธรรมของรัฐนั้น (ดูมาตรา 5.3)

2) **ผู้ครอบครองและผู้ซื้อโดยสุจริตและค่าชดเชย** ตามพิธีสารต่อท้ายอนุสัญญากรุงเฮกปี 1954 “ผู้ครอบครองโดยสุจริต” ต้องได้รับการชดเชย และอนุสัญญาขององค์การยูเนสโกปี 1970 กำหนดให้ชำระเงิน “ค่าชดเชยที่เป็นธรรม” ให้กับ “ผู้ซื้อที่สุจริตหรือบุคคลที่มีกรรมสิทธิ์ตามกฎหมาย” เพื่อเป็นการป้องกันการตีความบทบัญญัติเหล่านี้ผิด จึงสมควรที่จะชี้ให้เห็นว่าข้อเท็จจริงค่าชดเชยซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวให้อนุญาตมีจุดมุ่งหมายมิใช่เพื่อผู้โจรกรรมหรือเพื่อผู้รับไว้ซึ่งวัตถุที่โจรกรรมแต่เพื่อบุคคลภายนอกที่ได้มาซึ่งวัตถุดังกล่าวโดยสุจริต (ไม่ทราบถึงที่มาที่ผิดกฎหมาย)

อนุสัญญามบับนี้ก้าวไปไกลยิ่งขึ้นโดยสร้างศีลธรรมให้กับตลาดด้วยการตั้งเงื่อนไขการชำระค่าชดเชยให้กับการใช้ความระมัดระวัง (ตามควรหรือสมเหตุสมผล) ดังนี้ “เจ้าของวัตถุทางวัฒนธรรมที่ถูกโจรกรรมและต้องคืนวัตถุนั้นต้องมีสิทธิได้รับการชำระค่าชดเชยที่เป็นธรรมในขณะที่ทำการคืน ทั้งนี้ภายใต้เงื่อนไขว่าตนมิได้ทราบหรือควรจะทราบตามสมควรว่าวัตถุดังกล่าวได้ถูกโจรกรรมและสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วในขณะที่ได้มาซึ่งวัตถุดังกล่าว” มาตรา 4 (1) ในการตรวจสอบว่าเจ้าของดังกล่าวได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วนั้น ข้อพิจารณาเกี่ยวกับคุณภาพคู่สัญญา ราคาที่ชำระ การตรวจสอบทะเบียนวัตถุทางวัฒนธรรมที่ถูกโจรกรรม และการตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการตรวจสอบกับหน่วยงานที่เจ้าของดังกล่าวสามารถเข้าถึงได้ สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาได้ (มาตรา 4(4)) อนุสัญญานี้ได้กำหนดบทบัญญัติที่คล้ายคลึงกัน แต่มีลักษณะเฉพาะไว้เช่นกัน ซึ่งได้แก่บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคืนวัตถุทางวัฒนธรรมที่ถูกส่งออกโดยผิดกฎหมาย (มาตรา 6)

ประเทศไทยกับการต่อต้านการลักลอบนำเข้าและส่งออกสมบัติทางวัฒนธรรม¹

โดย สาวิตรี สุวรรณสถิตย์²

ความร่วมมือระหว่างประเทศในการต่อต้านการลักลอบนำเข้าและส่งออกสมบัติทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญและละเอียดลึกซึ้งมากในบรรดางานวัฒนธรรมในองค์การยูเนสโก และยังมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1950 ที่รัฐต่าง ๆ ได้รับเอกภาพมากขึ้น รัฐเหล่านี้พยายามสร้างสนธิสัญญาระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมอย่างผิดกฎหมาย ความกังวลของพวกเขาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ การเติบโตของตลาดมืดในช่วงเวลานั้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการตัดชิ้นส่วนของอนุสาวรีย์และโบราณสถานไปขาย เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของตลาด

ภายหลังต่อมาในปี ค.ศ. 1970 ประเทศสมาชิกขององค์การยูเนสโก ได้ร่วมกันรับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยวิธีห้ามและป้องกันการนำเข้าส่งออก และโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ค.ศ. 1970 หรืออนุสัญญา 1970” (UNESCO Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property 1970, commonly referred to as UNESCO Convention 1970) อนุสัญญาดังกล่าวได้ถูกร่างขึ้นมาเพื่อรองรับการเข้ามาเป็นสมาชิกใหม่ของประเทศที่เพิ่งได้รับเอกราชคืนมา หลังจากที่สหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลของสหประชาชาติ ปี 1960 หมายเลข 1514 ให้เอกราชแก่ประเทศที่ตกเป็นอาณานิคมจำนวนมาก ซึ่งประเทศที่ได้รับเอกราชใหม่เหล่านี้ต่างก็ได้ทยอยสมัครเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของยูเนสโกในเวลาต่อมา

และต่างมีความตื่นตัวในเรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมหลังจากที่ถูกครอบครองโดยชาติตะวันตกมายาวนาน และต้องการเรียกคืนสมบัติทางวัฒนธรรมของประชาชน เช่น โบราณวัตถุสำคัญ ๆ ของประเทศที่ถูกนำออกไปนอกประเทศเป็นจำนวนมาก

ในขณะนั้น เป็นช่วงเวลาที่การค้าขายโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่มีค่าทางประวัติศาสตร์กำลังเฟื่องฟู เป็นการค้าข้ามชาติที่ทำรายได้มาก ประเทศต่าง ๆ จึงได้ออกกฎหมายระดับชาติเพื่อควบคุมปกป้องโบราณสถานและโบราณวัตถุในประเทศของตน แต่กระนั้น การลักลอบส่งออกและนำเข้าเพื่อการค้าสมบัติทางวัฒนธรรมก็แพร่หลายไปทั่วโลก

¹ บทความนี้ดัดแปลงปรับปรุงจากบทบรรยายนำเป็นภาษาอังกฤษของผู้เขียน โดยบรรยายแทนนายวีระ โรจนนะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม ในการประชุมสัมมนาระดับอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม (Sub-regional Executive Symposium for Ministerial Officials on International Cooperation to Protect Cultural Properties) เมื่อวันที่ 10-13 มิถุนายน พ.ศ. 2562 ณ โรงแรมวินเซอร์ สุมวิท จัดโดยคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ (ยูเนสโก) ร่วมกับสำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ

² ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการมรดกโลกด้านวัฒนธรรมและผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ (ยูเนสโก)

หลักการและเนื้อหาของอนุสัญญา 1970 ของยูเนสโกนั้นใช้เวลานานถึง 10 ปี กว่าจจะร่างเสร็จและตกลงกันได้ ในหมู่ประเทศสมาชิกของยูเนสโก อนุสัญญานี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานสำคัญ 3 ด้านคือ 1) มาตรการป้องกันที่เรียกร้องให้ประเทศภาคีสมาชิกต้องดำเนินการจัดให้มีมาตรการเพื่อป้องกันสมบัติวัฒนธรรมของตน เช่น การทำทะเบียนรายละเอียด (Inventory) การบังคับให้มีใบอนุญาตส่งออก (Export Certificate) การติดตามตรวจสอบการค้าสมบัติวัฒนธรรม การกำหนดโทษการค้าผิดกฎหมาย การส่งเสริมความรู้และให้การศึกษาแก่ประชาชน เป็นต้น 2) มาตรการการสงคืน ถ้าหากมีการร้องขอคืนหรือเรียกคืนจากประเทศเจ้าของเดิมของสมบัติวัฒนธรรมที่ได้ขึ้นทะเบียนคุ้มครองตามกฎหมายในประเทศนั้นไว้แล้วหากสมบัตินั้นถูกส่งออกไปหลังอนุสัญญานี้ใช้บังคับ 3) ความร่วมมือระหว่างประเทศและการช่วยเหลือร่วมมือกัน ซึ่งเป็นหลักคิดสำคัญในอนุสัญญานี้

อนุสัญญา 1970 นี้ หลังจากผ่านการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสามัญของยูเนสโกในเดือนตุลาคม 1970 แล้ว กว่าจะมีผลใช้บังคับก็ล่วงเข้าในเดือนเมษายน 1972 และค่อย ๆ มีประเทศต่าง ๆ ททยอยกันให้สัตยาบันและเข้าเป็นภาคี ปัจจุบันมีภาคีสมาชิก 139 ประเทศ ซึ่งนับว่าอย่างน้อยมากเมื่อเทียบกับอนุสัญญา 1972 ว่าด้วยมรดกโลกที่ปัจจุบันมีภาคีสมาชิก 194 ประเทศ และเทียบกับอนุสัญญา 2003 ว่าด้วยเรื่องมรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งเพียงระยะเวลาไม่ถึง 20 ปีก็มีภาคีสมาชิกถึง 180 ประเทศแล้วในปัจจุบันนี้

ขออธิบายเพิ่มเติมว่า อนุสัญญา 1970 ของยูเนสโกนี้ ไม่ใช่จะเป็นกฎหมายที่โดดเดี่ยวไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกฎหมายอื่น ๆ แต่ในความจริงอนุสัญญา 1970 ต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับทั้งในหลักคิดและในเนื้อหา กับอนุสัญญาของยูเนสโกหลายฉบับ เช่น อนุสัญญากรุงเฮก 1953 (รวมทั้ง Protocols ที่ออกตามมาด้วย) อนุสัญญามรดกโลก 1972 อนุสัญญามรดกวัฒนธรรมใต้น้ำ 2001 และอนุสัญญามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ 2003 ซึ่งยูเนสโกได้เป็นองค์กรนำที่สำคัญที่ได้ส่งเสริมให้มีการอภิปรายในเวทีระหว่างประเทศกันอย่างกว้างขวางต่อเนื่องหลายสิบปี กว่าจจะทยอยประกาศอนุสัญญาเหล่านี้ออกมา และยังส่งผลกระทบในทางที่เป็นคุณต่อวงการการศึกษาและการปฏิบัติงานทางวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ อย่างมาก ตลอดจนในเรื่องจริยธรรมในการทำงานที่เกี่ยวกับทางสมบัติวัฒนธรรมด้วย นักโบราณคดี นักพิพิธภัณฑน์ นักมานุษยวิทยาที่ต้องดูแลจัดการมรดกวัฒนธรรมในท้องถิ่น เช่น การป้องกันการขุดทำลายโบราณสถานเพื่อค้นหาของเก่าที่มีค่าไปขาย เป็นต้น

ประเด็นสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่ควรทราบเกี่ยวกับอนุสัญญา คือ ไม่อนุญาตให้มีผลย้อนหลัง แต่ให้มีคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลขึ้นชุดหนึ่งเพื่อจะดูแลเกี่ยวกับสมบัติวัฒนธรรมที่ถูกนำออกไปนอกประเทศเจ้าของเดิมก่อนปี 1970

การสนับสนุนของอูว์นิตรัวในทางปฏิบัติและภาคีเครือข่าย

อนุสัญญา 1970 ต้องอาศัยความร่วมมือจากองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ อีกมาก เช่น องค์กรตำรวจสากล (Interpol) สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) องค์กรศุลกากรสากล (WCO) สภาการพิพิธภัณฑสถานนานาชาติ (ICOM) และอูว์นิตรัวหรือสถาบันระหว่างประเทศเพื่อสร้างเอกภาพให้แก่กฎหมายเอกชน (UNIDROIT) โดยเฉพาะอูว์นิตรัวซึ่งเป็นสถาบันด้านกฎหมายเอกชนนั้น ได้มีบทบาทอันมีคุณูปการต่ออนุสัญญา 1970 มากเมื่อมีการประชุมทางการทูตกันที่โรมในปี 1995 เพื่อตกลงรับอนุสัญญาของอูว์นิตรัวว่าด้วยสมบัติวัฒนธรรมที่ถูกนำออกโดยการโจรกรรมหรือผิดกฎหมาย และได้ช่วยกำหนดแนวทางในเรื่องการส่งคืนสมบัติวัฒนธรรมใด ๆ ที่ถูกลักลอบนำออกโดยผิดกฎหมาย จึงทำให้สามารถนำชิ้นสู่การฟ้องร้องเพื่อการพิจารณาของศาลในระดับชาติได้ อนุสัญญาของอูว์นิตรัวนี้มีประเทศ 70 ประเทศให้การรับรอง

ประเทศสำคัญ ๆ ที่เข้าเป็นภาคีเป็นประเทศใหญ่ ๆ ที่พัฒนาแล้วก็ได้ทยอยเข้าเป็นภาคี ได้แก่ สหรัฐอเมริกาปี 1983 ออสเตรเลียและจีนปี 1989 ญี่ปุ่นและอังกฤษปี 2002 สวิตเซอร์แลนด์และเดนมาร์กปี 2003 เยอรมนีกับนิวซีแลนด์ปี 2007 เนเธอร์แลนด์ปี 2009 ออสเตรียปี 2015 ซึ่งประเทศเหล่านี้ บางประเทศต้องใช้เวลานานในการปรับปรุงกฎหมายและการปฏิบัติทางการบริหารภายในประเทศก่อนที่จะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญานี้ สำหรับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีกัมพูชาเข้าเป็นภาคีตั้งแต่ปี 1972 เวียดนามเข้าเป็นภาคีในปี 2005 และ สปป. ลาวเข้าเป็นภาคีในปี 2015

ประเทศไทยกับอนุสัญญา 1970

ในประเทศไทยนั้น ได้มีการอภิปรายกันถึงความสำคัญของเรื่องนี้ต่อเนื่องมาตั้งแต่กลางทศวรรษ 1960 จนถึงปัจจุบันแต่ยังไม่เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา 1970 นี้ เนื่องจากต้องใช้เวลาปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายเรื่อง แต่กระนั้นไทยก็ได้ข้ามเรื่องนี้ไปก่อนและได้ไปให้ภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีอนุสัญญามรดกโลก 1972 ตั้งแต่วันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2530 (ค.ศ. 1987) และเพิ่งได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญามรดกที่จับต้องไม่ได้ 2003 เมื่อ ค.ศ. 2016 นี้ ซึ่งไม่นานมานี้เอง

บทเรียนจากบ้านเชียง

กรณีการลักลอบขุดและนำออกโดยผิดกฎหมายซึ่งสมบัติวัฒนธรรมอันเป็นโบราณวัตถุที่บ้านเชียงนั้นเป็นข่าวคึกโครมไปทั่วโลก การค้นพบแหล่งโบราณสถานที่บ้านเชียงเริ่มต้นในปี 1957 เมื่อนายสติเฟน ยัง บุตรชายเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยในขณะนั้น ไปพบหม้อเขียนสีบ้านเชียงขณะไปท่องเที่ยวที่จังหวัดอุดรธานี จนมีการขุดค้นนำออกขายกันโดยผิดกฎหมาย ต่อมาในปี 1967 ได้มีการขุดพบโครงกระดูกโบราณพร้อมกับเครื่องใช้สำริดและเศษเมล็ดข้าว ในปี 1972 รัฐบาลไทยได้ขึ้นทะเบียนบ้านเชียงเป็นแหล่งโบราณสถานแห่งชาติ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้เสด็จไปเยี่ยมโบราณสถานนี้ในปีเดียวกัน ต่อมาได้กำหนดอายุไว้ประมาณ 4420 B.C.E. - 3400 B.C.E นับเป็นแหล่งวัฒนธรรมบรอนซ์ที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในโลก ซึ่งหลังจากนั้นต่อมา ไทยก็ได้เสนอแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงไปขอขึ้นบัญชีมรดกโลกในปี 1992 โดยใช้หลักเกณฑ์ข้อ 3 เป็นเกณฑ์ความโดดเด่นเป็นสากล ในช่วงเวลานั้นการลักลอบขุดขายและนำออกโดยผิดกฎหมายซึ่งเครื่องดินเผาเขียนสีบ้านเชียงเกิดขึ้นแพร่หลายชุกชุมมาก โดยมีกระทำในบริเวณหมู่บ้านของชาวบ้านหรือท้องนาของชาวบ้าน และขายกันในเวลากลางคืนโดยมีนายหน้าของพิพิธภัณฑสถานชาติในต่างประเทศมาร่วมประมูลซื้อ จนกระทั่งวารสาร Asia Magazine ในขณะนั้นตีพิมพ์บทความ ขึ้นภาพและข้อความบนปกว่า "The Rape of Ban Chiang" ในช่วงนั้น ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นรองประธานคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยยูเนสโกในขณะนั้น คือ นายบุญถิ่น อัตถากร ซึ่งเป็นชาวอีสาน ได้มอบหมายให้ผู้เขียน (ขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นหัวหน้าฝ่ายความร่วมมือพหุภาคี กองการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ) ปรึกษารื้อกับศาสตราจารย์หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล คณบดีคณะโบราณคดีมหาวิทยาลัย และศาสตราจารย์พิเศษพิสิฐ เจริญวงศ์ นักโบราณคดีบ้านเชียงของกรมศิลปากร รวมทั้งนาย Kono หัวหน้าแผนกการศึกษาวัฒนธรรมเอเชียของยูเนสโกที่ปารีส จัดประชุมเชิงปฏิบัติการนานาชาติขึ้นที่บ้านเชียง การประชุมครั้งนั้นนำไปสู่การร่วมมือที่เพิ่มขึ้นกับนานาชาติ เช่น การร่วมมือระหว่างกรมศิลปากรกับ University of Pennsylvania Museum (ดูรายงาน Gorman 1981, 1982; Lyons and Rainey, 1982) ซึ่งมีข้อมูลที่ใช้เสนอขอขึ้นบัญชีมรดกโลกในเวลาต่อมา แม้ว่าขึ้นบัญชีมรดกโลกแล้ว แต่การลักลอบค้าสมบัติบ้านเชียงก็ยังไม่หยุดยั้งเสียทั้งหมด แต่ยังคงลามไปถึงบริเวณโบราณสถานใกล้เคียงอีกด้วย ทำให้โบราณวัตถุยุคบ้านเชียงจำนวนมากถูกนำออกไปอยู่ในต่างประเทศโดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา (Thosarat Rachanie, 2001: 14) เป็นจำนวนมาก ต้องขอขอบคุณระบบกฎหมายและการปราบปรามของสหรัฐอเมริกาที่มีการดำเนินการบุกจับกุมในปี 2008 ทำให้รัฐบาลไทยได้เจรจาส่งคืนสมบัติบ้านเชียงจำนวนมากถึง 700 ชิ้น และได้รับการส่งคืนมาแล้ว 76 ชิ้น ในปี ค.ศ. 2011 และอีก 554 ชิ้นในปี 2019

นอกจากนี้ รัฐบาลไทยยังได้มีการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ที่บ้านเชียง โดยขยายพิพิธภัณฑ์ ณ แหล่งขุดทางโบราณคดีเดิมที่วัดโพธิ์ศรีโน ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์เปิดในแหล่งโบราณคดีแห่งแรกในประเทศไทย แสดงขั้นตอนการขุดค้นทางโบราณคดีที่ยังคงลักษณะของศิลปวัตถุที่พบตามชั้นดิน เพื่อให้ผู้เข้าชมได้ศึกษาถึงการขุดค้นทางโบราณคดีและโบราณวัตถุ โดยส่วนใหญ่เป็นภาชนะเผาที่ฝังร่วมกับศพที่กลายมาเป็นโครงกระดูกในปัจจุบันมาเปิดเป็นอาคารสมัยใหม่อีกสองหลังเชื่อมต่อกันในเขตโบราณสถานพื้นที่ประมาณ 25 ไร่เศษ แบ่งการจัดแสดงเป็น 9 ส่วน แสดงวิถีชีวิตของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์เมื่อราว 5,000-1,400 ปีมาแล้ว แสดงหลักฐานทางโบราณคดีและวิถีทางมานุษยวิทยา นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างความตระหนักรู้ถึงการดำรงชีวิตในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ย้อนหลังไปกว่า 5,000 ปี ในภูมิภาคอีสานและในลุ่มแม่น้ำโขงอีกด้วย แม้ว่าการดำเนินการเพื่อให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสัญญา 1970 ของยูเนสโกยังดำเนินการอยู่ไม่แล้วเสร็จ แต่รัฐบาลไทยก็นำหลักการในอนุสัญญา โดยเฉพาะในการป้องกัน การเรียกคืนและส่งคืน การร่วมมือกับนานาชาติ มาใช้เป็นนโยบายและมาตรการของประเทศในการต่อต้านปราบปรามการลักลอบนำเข้าออกโดยผิดกฎหมายของสมบัติวัฒนธรรม

นอกจากนี้รัฐบาลไทยก็ได้ปรับปรุงกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายหลายด้าน เช่น กฎหมายโบราณสถานและโบราณวัตถุ เป็นต้น และยังได้ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการลักลอบค้าสมบัติวัฒนธรรมระหว่างประเทศซึ่งมีความซับซ้อนและขยายตัวมากขึ้นในปัจจุบันด้วย รวมทั้งยังส่งเสริมความรู้ความเข้าใจผ่านหน่วยงานวัฒนธรรมและการศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ และที่สำคัญมากก็คือได้ใช้เวทีความร่วมมือทวิภาคีกับประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ เพื่อเจรจาขอคืนหรือส่งคืนมรดกวัฒนธรรมที่ตกไปอยู่ในครอบครองขององค์กรในประเทศนั้น ๆ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยการทำบันทึกความเข้าใจร่วมกัน เช่น ในประเทศลุ่มน้ำโขงก็มี MOH กับประเทศกัมพูชา สปป. ลาว เป็นต้น ทั้งนี้ประเทศไทยเองก็ได้ส่งคืนสมบัติโบราณวัตถุให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านไปแล้วจำนวนหนึ่งด้วย

บทสรุป

ในปัจจุบันนี้ ปัญหาการลักลอบค้าและนำเข้าสู่ส่งออกซึ่งสมบัติวัฒนธรรมโดยผิดกฎหมายนั้น เป็นปัญหาข้ามชาติและปัญหามานาชาติที่มีวงเงินหมุนเวียนมากขึ้น ดังที่นักวิจัยคนหนึ่ง ชื่อ Zsuzsanna Veres ได้เขียนบทความลงในวารสาร SANTA CLARA JOURNAL OF INTERNATIONAL LAW (2014) อ้างแหล่งข่าวใน FBI ว่า การค้าขายสมบัติวัฒนธรรมที่ผิดกฎหมายนั้นสร้างรายได้ให้ผู้ประกอบการเป็นวงเงินที่สูงมาก รองจากการค้าอาวุธ ยาเสพติด และการฟอกเงิน ที่ล้วนเป็นกระบวนการที่ผิดกฎหมายอันดับต้น ๆ (ดู David Chang, J. INT'L L. 829, 833 (2006)) ดังนั้น ปัจจุบันนี้ วงการนานาชาติจึงได้หันมาสนใจอนุสัญญา 1970 ของยูเนสโกและอนุสัญญาของอูว์นีดรัว 1995 อีกครั้งหนึ่ง ประเทศไทยเองก็ยังคงให้ความสนใจต่อการร่วมมือระดับพหุภาคีผ่านอนุสัญญา 1970 ดังกล่าวอยู่เช่นกัน โดยได้มีคณะกรรมการที่ตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาเรื่องนี้ต่อเนื่องมานาน แต่ในที่สุดเราก็ต้องยอมรับว่า กระบวนการให้สัตยาบันหรือภาคยานุวัติอนุสัญญาระหว่างประเทศในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานหลายฝ่ายนั้นมีกระบวนการขั้นตอนที่ยาวนานพอสมควร และเมื่อได้เข้าเป็นภาคีแล้วก็ไม่ประกันว่าจะสามารถแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ทันที ยังต้องสร้างความตระหนักรับรู้ภายในประเทศ ต้องดำเนินมาตรการป้องกันปราบปรามที่เข้มแข็ง และต้องร่วมมือกับภาคีสมาชิกอื่น ๆ อย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอต่อไป

ภาพจากการประชุมสัมมนาในระดับอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อปกป้องคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม (Sub-regional Executive Symposium for Ministerial Officials on International Cooperation to Protect Cultural Properties) เมื่อวันที่ 10-13 มิถุนายน 2562 ณ โรงแรมวินเซอร์ สุมวิท

เราอาจมองว่า ความสำเร็จในการจัดการแก้ไขปัญหบางระดับเกี่ยวกับการลักลอบนำเข้าและส่งออกโดยผิดกฎหมายซึ่งสมบัติวัฒนธรรมนั้น สามารถทำได้ง่ายกว่าโดยผ่านการเจรจาพหุภาคี ซึ่งเป็นความจริงเช่นนั้นในระดับหนึ่ง และแม้ในกรอบความร่วมมือพหุภาคีของยูเนสโก เมื่อมีกรณีขัดแย้ง ก็ยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาการเจรจาพหุภาคีอยู่อย่างมากด้วย โดยเฉพาะในเรื่องการส่งคืนสมบัติที่ถูกนำออกไปแล้วและที่สำคัญยังต้องพึ่งพาการประสานงานระหว่างหน่วยงานหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติอีกด้วย การร่วมมือระดับพหุภาคีนั้นต้องดูกลุ่มประเทศที่เข้มแข็งในอนุสัญญาและแนวทางการทำงานในอนุสัญญาด้วย และต้องพิจารณาดำเนินการในระดับทวิภาคีในกรณีการเรียกคืนควบคู่ไปเสมอ

การป้องกันการค้าลักลอบค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ: สงครามหลายฝ่ายหรือโอกาสสร้างพันธมิตร?

โดย มณฑกานต์ สุวรรณรรักษ์ กิตติไพศาลศิลป์ ¹

ช่วงปลายปี พ.ศ. 2560 ท่านอาจจะพอได้อ่านข่าวการทวงคืนเครื่องประดับอัญมณีและทองคำ ทั้งมงกุฎ ตาบ รัตนาถ ต่างหู และเครื่องทรงต่าง ๆ ที่ครั้งหนึ่งเคยประดับประดากรรมพระวิษณุแห่งนครวัต สัญลักษณ์แห่งความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรขอมโบราณ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อกว่า 50 ปีที่แล้ว ท่ามกลางสงครามและการแทรกแซงทางการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เครื่องประดับทั้ง 10 ชิ้นนี้ได้ถูกโจรกรรมไปจากประเทศกัมพูชา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของมหากาพย์การลักลอบส่งผ่านและเปลี่ยนมือไปทั่วทวีปเอเชีย สู่อเมริกาเหนือและยุโรป จนกระทั่งไม่กี่ปีมานี้ สมบัติทางวัฒนธรรมที่หายไปของชาวกัมพูชาก็ได้ปรากฏสู่สายตาสาธารณชนอีกครั้งในแค็ตตาล็อกสินค้าของบริษัทประมูลงานศิลปะแห่งหนึ่งในกรุงลอนดอน

รัฐบาลประเทศกัมพูชาได้ใช้เวลานานหลายปีและงบประมาณหลายล้านบาท ผ่านการต่อรองเชิงการทูต การเอาผิดเชิงกฎหมาย แม้กระทั่งการพยายามซื้อสมบัติของชาติเหล่านี้คืนมาจากบุคคลต่าง ๆ ที่ถือกรรมสิทธิ์อยู่จนสำเร็จ แน่นอนว่าสาเหตุหนึ่งที่เครื่องประดับเหล่านี้ยังคงรูปพรรณอยู่หลังจากที่สูญหายมานานหลายสิบปี ไม่ใช่เพียงเพราะราคาของทองที่ใช้สร้างผลงานชิ้นนี้ มีเขื่อนั้นคงถูกหลอมแปรรูปไปนานแล้ว แต่เพราะคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศาสนาและสุนทรียศาสตร์ที่แท้จริงแล้วประเมินเป็นมูลค่าไม่ได้ คุณค่าเหล่านี้ ทั้งนักสะสม ผู้นิยมการประมูลและผู้ทีสืบทอดอารยธรรมที่สร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมนั้นขึ้นต่างตระหนักและให้ความหมายเช่นเดียวกัน แต่เหตุใด ผู้ที่เห็นค่าในสิ่งเดียวกันนี้จึงกลายเป็นศัตรูกันไปได้

¹ เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการด้านวัฒนธรรม สำนักงานยูเนสโก กรุงเทพมหานคร

ที่น่าตกใจไปกว่านั้น ในรายงานของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติด และอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ปี พ.ศ. 2557 ได้ระบุว่า กลุ่มก่อการร้าย โดยเฉพาะในภูมิภาคตะวันออกกลาง เริ่มหันมาใช้การลักลอบค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุเพื่อสมทบทุนในการก่อการร้าย เพิ่มพูนผู้ร่วมขบวนการ และแลกเปลี่ยนอาวุธ ถึงแม้ว่าเงินจากการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุจะยังไม่ใช่ว่าแหล่งเงินทุนหลักสำหรับผู้ก่อการร้าย แต่การโจรกรรมและรีดลอนโบราณสถานเพื่อเอาวัตถุมาก็เป็นการกระทำเชิงสัญลักษณ์ที่แข็งแกร่งและชัดเจนที่สุดวิธีหนึ่ง กล่าวคือ ด้วยการทำลายสัญลักษณ์ทางอารยธรรมของกลุ่มคนหรือชาติหนึ่ง กลุ่มก่อการร้ายสามารถสั่นคลอนแนวคิดรัฐนิยมหรือชาตินิยม และทำลายบรรทัดฐานทางจริยธรรมของคนท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการโจมตีที่นักกฎหมายชาวอิวราฟาเอล เลมคิน (Raphael Lemkin) ได้อธิบายไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1933 โดยเรียกว่า “การล้างวัฒนธรรม” (cultural genocide)

เป็นประเด็นที่ต้องยอมรับกันว่า ตั้งแต่ยุคอาณานิคมเป็นต้นมา การครอบครองหรือการจำกัดการเข้าถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (exclusivity) เป็นปัจจัยที่ทำให้ของชิ้นนั้นมีมูลค่าสูงขึ้น จนเป็นค่านิยมเพื่อการลงทุนที่แพร่หลายในทั่วโลก ค่านิยมที่จะสะสมโบราณวัตถุและศิลปวัตถุจากวัฒนธรรมอื่น ๆ ได้กลายเป็นเหตุผลสำคัญที่อาชญากรรมต่อมรดกทางวัฒนธรรมและต่อชุมชนผู้เป็นเจ้าของเดิมกลายเป็นสายอาชีพที่เป็นที่ยอมรับในสังคมชั้นสูงไปโดยปริยาย ผู้ที่ได้ประโยชน์จากอาชญากรรมประเภทนี้ แม้เพื่อสะท้อนรสนิยมทางวัฒนธรรมที่สูงส่ง กลับเป็นผู้มองข้ามความเสียหายต่อการพัฒนาองค์ความรู้และความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ถิ่นเกิดของกลุ่มผู้สืบทอดวัฒนธรรมไปโดยสิ้นเชิง

ความลักลั่นระหว่างอุปสงค์จากการชื่นชมคุณค่าทางวัฒนธรรมสู่อุปทานที่ทำให้เกิดการล้างวัฒนธรรมนั้น เป็นสิ่งที่น้อยคนจะตระหนักถึงเป็นประการแรกเมื่ออยากครอบครองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เหตุเพราะกลไกการแปลงสถานะของโบราณวัตถุที่พัฒนาจนแยกขงมาเป็นเวลาหลายทศวรรษ ดร. ไชมอนแมกเคนซี นักอาชีววิทยาจากมหาวิทยาลัยวิกตอเรียแห่งเวลลิงตัน ประเทศนิวซีแลนด์ และสมาชิกกลุ่มพันธมิตรโบราณวัตถุ (Antiquities Coalition) ได้อธิบายขั้นตอนการแปลงของกลางทางอาชญากรรมสู่ของสะสมว่า จำเป็นต้องประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้ (1) ตัวแทนหรือนายหน้าในระดับภูมิภาคที่วางแผนการโจรกรรม ณ แหล่งมรดก และขนส่งโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุสู่แหล่งตลาดระดับภูมิภาค (2) กลุ่มเครือข่ายอาชญากรที่ซื้อโบราณวัตถุจากนายหน้าและขนส่งสู่ชายแดน (3) ผู้รับจ้างขนส่งสินค้าทั่วไปสู่เมืองใหญ่และแหล่งการค้าระดับโลกที่มีความสามารถเดินเอกสาร และ (4) ผู้ค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์กับธุรกิจและหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับนานาชาติที่ซื้อขายวัตถุทั้งที่ได้มาอย่างถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายปะปนกัน ซึ่งทำให้เราสามารถพบโบราณวัตถุที่คล้ายจะมีเอกสารนำเชื่อถือทั้งในเว็บไซต์ เช่น อีเบย์ ในพิพิธภัณฑ์ระดับโลก ไปจนถึงในคอลเล็กชันส่วนตัวของผู้มีชื่อเสียง

อีกด้านหนึ่ง ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา จากที่ได้เห็นตัวอย่างความสำเร็จในการเจรจาคืนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุระหว่างประเทศผ่านกลไกคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการส่งเสริมการค้าขนส่งสมบัติทางวัฒนธรรม (ICPRCP) ของอนุสัญญาฯ ค.ศ. 1970 ขององค์การยูเนสโก หลายประเทศเริ่มหันมาสร้างกลไกการเจรจาแบบทวิภาคีกับประเทศที่โบราณวัตถุและศิลปวัตถุของประเทศตนไปปรากฏอยู่

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 รัฐบาลไทยได้ตั้งคณะกรรมการติดตามโบราณวัตถุของไทยในต่างประเทศกลับคืนสู่ประเทศไทย โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นประธานคณะกรรมการ มีอธิบดีกรมศิลปากรเป็นประธานอนุกรรมการฝ่ายวิชาการเพื่อรวบรวมเอกสารหลักฐาน และมีผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายเป็นประธานอนุกรรมการด้านกฎหมายเพื่อลงมือเจรจาแบบทวิภาคีและสร้างกลไกระยะยาวในการทวงคืนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุของไทยในต่างแดน โดยเฉพาะในประเทศแถบยุโรปและสหรัฐอเมริกา

การเจรจาแบบทวิภาคี แม้จะรวดเร็วกว่าและระมัดระวังเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ดีกว่าการเจรจาแบบพหุภาคีที่มีประเทศที่สามเป็นตัวกลาง ดังเช่นกลไกขององค์การยูเนสโก แต่ไม่ใช่ว่าประเทศผู้เจรจาจะไม่ต้องเสียเงินใหม่ใด ๆ หรือไม่ต้องเผชิญความยุ่งยากเพื่อหาหลักฐานทางเอกสารมาพิสูจน์จนสำเร็จ นอกจากนี้ หน่วยงานรัฐบาลในหลายประเทศที่ทุ่มเทขอคืนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุก็ได้ตระหนักแล้วว่าบางสิ่งที่สูญหายไปแล้ว ทำอย่างไรก็ไม่สามารถย้อนคืนมาได้ แม้จะได้วัตถุอันเป็นสมบัติของชาติกลับคืนมาก็ตาม

นายคำसान เฮง อธิบดีกรมโบราณวัตถุและโบราณสถาน ประเทศกัมพูชา ผู้มีส่วนในการนำเครื่องประดับพระวิษณุกลับคืนมา ได้กล่าวในระหว่างการประชุมนานาชาติร่วมกับองค์การยูเนสโกและสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2562 ว่า “แม้กระทั่งเมื่อตอนที่เราได้เครื่องประดับทั้ง 10 ชิ้นนี้คืนมาแล้ว คนกัมพูชากว่าร้อยละ 80-90 ยังไม่เข้าใจว่าเราทำอะไรไป ยังนึกภาพไม่ออกเลยว่าประติมากรรมพระวิษณุที่นครวัดนั้นเคยประดับด้วยทองและอัญมณีมากมายขนาดนี้ เพราะเราถูกพรากความทรงจำและความเข้าใจถึงวัฒนธรรมอันยิ่งใหญ่ไปหมดแล้ว”

นายเอเตียน เกลม็อง อดีตผู้อำนวยการองค์การยูเนสโก กรุงซามัว และนักกฎหมายด้านมรดกทางวัฒนธรรม ได้ชี้ให้เห็นว่า อนุสัญญา ปี ค.ศ. 1970 ว่าด้วยวิธีการห้ามและป้องกันการนำเข้า ส่งออก และโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินทางวัฒนธรรมโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (The 1970 Convention on the Means of Prohibiting and Preventing Illicit Import, Export and Transfer of Ownership of Cultural Property) มีหลักการดำเนินงานร่วมกับรัฐภาคี 3 ประการ ประการแรกคือ การสร้างกลไกการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดขึ้น (preventive measures) ประการที่สองคือ การให้ความช่วยเหลือในการเจรจาได้คืน (return) และทวงคืน (restitution) โบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุที่ถูกโจรกรรมไปสู่อีกประเทศหนึ่ง และประการที่สามคือการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือทุกรูปแบบ (cooperation) โดยเฉพาะระหว่างภาครัฐและเอกชน ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อใช้พลังของสาธารณชนด้านนวจการหมุนทรัพยากรจากการลักลอบค้าไปใช้ในอาชญากรรมอื่น ๆ

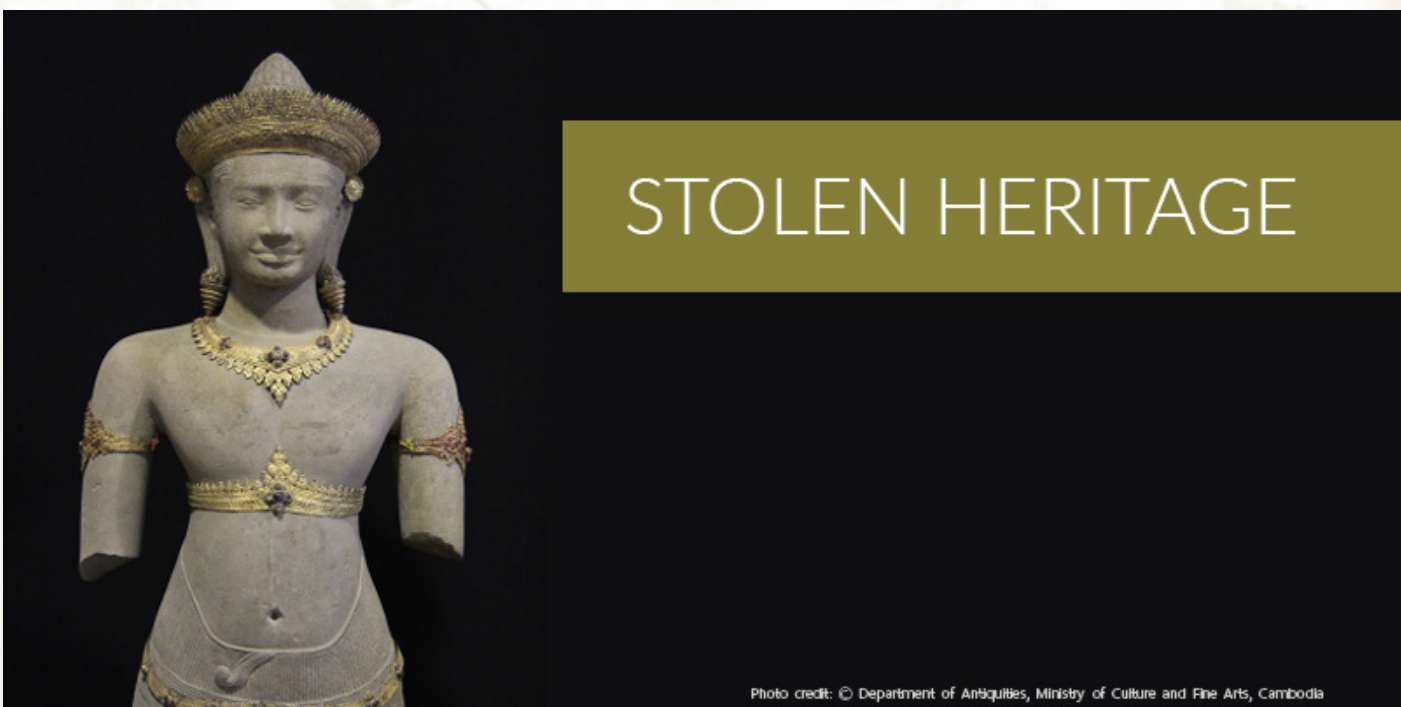
ทั้งนี้ ได้กล่าวถึงความพยายามที่เกี่ยวข้องกับหลักการประการที่สองไปแล้ว (การได้คืนและทวงคืนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ) ซึ่งทำให้ท่านเห็นว่า นี่เป็นเพียงหลักการเชิงตั้งรับที่ใช้ทรัพยากรและงบประมาณจำนวนมาก และได้ผลลัพธ์ที่ไม่ได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่ต้นเหตุ ดังนั้นจึงขออภิปรายความสำคัญของหลักการทำงานประการแรก และประการที่สามในส่วนต่อไป

ประการแรกคือการสร้างกลไกทางกฎหมายและข้อบังคับเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดขึ้นอีก (preventive measures) ซึ่งรวมถึงการแก้ไขกฎหมายและนโยบายระดับชาติให้สอดคล้องกับเนื้อหาในอนุสัญญาฯ การคาดโทษในกฎหมายอาญา การระบุวิธีประนีประนอมในกฎหมายแพ่ง การจัดทำทะเบียนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุในระดับแหล่ง ท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อเพิ่มความปลอดภัยและหลักฐานทางเอกสาร การจัดทำใบรับรองการส่งออกที่เป็นมาตรฐานเดียวกันในภูมิภาคหรือในโลก การออกข้อชี้แจงเรื่องการซื้อขายโบราณวัตถุและศิลปวัตถุในลักษณะที่ชอบและมีขอบด้วยกฎหมายให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้ทราบ ฯลฯ

ทั้งการป้องกันและลดการลักลอบค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุนั้น จำเป็นต้องวางแผนดำเนินการในระยะยาวและต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐผู้ถือกฎหมายและภาคเอกชนผู้เป็นผู้เล่นหลักในกลไกการค้าขายใด ๆ โดยแท้แล้ว

ทั้งขอบเขตของข้อตกลงนานาชาติและขอบเขตของการค้าต่างไม่เคยถูกจำกัดอยู่ในบริเวณของภูมิภาคหรือทวีปหนึ่ง ๆ ใดเลย อย่างน้อยก็ตลอด 400 ปีที่ผ่านมา ดังนั้น หากท่านพยายามสร้างทฤษฎีหรือมาตรการป้องกันการลักลอบค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น จะไม่มีทางระบุและแก้ไขปัญหาที่ต้นตอได้เลย และหากท่านคิดว่า หน่วยงานของท่านต้องต่อสู้กับทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ท่านจะไม่มีทางรับมือกับศาสตราจารย์ที่มาจากทุกทิศทางได้โดยลำพัง และความพยายามก็อาจสูญเปล่าหรือได้ผลในวงจำกัด เหตุนี้จึงเป็นที่มาของหลักการทำงานภายใต้อนุสัญญาฯ ฉบับนี้ขององค์การยูเนสโก ในประการที่สาม คือการส่งเสริมความร่วมมือทุกรูปแบบ

ด้วยหลักการ 3 ประการที่ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดของอนุสัญญาฯ นี้ จะเห็นว่า องค์การยูเนสโกเลือกที่จะไม่ “ต่อสู้” กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุโดยผิดกฎหมาย แต่หันมาทำงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ทั้งหน่วยงานรัฐ บริษัทประมุขพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ นักสะสม นักท่องเที่ยว และเยาวชน เพื่อให้มั่นใจว่ามรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุทรงค่าของสาธารณชนนี้ จะอยู่ในที่ที่ทุกคนเข้าถึงได้อย่างอิสระ และเป็นประโยชน์ทางการศึกษาและการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของคนรุ่นต่อ ๆ ไป

โดยส่วนใหญ่ โบราณวัตถุและศิลปวัตถุของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นจะถูกส่งผ่านชายแดนประเทศเพื่อนบ้านไปสู่เมืองท่าใหญ่ ก่อนจะขนส่งไปทวีปอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายในระดับท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับแหล่งมรดก เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญที่จะทำให้การป้องกันไม่ให้อาณาจักรลักลอบค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุระหว่างประเทศเกิดขึ้นตั้งแต่แรก

อย่างไรก็ตาม ในระดับนโยบาย โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยังไม่มีความตระหนักหรือการตัดสินใจลงทุนเพื่อเพิ่มความรู้และศักยภาพให้แก่บุคลากรระดับท้องถิ่นเหล่านี้เพียงพอ ทั้งทั้งงบประมาณที่จำเป็นใช้เพื่อการสร้างผู้รักษากฎหมายที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพนั้นอาจน้อยกว่างบประมาณเพื่อการทวงคืนโบราณวัตถุไม่กี่ชิ้นด้วยซ้ำ

นอกจากนี้ หากโบราณวัตถุและศิลปวัตถุถูกลักลอบผ่านชายแดนไปได้แล้ว สิ่งที่สำคัญต่อมา คือการประสานงานระหว่างหน่วยงานและระหว่างประเทศที่ว่องไวและครบถ้วน กระนั้นนี่เป็นจุดอ่อนที่ใหญ่ที่สุดของประเทศในภูมิภาคนี้ ทำอย่างไรเราจึงจะแก้ไขจุดบอดทั้งสองประเด็นนี้ได้เพื่อที่จะยุติวงจรอาชญากรรมที่เรื้อรังนี้เสียที

“ชายแดนระหว่างประเทศเป็นโอกาสที่ดีที่สุดที่จะหยุดการลักลอบขนสินค้าผิดกฎหมาย แต่น่าเสียดายที่บุคลากรด้านศุลกากรในภูมิภาคนี้ยังไม่มีทักษะความรู้เพียงพอที่จะตัดสินใจสิ่งใดคือโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่แท้จริง โดยเฉพาะเมื่อต้องเลือกตรวจสอบในบรรดาสินค้าที่ผ่านเข้ามาในคอนเทนเนอร์วันละหลายหมื่นตู้” คาซูชิเกะ โชโตะ นักวิเคราะห์ขององค์การศุลกากรโลก (WCO) กล่าว

สำนักเลขาธิการคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ของประเทศไทย (Thai National Commission for UNESCO) และสำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ ได้ร่วมมือกันตลอดหลายปีที่ผ่านมา เพื่อยกระดับความตระหนักและศักยภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุทุก ๆ ฝ่ายโดยได้เริ่มจัดการประชุมเพื่อพัฒนาความร่วมมือนานาชาติเพื่อปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง ระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงของประเทศจีน กัมพูชา สปป. ลาว เมียนมา เวียดนามและไทย กับผู้เชี่ยวชาญทั้งตำรวจ ศุลกากรและอาชญาวิทยาจากทั่วโลก ได้ร่วมมือกับสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) จัดการอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่และศุลกากร เรื่องการหยุดยั้งการลักลอบขนของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุผ่านตู้คอนเทนเนอร์ ซึ่งรวมถึงการวิเคราะห์ลักษณะต้องสงสัยแบบตำรวจสากลและความรู้เพื่อระบุวัตถุที่ไม่สามารถส่งออกจากประเทศในเอเชียอาคเนย์ได้โดยผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดีและศิลปะ

“การสร้างกลไกการทำงานที่ใกล้ชิดระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกทางวัฒนธรรมกับตำรวจและศุลกากรเป็นความคิดที่ดีมาก เราจำเป็นต้องรู้ว่าเราขาดศักยภาพอะไรที่ทำให้อาชญากรนั้นรู้ทันเราเสมอ ในระดับปฏิบัติการ เราเพียงได้แต่หวังว่าผู้นำของเราจะเห็นความจำเป็นจุดนี้เสียที และลงทุนลงแรงสร้างกลไกความร่วมมือที่ถาวร ที่มีหน่วยงานประสานงานทุก ๆ ฝ่ายทำงานด้วยกันจริง ๆ” เจ้าหน้าที่กรมสืบสวนอาชญากรรมของประเทศเมียนมาท่านหนึ่งที่มีส่วนร่วมโครงการอบรมในประเทศไทยกล่าวไว้ โดยไม่ขอเอ่ยนาม

นอกจากนี้ ในทศวรรษที่ผ่านมา บริษัทประมูลและหอศิลป์ระดับโลกหลายแห่งหันมาให้ความสำคัญกับการยกระดับจริยธรรมขององค์กรเอกชน โดยเฉพาะเรื่องการซื้อขายโบราณวัตถุและศิลปวัตถุจากวัฒนธรรมอื่น องค์การยูเนสโกได้อาศัยโอกาสนี้จัดกิจกรรมทั้งระดับประเทศและนานาชาติ เพื่อเปลี่ยนแปลงแนวคิด “ความเป็นอริ” ระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยสร้างความสัมพันธ์กับตัวแทนผู้ค้าโบราณวัตถุในแถบประเทศเอเชียอาคเนย์หลายราย จัดการเสวนาให้ความรู้เรื่องประมวลจริยธรรมของผู้ค้าศิลปะ (UNESCO International Code of Ethics for Dealers in Cultural Property) และเสวนาเรื่องการใช้ใบรับรองส่งออกโดยกรมศิลปากรให้กับร้านค้าโบราณวัตถุ นำผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการคอลเล็กชันชั้นสูงมาพบปะกับนักสะสม จัดกิจกรรมค่ายเยาวชนเพื่อปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑสถาน และจัดแคมเปญโซเชียลมีเดียระดับโลกคือ #Unite4Heritage ตลอดระยะเวลาไม่กี่ปีที่เราเริ่มความสัมพันธ์เช่นนี้มา เราได้เห็นการเปลี่ยนผ่านที่น่าประทับใจ ตั้งแต่การให้ข้อมูลเรื่องแหล่งที่มาของวัตถุในเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑสถานและหอศิลป์ต่าง ๆ การตั้งป้ายให้ความรู้เรื่องความโปร่งใสในการจัดหาสินค้าของบริษัทประมูลและร้านค้าในแหล่งตลาดโบราณวัตถุ รวมไปถึงเสียงจากเยาวชนรุ่นใหม่ที่ลดความนิยมในการจำกัดสิทธิการเข้าถึงวัตถุอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

ทั้งนี้ มีเครื่องมือมากมาย ทั้งเอกสารและสื่อออนไลน์ ที่ทุก ๆ ฝ่ายสามารถใช้เป็นแหล่งความรู้ได้ เช่น บัญชีแดง (Red List) ของสภาการพิพิธภัณฑสถานระหว่างชาติ (ICOM) ที่ระบุรูปลักษณ์โบราณวัตถุที่ต้องห้ามมิให้นำเข้าหรือส่งออก คลังข้อมูลออนไลน์วัตถุที่กำลังตามหาของ INTERPOL และโครงการ PITCH ขององค์การศุลกากรโลก ที่ให้แนวทางการวินิจฉัยรูปแบบการกระทำต้องสงสัยเกี่ยวกับโบราณวัตถุ และยังมีสถาบันระหว่างประเทศเพื่อสร้างเอกภาพให้แก่กฎหมายเอกชน (UNIDROIT) ที่สามารถให้คำปรึกษาทั้งหน่วยงานรัฐและเอกชน เรื่องกฎหมายแพ่งสากลที่เกี่ยวกับการค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ

องค์การยูเนสโกได้นำบทเรียนที่ได้จากการนำร่องกิจกรรมสร้างพันธมิตรเหล่านี้ มาตีพิมพ์เป็นเอกสารแนวทางและวิธีการสร้างศักยภาพเพื่อรับมือกับการลักลอบค้าโบราณวัตถุและศิลปวัตถุโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (Clement, 2019) ซึ่งทุกหน่วยงานและภาคส่วนในทุกประเทศสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการจัดประชุม อบรมหรือเสวนาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องได้

จนถึงทุกวันนี้ ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย ยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาฯ ปี ค.ศ. 1970 แม้บางหน่วยงานได้ดำเนินนโยบายในแนวทางที่สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ บ้างแล้ว แต่การเริ่มต้นก้าวแรกสู่ความร่วมมือระหว่างประเทศที่ถาวรจริง ๆ นั้น จำเป็นต้องมาจากพันธะสัญญาที่เป็นกิจจะ เช่นนี้ คำถามคือประเทศไทยพร้อมร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาย่างจริงจังแล้วหรือยัง

UNITE4HERITAGE STORIES

Powered by UNESCO

เอกสารอ้างอิง

Clement, Etienne (2019). Countering Illicit Trafficking of Cultural Objects in South-East Asia: Capacity-building Guide and Methodologies. Bangkok: UNESCO Bangkok. Available at: <https://bangkok.unesco.org/index.php/content/countering-illicit-trafficking-cultural-objects-southeast-asia-capacity-building-guide-and>

Lemkin, Raphael (1933). Acts Constituting a General (Transnational) Danger Considered as Offences Against the Law of Nations. Available at: <http://www.preventgenocide.org/lemkin/madrid1933-english.htm>

UNESCO (1999). UNESCO International Code of Ethics for Dealers in Cultural Property. Available at: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/legal-and-practical-instruments/unesco-international-code-of-ethics-for-dealers-in-cultural-property/>

UNODC (2014). Links between terrorism, crime and trafficking in cultural property / antiquities. Available at: <https://www.unodc.org/e4j/en/organized-crime/module-16/key-issues/links-between-terrorism--crime-and-trafficking-in-cultural-property--antiquities.html>

"เราต้อง ลงทัณฑ์ พวกหัวขโมย และผู้รับซื้อ พร้อมกันไป"

การลักลอบค้าวัตถุโบราณ ณ แดนมิคสัญญีในวันออกกลางขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีฉันทามติจากนานาชาติประณามการค้าที่ละเมิดกฎหมายดังกล่าว การต่อสู้กับปัญหานี้ในทางปฏิบัติยังคงเป็นไปอย่างยากลำบาก มาตรการหนึ่งที่จะหยุดยั้งได้ก็คือ เพิ่มการคว่ำบาตรบรรดาผู้รับซื้อ นี่คือคำกล่าวของอัมรี อัล-อษมี นักโบราณคดี อาจารย์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ตะวันออกกลางและมานุษยวิทยาที่มหาวิทยาลัยฮอว์นีย์แห่งรัฐโอไฮโอในสหรัฐอเมริกา

สัมภาษณ์โดย แลตตีญา กาชี (ยูเนสโก)
แปลโดย พิศवास ปทุมุตตรังษี

• **ขอบเขตที่บรรดาพิพิธภัณฑสถานและแหล่งโบราณคดีในเขตแดนแห่งความขัดแย้งลุ่มเสี่ยงต่อการถูกโจรกรรมกว้างมากเพียงใด?**

ในช่วงเวลาที่มีการรุกราน รัฐสูญเสียการควบคุมบางส่วนของประเทศไป สถาบันต่าง ๆ ก็เสื่อมถอยจนรัฐไม่สามารถปกป้องพลเมืองและดินแดนของตน แหล่งโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ จึงไร้การปกป้องคุ้มครอง เปิดช่องให้เกิดการโจรกรรมและลักลอบขุดค้น อันที่จริง การโจรกรรมส่วนใหญ่เป็นฝีมือของชาวบ้านในละแวกนั้น ๆ พวกเขาไร้หนทางทำมาหากินอื่นเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งของชาติดังกล่าว จึงลงมือขโมยเพื่อความอยู่รอด กลุ่มผู้ก่อการร้ายทั้งหลายเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของบรรดาผู้แสวงหาผลประโยชน์จากการรุกรานที่ยังคงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่อง

การโจรกรรมแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมมิใช่เรื่องใหม่อะไรเลย มันมีมานานมากแล้ว ในตะวันออกกลาง เครื่องมือลักลอบค้าศิลปวัตถุเกิดขึ้นมานานก่อนที่จะเกิดความขัดแย้งเป็นเวลาหลายทศวรรษในภูมิภาคนี้เสียอีก บ่อยครั้งที่เป็นการร่วมมือกันระหว่างพวกหัวขโมยกับข้าราชการ หรือทหารที่คอร์รัปชัน เมื่อภูมิรัฐศาสตร์เปลี่ยนแปลง โจรก็ยังคงเป็นคนกลุ่มเดิม พวกเขาแค่เปลี่ยนเจ้านาย ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าใครคือผู้กุมบังเหียนอยู่ในขณะนั้น หากว่ากลุ่มผู้ก่อการร้ายยึดครองบางภูมิภาคไว้ได้ นักโจรกรรมวัตถุโบราณก็จะปรับตัวและร่วมมือกับกลุ่มผู้ก่อการร้าย

• **ทำไมกลุ่มผู้ก่อการร้ายคิดอาวุธถึงชอบโจมตีมรดกทางวัฒนธรรม? มันเป็นวิถีทางเดียวที่จะหาเงินทุนมาสนับสนุนกิจกรรมของพวกเขาหรือ?**

การลักลอบค้าชิ้นงานศิลปวัตถุเป็นการหารายได้ช่องทางหนึ่ง เฉกเช่น การลักลอบค้าทรัพยากรธรรมชาติ หรือการรีดไถภาษีอากรโดยไม่ชอบธรรมจากประชาชนพลเมือง แต่นี่มิใช่เหตุผลเดียวที่เป็นแรงจูงใจให้พวกเขาทำเช่นนั้น

พวกกลุ่มผู้ก่อการร้ายล้วนตระหนักถึงความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรม หลายครั้งที่การโจรกรรมแหล่งโบราณคดีเป็นการฉวยโอกาส แต่หลายครั้งก็เป็นการจงใจก่อให้เกิดความเสียหายในขั้นสูงสุด การไร้เสถียรภาพทางการเมืองเป็นภัยคุกคามที่สำคัญยิ่งต่อมรดกทางวัฒนธรรม

อย่างเช่นในกรณีที่กลุ่มผู้ก่อการร้ายไอซิสบุกเข้าโจมตีและทำลายอนุสรณ์สถานที่สำคัญ อาทิ ศาสนสถานเบลในเมืองแพลไมรา และศิลปวัตถุที่พิพิธภัณฑสถานในเมืองโมซูลของอิรัก ก็เพื่ออวดศักดาว่ากลุ่มไอซิสสามารถกระทำการดังกล่าวได้โดยปราศจากการลงทัณฑ์ รวมทั้งการไร้สมรรถภาพของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและชุมชนนานาชาติที่จะหยุดยั้งพวกเขา

ทั้งนี้แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมก็ได้กลายมาเป็นจุดยุทธศาสตร์ของกองกำลังติดอาวุธเช่นไอซิสด้วย พวกเขาตระหนักดีว่าชุมชนนานาชาติให้ความสำคัญกับแหล่งโบราณคดีเหล่านี้ จึงใช้สถานที่ดังกล่าวเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม คือใช้เป็นฐานที่มั่นแคมป์ฝักออบรม หรือไม่กี่ใช้เป็นที่เก็บอาวุธยุทโธปกรณ์ คนพวกนี้รู้ว่ามีโอกาสน้อยมากที่แหล่งโบราณคดีเหล่านี้จะตกเป็นเป้าโจมตีทางอากาศจากกองกำลังพันธมิตร เช่น เมื่อครั้งที่พวกไอซิสเข้ายึดครองเมืองโบราณแพลไมราของซีเรียในปี 2015 โดยตัดขวางความได้เปรียบอย่างเต็มที่เนื่องจากเมืองนี้เป็นเมืองที่ยูเนสโกขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก

© Yaser Javad / Xinhua / Newscom / ABACAPRESS.COM

Δ จารึกบนแผ่นดินเหนียวและเครื่องปั้นดินเผาโบราณที่พบในมหาวิทยาลัยโมซูลของอิรักในเดือนเมษายนปี 2017 เจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงในท้องถิ่นคาดว่าวัตถุเหล่านี้ถูกกลุ่มไอซิสขโมยมาจากพิพิธภัณฑสถานโมซูลแล้วนำมาซ่อนไว้ที่นี่

• ในปี 2015 เพื่อรับมือกับการขยายตัวของ การลักลอบค้าศิลปวัตถุในภูมิภาคดังกล่าว สภามন্ত্রীความมั่นคงของสหประชาชาติมีมติ รับรองข้อมติ 2199 ซึ่งระบุห้ามการค้าทรัพย์สิน ทางวัฒนธรรมจากดินแดนที่มีความขัดแย้ง ข้ามเขตแดนประเทศ อย่างไรก็ตาม ศิลปวัตถุ จากบรรดาประเทศที่อยู่ในสภาวะสงครามก็ยังคงไหล ออกสู่ตลาดศิลปวัตถุ ทำให้ถึงเป็นเช่นนี้ได้?

ในประเทศส่วนใหญ่ที่มีกฎหมายกำกับดูแลตลาด ศิลปวัตถุ ผู้โจรกรรมและผู้ทำลายศิลปวัตถุจะถูก ดำเนินคดีทางอาญา แต่กรณีการครอบครอง ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมที่ถูกขโมยมาได้เป็นเช่นนั้น ทุกวันนี้ เราสามารถฟ้องร้องสถาบันการประมูล พิพิธภัณฑสถาน หรือนักสะสม ในข้อหาครอบครองศิลปวัตถุ จากดินแดนที่อยู่ในสภาวะสงครามได้อย่างแน่นอน แต่ผลการตัดสินคดีความจะขึ้นอยู่กับอำนาจของ ศาลแพ่งในประเทศของผู้รับซื้อ จากประสบการณ์ ที่ผ่านมา บทลงโทษที่หนักที่สุด เมื่อสถาบันหรือ ผู้ค้าศิลปวัตถุถูกตัดสินว่ามีความผิดจริงก็คือ ต้องนำ ศิลปวัตถุชิ้นนั้นส่งคืนเจ้าของ บทลงโทษที่สูงที่สุด สำหรับคุณอาจจะเป็นการจ่ายค่าปรับ กล่าวค่าขอโทษ และส่งศิลปวัตถุคืน

ในปัจจุบัน มีศิลปวัตถุที่ถูกโจรกรรมหลายหมื่นชิ้น หมุนเวียนเปลี่ยนมืออยู่ทั่วโลก ในมุมมองของทั้ง ผู้ขายและผู้รับซื้อ

“เราจำเป็นต้องปราบปราม กังฝ้ายอุปสงค์และอุปทาน”

หากจะต้องส่งคืนสินค้าในภายภาคหน้าสัก 1-2 ชิ้น ต่อปี ก็ไม่ใช่ความเสียหายที่หนักหนาอะไรเลย

แม้ว่าข้อมติ 2199 จะได้รับการรับรองโดยฉันทามติ แต่บางประเทศที่ยังอนุญาตให้มีการค้าโบราณวัตถุ ก็ไม่ได้สร้างกลไกทางกฎหมายเพื่อใช้เป็นแนวทาง ปฏิบัติแต่อย่างใด ถ้าหากต้องการให้เกิด การเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง รัฐเหล่านั้นจะต้อง พยายามที่จะทำหน้าที่ของตนในการลงอาญาการค้า ดังกล่าว และจะต้องมีบทลงโทษที่ร้ายแรงเพื่อใช้ เป็นมาตรการยับยั้งอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ยังต้องมีการปรับเปลี่ยนเจตคติว่าด้วย เรื่องการลักลอบค้าศิลปวัตถุ ยกตัวอย่างเช่น ในปี 2019 ได้เกิดข่าวอื้อฉาวไปทั่วโลกเมื่อสถาบันการประมูล คริสตี้ส์นำชิ้นงานพระเศียรขององค์ตุตันคาเมนออกมา ประมูลขาย สถาบันการประมูลระดับโลกแห่งนี้ระบุว่า โบราณวัตถุชิ้นนี้อยู่ในช่วงเวลาราว 1333-1323 ก่อนคริสตกาล

ซึ่งไม่มีข้อสงสัยใด ๆ เลยว่างานสลักจากหินควอตซ์ ชิ้นนี้ได้ถูกโจรกรรมมาจากประเทศอียิปต์ ทว่าการได้เถียงอย่างเปิดเผยของผู้คนทั้งหมด กลับอยู่ตรงประเด็นที่ว่า งานชิ้นนี้ถูกนำออกจาก อียิปต์ก่อนหรือหลังปี 1970 ซึ่งเป็นปีที่ยูเนสโก ประกาศใช้อนุสัญญาปี 1970 ว่าด้วยการคุ้มครอง ทรัพย์สินทางวัฒนธรรม ฉะนั้นจึงดูเหมือนว่าผู้คนที่ ถูกเอียงกันเหล่านั้นไม่ได้สนใจในประเด็นที่ว่า โบราณวัตถุชิ้นนี้ถูกขโมยมา ซึ่งเป็นการกระทำ ที่ต้องถูกลงโทษภายใต้กฎหมายอาญา ในทาง ตรงกันข้าม พวกเขากลับสนใจประเด็นเวลาที่ถูก ขโมยมากกว่า ซึ่งจะเป็นปัจจัยชี้ว่าโบราณวัตถุ ชิ้นนี้เข้าสู่ตลาดศิลปวัตถุโดยถูกกฎหมายหรือไม่ トラบดีที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงอันสำคัญในสังคม ของเรา トラบนั้นโบราณวัตถุที่ถูกโจรกรรมก็จะยังคง หลอเลี้ยวตลาดศิลปวัตถุเหมือนเดิม ไม่ว่าจะ เป็น โบราณวัตถุจากประเทศที่อยู่ในภาวะสงคราม หรือ จากที่อื่น ๆ ก็ตาม

วัตถุที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม: เก็บพินในดินแดนมีคัลญู

วัตถุดังกล่าว ได้แก่ เหริยรูปปั้น/รูปสลัก และจารึกโบราณ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2011 โบราณวัตถุที่ถูกขโมยไปจากเยเมนราว 100 ชิ้นได้ถูกนำไปเสนอขายที่สถาบัน การประมูลทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา รวมมูลค่าราว 1 ล้านเหรียญสหรัฐ วัตถุโบราณชิ้นสำคัญหลายร้อยชิ้นถูกโจรกรรมจากพิพิธภัณฑสถานร็อกกอ (Raqqqa) ซึ่งเป็นหนึ่งในเมืองแรก ๆ ของซีเรียที่กลุ่มผู้ก่อการร้ายไอซิสเข้าไปยึดครองในปี 2014 หนึ่งปีต่อมา โบราณวัตถุล้ำค่าเกือบ 10,000 ชิ้นถูกขโมยไปจากพิพิธภัณฑสถาน (Idlib) ทั้งในอิรักและซีเรีย องค์การการร้ายที่รัฐสภาทางการตลาดของโบราณวัตถุเหล่านี้ได้ วางแผนโจรกรรมขนานใหญ่อย่างเป็นระบบจากพิพิธภัณฑสถานและแหล่งโบราณคดี ต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตแดนที่พวกตนเข้ายึดครอง ถึงขนาดกำหนดภาษาจากมูลค่าของ โบราณวัตถุที่โจรกรรมมาด้วย เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2015 ในรายงานเรื่อง การคุ้มครองมรดกในสภาวะความขัดแย้งที่มีการใช้กำลังอาวุธมีจ-ลุก มาร์ตีเน ประธานและผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานลูฟวร์ในกรุงปารีส ตั้งข้อสังเกตว่า “โบราณ วัตถุเปื้อนเลือด” อาจจะเป็น “แหล่งที่หายได้ให้กลุ่มไอซิสถึง 15-20%” ดังนั้น การลักลอบค้าสินค้าทางวัฒนธรรมจึงนับเป็นวิธีการหาเงินทุนเพื่อการก่อการร้าย ที่สำคัญที่สุดวิธีหนึ่ง เช่นเดียวกับการลักลอบค้าทรัพย์สินน้ำมัน

ในทศวรรษที่ผ่านมา ๆ มา สินค้าและมรดกทางวัฒนธรรมจากอัฟกานิสถาน เยเมน อิรักจนถึงมาลี ล้วนอยู่ในแนวหน้าท่ามกลางสภาวะการรบพุ่ง ไม่ว่าพวกกลุ่ม ผู้ก่อการร้ายจะมองมรดกทางวัฒนธรรมดังกล่าวเช่นไร – เป็นแหล่งหารายได้ เป็นเป้าหมายการทำลายล้างอย่างจงใจโดยตรง หรือใช้เป็นหลักประกันความเสียหาย ก็ตาม สินค้าทางวัฒนธรรมคือหัวใจของประเด็นเครือข่ายอาชญากรรมและความมั่นคงในยุคนี้

การโจรกรรมและลักลอบค้าวัตถุโบราณส่งผลให้เกิดความไร้เสถียรภาพอย่างลุ่มลึก ในภูมิภาคต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาวะขัดแย้ง เนื่องจากเป็นการบ่อนทำลายอัตลักษณ์ ของพลเมืองในแต่ละประเทศ วิธีการหาเงินทุนเพื่อการก่อการร้ายเยี่ยงนี้เป็น การเติมเชื้อเพลิงให้กับความรุนแรงอย่างไม่รู้จบ

รวมทั้งเป็นเสมือนการนำอนาคตของดินแดนในภูมิภาคเหล่านี้ไปจำนอง “การลักลอบค้า การทำลายล้างแหล่งวัฒนธรรม การโฆษณาชวนเชื่อแบบ พวกหัวรุนแรง ตลอดจนการปฏิเสธประวัติศาสตร์ ทั้งหมดนี้คือ องค์ประกอบ ของยุทธศาสตร์ปฏิบัติการในระดับโลก ดังนั้นในการรับมือ ชุมชนนานาชาติ จำต้องแก้ปัญหาในลักษณะองค์รวม” นี้คือคำกล่าวของผู้อำนวยการใหญ่ของยูเนสโก ออเดรย์ อาซูเลย์ ในที่ประชุมสภามंत्रीความมั่นคงของสหประชาชาติ ว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองทรัพย์สินทางวัฒนธรรมเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2017

การตระหนักในขอบเขตของการลักลอบค้าวัตถุที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม รวมทั้ง ความเสียหายที่เกิดขึ้นตามมาส่งผลให้เกิดชุดโครงการริเริ่มเมื่อไม่นานมานี้ ซึ่งเป็น แรงผลักดันให้เกิดความร่วมมือในระดับสากลและนับเป็นเวลานานถึง 50 ปี ภายหลังจากการรับรองอนุสัญญาของยูเนสโกว่าด้วยการลักลอบค้าวัตถุดังกล่าว

ในปี 2015 มีการรับรองข้อมติ 2199 ซึ่งห้ามการค้าทรัพย์สินทางวัฒนธรรม จากอิรักและซีเรีย อีกสองปีต่อมา สภามंत्रीความมั่นคงของสหประชาชาติ มีมติรับรองข้อมติ 2347 นับเป็นครั้งแรกที่กำหนดให้การคุ้มครองทรัพย์สิน ทางวัฒนธรรมเป็นข้อบังคับด้านความมั่นคง รวมทั้งยังประณามว่าการจงใจทำลาย ทรัพย์สินทางวัฒนธรรมนับเป็นอาชญากรรมสงคราม

การประกาศข้อมติดังกล่าว ทำให้มีการขานรับด้านกฎหมายในระดับชาติเกิดขึ้น สหภาพยุโรปได้รับรองอนุสัญญาว่าด้วยคดีความที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน ทางวัฒนธรรมในปี 2017 และในปีเดียวกันนี้ อูรุกวัยก็ได้ประกาศจัดตั้ง คณะกรรมการแห่งชาติเพื่อจัดการลักลอบค้าวัตถุดังกล่าว

หลายประเทศได้จำกัด “โบราณวัตถุเปื้อนเลือด” ภายในตลาดของตนเอง ตามแบบอย่างสหรัฐอเมริกา ซึ่งออกกฎหมายฉบับใหม่ในปี 2016 เพื่อมุ่งควบคุม การนำเข้าสินค้าทางวัฒนธรรมจากซีเรีย ในกรณีนี้ สวีเดนได้จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการ พิเศษภายในสำนักงานตำรวจเพื่อจัดการกับปัญหานี้โดยเฉพาะ

• **บรรดาสถาบันการประมุข พิพิธภัณฑ และพวกนักสะสม มีส่วนรับผิดชอบต่อการลักลอบค้าศิลปวัตถุมากเพียงใด?**

โดยพื้นฐานแล้ว ผมเชื่อว่าการลักลอบค้าวัตถุโบราณก็เหมือนสะพานที่มีปลาย 2 ด้านคือ อุปสงค์กับอุปทาน ด้านอุปทานคือ หัวขโมยในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้หลอกลวงมาหลอเลียงเครือข่าย ส่วนอีกด้านหนึ่งคือผู้รับซื้อทั้งถูกและไม่ถูกกฎหมายซึ่งเป็นผู้สร้างอุปทาน ถ้าเราต้องการจัดการกับปัญหานี้อย่างจริงจัง เราจำเป็นต้องปราบปรามทั้ง 2 ฝ่าย หากปราบปรามเพียงฝ่ายเดียว ภารกิจของเจ้าหน้าที่ก็จะล้มเหลว รัฐทั้งหลายจึงจำเป็นต้องคิดหามาตรการที่หลากหลายในการรับมือกับการโจรกรรมที่มีรูปแบบแตกต่างกันออกไป

ผมเชื่อว่าหนึ่งในมาตรการที่ดีที่สุดคือ การนำตัวผู้ที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าได้ขโมยหรือลักลอบค้าโบราณวัตถุจากดินแดนที่มีปัญหาขัดแย้งไปดำเนินคดีภายใต้กฎหมายการก่อการร้าย – ไม่ใช่แค่ดำเนินคดีภายใต้กฎหมายแพ่ง ซึ่งทำให้ผู้กระทำความผิดรอดพ้นอาชญากรรม โดยถูกลงโทษเพียงการตั้งข้อหา

• **เราจะเปรียบเทียบการลักลอบค้าวัตถุโบราณกับการลักลอบค้าอาวุธและยาเสพติด ซึ่งแพร่ระบาดอยู่ในตะวันออกกลางได้หรือไม่?**

การลักลอบค้าศิลปวัตถุและโบราณวัตถุมักจะเริ่มจากการแอบเข้าไปขุดค้นก่อน จากนั้นก็นำวัตถุที่ขโมยมาได้ออกจากแหล่งที่ขุด นำไปขาย และนำออกไปนอกประเทศเพื่อเข้าสู่ตลาดค้าศิลปวัตถุ สินค้าจะถูกขายอีกทอดหนึ่งแล้วไปลงเอยอยู่ในหอศิลป์หรือไม่ก็กลายเป็นของสะสมส่วนตัว กระบวนการทั้งหมดนี้ต้องอาศัยเครือข่ายที่มักจะกว้างขวางและมั่นคงเป็นที่ยอมรับกันในแวดวง เป็นที่รู้จักกันดีอยู่ว่าเครือข่ายพวกนี้ที่ค้าอาวุธ ยาเสพติด วัตถุโบราณหรือแม้กระทั่งค่านิยม ต่างก็เชื่อมโยงกันหมด

การโจรกรรมในเขตแดนสงครามยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่มีทีท่าว่าจะลดน้อยลง ทั้งนี้ยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญปรากฏให้เห็น ผมชอบใช้วลี “โบราณวัตถุแห่งความขัดแย้ง” เมื่อพูดถึงการค้าที่ผิดกฎหมาย มากกว่าวลี “โบราณวัตถุเปื้อนเลือด” ซึ่งเป็นคำที่ใช้เมื่อพูดถึงการค้าเพชรที่ผิดกฎหมาย การลักลอบค้าโบราณวัตถุและอาวุธมักจะกระทำไปด้วยกัน ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เจ้าหน้าที่ปราบปรามจะพบเจออาวุธและวัตถุโบราณซุกซ่อนอยู่ในที่เดียวกันในยามที่เข้าตรวจค้น

© Editions Gelbart

△ พวกหัวขโมย ซึ่งมีกลุ่มช่างตัดหินเป็นผู้ช่วย ร่วมกันขโมยชิ้นส่วนงานปูนปั้นจากโบราณสถานในเขตเมืองโบราณฮาทราของอิรัก ในปี 2010

เครือข่ายทั้งหลายเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด และการลักลอบค้าดังกล่าวก็ทำกำไรมหาศาลเกินกว่าจะหยุดยั้ง ความแตกต่างเพียงประการเดียวระหว่างการลักลอบค้ายาเสพติดกับวัตถุโบราณ ก็คือ ถ้าคุณถูกจับขณะมีเฮโรอีน 1 กิโลกรัมอยู่ในครอบครองคุณจะต้องติดคุกเป็นเวลานาน แต่ถ้าคุณถูกจับขณะมีโบราณวัตถุที่ถูกขโมยอยู่ในครอบครองคุณจะไม่ถูกจับติดคุกเลย

• **เราจะมีโอกาสได้เห็นทิวทัศน์ของการลักลอบค้าวัตถุโบราณหรือไม่?**

คงจะเป็นไปไม่ได้ เพราะการขุดหาขุมทรัพย์ที่ซ่อนตัวอยู่ใต้ดินเป็นเรื่องเขี้ยวอนเกินจะห้ามใจไหว อย่างไรก็ตาม หลายประเทศก็กำลังใช้มาตรการจัดการกับปัญหานี้ในระดับประเทศ เช่น ในตะวันออกกลางปัจจุบันประเทศส่วนใหญ่มีกฎหมายห้ามการค้าวัตถุโบราณ ดังนั้น หากวัตถุจากลิเบีย ซีเรีย ตุรกี หรือเลบานอน โผล่ขึ้นที่ตลาดค้าศิลปวัตถุ เราก็มั่นใจได้เลยว่าสินค้านั้นถูกขโมยมา

ในระดับสากล องค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามาช่วยเหลือหน่วยงานปราบปรามในระดับชาติ เพื่อมุ่งทำลายล้างการลักลอบค้าโบราณวัตถุ ตัวอย่างเช่น ยูเนสโกได้จัดทำบัญชีกฎหมายระดับชาติว่าด้วยเรื่องมรดกทางวัฒนธรรม ส่วนสภาการพิพิธภัณฑระหว่างประเทศ (ICOM) ได้จัดทำฐานข้อมูลบัญชีแดงระบุประเภทต่าง ๆ ของสินค้าทางวัฒนธรรมที่เปราะบางต่อการลักลอบค้ามากที่สุด ขณะที่ยังคงการตำรวจสากล (Interpol) ได้จัดทำฐานข้อมูลชิ้นงานศิลปวัตถุที่ถูกโจรกรรม ซึ่งมีการอัปเดตข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

แต่ความเพียรพยายามจะต้องเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นบ่อยครั้งที่ชุมชนต่าง ๆ มักจะถูกเหล่าสถาบันนานาชาติใหญ่ ๆ มองข้ามไป โดยมุ่งปฏิบัติภารกิจต่อสู้กับการลักลอบค้าวัตถุโบราณในระดับรัฐบาลโดยตรง

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในขณะที่การรณรงค์โหมกระพือและสถาบันทั้งหลายของรัฐก็ควบคุมสถานการณ์ไม่ได้ นี่คือช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ท้องถิ่น ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรเอ็นจีโอท้องถิ่นเป็นผู้ที่อยู่ในแนวหน้า

เมื่อเดือนมกราคม 2018 ในช่วงการโจมตีทางอากาศพิพิธภัณฑมัสฮัด อัส-นูมาน ในซีเรียถูกขีปนาวุธถล่ม 2 ลูก ส่งผลให้ตัวอาคารด้านตะวันตกเฉียงเหนือเสียหายอย่างหนัก ด้วยความช่วยเหลือจากชุมชนท้องถิ่น ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ และทีมผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งรวมตัวผมด้วย ทำให้พวกเราสามารถเข้าไปประเมินความเสียหายที่หน้างานได้ เราส่งผลการประเมินไปยังยูเนสโก ซึ่งจัดหาเงินช่วยเหลือพร้อมกับส่งผู้เชี่ยวชาญด้านโครงสร้างเข้ามาช่วยค้ำยันตัวอาคารเพื่อป้องกันมิให้ถล่มลงมา ผลสำเร็จจากความร่วมมือดังกล่าวช่วยรักษาพิพิธภัณฑเอาไว้ได้ และยังช่วยมิให้เกิดความสูญเสียอย่างใหญ่หลวง นั่นคือหนึ่งในชุดงานสะสมโมเสกในยุคโรมันและไบแซนไทน์ที่สำคัญที่สุดในซีเรีย

เราจำเป็นต้องหาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อรับมือกับปัญหาทำลายและสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่เราต้องเผชิญอยู่ในปัจจุบัน หากเราต้องการยุติการลักลอบค้าโบราณวัตถุ ซึ่งเป็นปัญหาต่อเนื่องมายาวนานนับพัน ๆ ปี ความร่วมมือร่วมใจระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีบทบาททุกฝ่ายทั้งในระดับนานาชาติ ระดับชาติ และระดับท้องถิ่นเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่ง

“บทลงโทษที่หนักที่สุด ก็คือต้องนำศิลปวัตถุที่ถูกขโมยมาส่งคืน”

อินเดีย: การโจรกรรมวัตถุทางวัฒนธรรม ยังเป็นปัญหาท้าทาย

เมื่อเผชิญปัญหาความต้องการศิลปวัตถุอินเดียเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากตลาดโบราณวัตถุทั่วโลก อินเดียจึงตรากฎหมายเข้มงวดเพื่อป้องกันการลักลอบส่งออกมรดกทางวัฒนธรรมและโบราณวัตถุ แต่การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาใหญ่ เนื่องจากความยากจนกระตุ้นให้คนลักขโมย และการรักษาความปลอดภัยก็ไม่เข้มงวดพอที่จะปกป้องอนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์ไว้ได้

โดย สมายิตา บณชี่
แปลโดย นุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี

สมายิตา บณชี่

นักวิจัยที่มหาวิทยาลัยอ็อกซฟอร์ดในอินเดีย เมื่อปี 2018 เธอได้รับทุนสหภาพที่-ยูเนสโก เนื่องจากมีความสนใจด้านโบราณคดี มรดกวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ เมืองโบราณยุคประวัติศาสตร์ตอนต้นซึ่งสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งแถบชายฝั่งอินเดียตะวันออก ซ่อนตัวอยู่ใกล้หมู่บ้านเล็ก ๆ ชื่อ เพรระจัมปา (Berachampa) ในเขต 24 ประชานิคมเหนือของรัฐเบงกอลตะวันตก ห่างจากเมืองโกลกาทาประมาณ 30 กิโลเมตร

ทุกวันนี้ไม่เหลือร่องรอยความยิ่งใหญ่ในอดีตของเมืองเก่าแก่ซึ่งมีอายุตั้งแต่ศตวรรษที่สองก่อนคริสตกาลแห่งนี้ จันทรเกตุครห์ (Chandraketugarh) เป็นตัวอย่างชัดเจนที่บ่งบอกถึงการไม่ใส่ใจเก็บหลักฐานขุดค้นค้นคว้าข้อมูล และมาตรการอนุรักษ์อันย่อหย่อนของภาครัฐ เผยให้เห็นปัญหาซึ่งค่อย ๆ ทำลายมรดกวัฒนธรรมโบราณของอินเดียในปัจจุบัน โบราณวัตถุจำนวนมากที่โดนโจรกรรมจากแหล่งนี้ ถูกกระจายไปทั่วโลก ปัจจุบันพบในพิพิธภัณฑ์ชั้นนำและคลังสะสมส่วนตัว

ถึงกระนั้น กลไกปกป้องมรดกวัฒนธรรมอันมั่งคั่งนี้ก็ยังมีอยู่ กฎหมายว่าด้วยโบราณวัตถุและศิลปะมีค่า (Antiquities and Art Treasures Act) ปี 1972 (แก้ไขเพิ่มเติมในปี 1976) ห้ามส่งออกวัตถุโบราณไม่ว่าประเภทใด และกำหนดให้เข้มงวดกวดขันเรื่องการครอบครองส่วนตัว บัญญัติให้โบราณสถานและโบราณวัตถุทั้งปวงเป็นของชาติ นับแต่นั้นยังมีการพยายามติดตามนำโบราณวัตถุของอินเดียซึ่งถูกโจรกรรมกลับคืนมาด้วย

ทว่าหลังตรากฎหมายดังกล่าวเพียงไม่กี่ปี ก็พบว่าช่วงปี 1977-1979 มีการโจรกรรมโบราณวัตถุเกือบ 3,000 ครั้ง ยูเนสโกประเมินไว้ว่าจนถึงปี 1989 ศิลปวัตถุกว่า 50,000 ชิ้นถูกลักลอบนำออกจากอินเดีย แต่เจ้าหน้าที่เห็นตรงกันว่ายังไม่มีความรู้จำนวนที่แน่ชัด

△ ภาพเหตุการณ์และผู้คนที่สลักไว้บนแผ่นดินเผาจากจันทรเกตุครห์ จัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑ์โบราณคดีแห่งชาติในเมืองโกลกาทา

การโจรกรรมมีมาเนิ่นนาน

การลักขโมยโบราณวัตถุในอินเดียมีความเป็นมายาวนานกว่านั้นมาก แม้ทุกวันนี้มองว่าการโจรกรรมดังกล่าวมีเงินทองเป็นแรงจูงใจ ทว่าในอดีต เรื่องดังกล่าวก็เคยทำได้โดยชอบด้วยน้ำมือผู้ปกครองอาณานิคมคืออนุทวีปนี้ เนื่องจากมีชัยเหนือคนพื้นเมือง

การจัดตั้งหน่วยงานสำรวจโบราณวัตถุของอินเดียคือ Archaeological Survey of India (ASI) ในปี 1861 ระหว่างที่อังกฤษปกครองอยู่ และปัจจุบันได้ผนวกรวมกับกระทรวงวัฒนธรรม นับเป็นความพยายามปกป้องคุ้มครองมรดกวัฒนธรรมของชาติ ดำรงรักษาอนุสรณ์สถานโบราณ ตลอดจนติดตาม ค้นคว้า และตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ

ASI ทำหน้าที่รับผิดชอบปกป้องอนุรักษ์อนุสรณ์สถานโบราณ 3,650 แห่งจากหลายยุคสมัย นับแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงยุคอาณานิคม ทว่าการบังคับใช้กฎหมายแบบหย่อนยานยังเป็นเรื่องที่น่ากังวลอย่างยิ่ง ซึ่งโดยมากก็เนื่องจากขาดกำลังเจ้าหน้าที่เพื่อคุ้มครองรักษาอนุสรณ์สถานและแหล่งประวัติศาสตร์ต่าง ๆ

มีหลายกรณีที่สมบัติชาติของอินเดียถูกโจรกรรมจากวัดวาอารามและแหล่งโบราณคดีอย่างน่าละอายยิ่ง ระหว่างปี 1965-1970 รูปสลักหินกามาวิจิตรกว่าหนึ่งร้อยชิ้นถูกโจรกรรมจากวัดชะชुरาโฮ (ซึ่งราชวงศ์จันเดเลสสร้างไว้ในช่วงปี 950-1050 และได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกตั้งแต่ปี 1986) ในรัฐมัธยประเทศ แม้แต่ในพิพิธภัณฑ์ซึ่งควรมีการป้องกันอย่างเข้มแข็งก็ไม่เว้น เมื่อปี 1968 เครื่องประดับโบราณ 125 ชิ้นและเหรียญทองคำหายาก 32 เหรียญได้สูญหายไปจากพิพิธภัณฑ์แห่งชาติในกรุงนิวเดลี

△ ซากแหล่งโบราณคดีที่ขานามิหิระธิปี (Khana Mihirer Dhipi) ซึ่งอยู่ใกล้กับจังหวัดนครราชสีมา แหล่งโบราณคดีทั้งสองแห่งนี้มีอายุอยู่ในช่วงศตวรรษที่สองก่อนคริสตกาล

"ผู้คนจะปกป้องของสักอย่างไปทำไม ถ้าเขาไม่รู้ว่าตัวเองกำลังปกป้องอะไรอยู่"

พบเจอโดยบังเอิญ

ศิลปวัตถุส่วนใหญ่ถูกลักลอบส่งไปขายในประเทศ ตะวันตก และจำนวนมากก็ลงเอยในพิพิธภัณฑ์ โดยมากของเหล่านี้มักจัดส่งไปทางเรือโดยมีเอกสารปลอมกำกับ เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจค้นที่สนามบิน ซึ่งดำเนินการเข้มงวดกว่า

แหล่งโบราณคดีหลายแห่งเหล่านี้ยังคงตกอยู่ใต้เงื้อมมือของผู้ศึกษาและสะสมของโบราณซึ่งเล่นบทเป็นนักโบราณคดีเสียเอง ภายในและรอบ ๆ ป่าสุนทรบัน (Sundarbans) อันเป็นป่าชายเลนขนาดใหญ่ที่สุดในโลก ณ พื้นที่ตอนล่างของรัฐเบงกอลตะวันตก มีแหล่งโบราณคดีเช่นนี้อยู่หลายสิบแห่ง แม้ว่าจำนวนมากจะเสียหายไปเพราะกระแสน้ำในแม่น้ำสายต่าง ๆ แลบนั่นซึ่งเปลี่ยนเส้นทางอย่างซับซ้อน หากความแน่นอนไม่ได้ แต่กรมโบราณคดีแห่งชาติ และ ASI เขตพื้นที่ภาคตะวันออก ก็ได้เข้าไปดำเนินการขุดค้นหลายแห่งแล้วเช่นกัน

ทว่าแถวใจกลางป่าสุนทรบันนั้นลงท้ายพวกที่ได้พบศิลปวัตถุมากที่สุดก็คือชาวบ้านและคนหาปลา จากนั้นของที่บังเอิญพบเหล่านี้จะเปลี่ยนมือไปเป็นของพ่อค้าโบราณวัตถุ หรือถ้าโชคดีก็อาจหลุดไปถึงนักสะสมของเก่าและพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น

สาเหตุที่ภาครัฐไม่ได้จัดการประมูลเป็นประจำผนวกกับพิพิธภัณฑ์ก็ไม่ค่อยได้ตรวจสอบสิ่งที่นำมาจัดแสดง รวมทั้งการไม่มีทางเลือกอย่างง่าย ๆ ซึ่งถูกกฎหมายให้ผู้พบวัตถุโบราณรับรู้มูลค่าในตลาดของวัตถุที่พบ ล้วนมีส่วนทำให้เกิดการลักลอบซื้อขายกันเอง

ให้ความรู้เรื่องมรดกวัฒนธรรม

การซื้อขายโบราณวัตถุจากผู้ขายซึ่งไม่มีใบอนุญาตหรือตรวจสอบไม่ได้ถือว่าผิดกฎหมาย แต่ในประเทศอย่างอินเดีย ส่วนใหญ่ผู้พบวัตถุเหล่านี้มักได้แก่เกษตรกรหรือคนงานก่อสร้าง ซึ่งสุดท้ายจะขายต่อให้นายหน้าคนกลางที่เป็นส่วนหนึ่งในเครือข่ายลับคนกลางจ่ายเงินเพียงเล็กน้อยซื้อจากผู้พบของ แล้วนำไปขายต่อให้ผู้ประมูลที่ใ้ราคาสูงสุด ดังนั้นกฎหมายที่บังคับเข้มงวดกลับส่งผลตรงกันข้าม

แต่ที่สำคัญกว่ากฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติก็คือความจำเป็นในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เบื้องต้นของสถานที่นั้น ๆ แก่คนท้องถิ่น โดยเฉพาะในโรงเรียน เพราะถึงที่สุดแล้ว ผู้คนจะปกป้องของสักอย่างไปทำไมถ้าหากเขาไม่รู้ว่าตัวเองกำลังปกป้องอะไรอยู่?

นอกจากนี้ ยังควรให้ความรู้แก่ผู้ที่พบศิลปวัตถุต่าง ๆ ว่าของนั้นมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และทางเศรษฐกิจ รวมทั้งให้ข้อมูลด้วยว่าทางการอาจจ่ายค่าตอบแทนให้มากกว่าพ่อค้า ในทางปฏิบัติความยากจนยังคงเป็นปัญหาพื้นฐานซึ่งหนุนนำให้เกิดการลักขโมยโบราณวัตถุ

ไม่เพียงให้ความรู้ด้านโบราณคดีและการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม อีกอย่างที่อาจเป็นประโยชน์คือ การขอความร่วมมือให้นักการเมืองท้องถิ่นระดับสภาหมู่บ้านและคณะกรรมการอำเภอช่วยกวาดล้างควบคุมนายหน้าตัวกลางที่แอบรับของในท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันสามารถเข้าถึงแหล่งโบราณคดีได้อย่างสบาย ส่วนหน่วยงานรัฐและพิพิธภัณฑ์นั้นเรื่องสำคัญที่สุดคือต้องใส่ใจตรวจสอบและขึ้นทะเบียนสิ่งสะสมและโบราณวัตถุที่พบ

ปรากฏการณ์ที่ตลาดค้าศิลปวัตถุของอินเดียและประเทศเอเชียอื่น ๆ ขยายตัว ก็สืบเนื่องมาจากสองส่วนที่สัมพันธ์กันอยู่ ระหว่างประเทศร่ำรวยซึ่งมี "ความต้องการ" กับประเทศยากจนซึ่งมี "แหล่งสินค้า" แต่เราก็สามารถจำกัดอุปทานจากประเทศที่เรียกว่ายากจนได้โดยใช้มาตรการริเริ่มลงมืออย่างง่าย ๆ ซึ่งจำเป็นต้องรีบทำทันที มิฉะนั้นอีกไม่ช้าชาวอินเดียเองอาจหมดโอกาสจะได้ชื่นชมมรดกวัฒนธรรมอันมั่งคั่งมาแต่โบราณของประเทศตน

โซเซียลเน็ตเวิร์ก: ขุมทองแห่งใหม่ ของพวกลักลอบค้าโบราณวัตถุ

หลายปีมานี้เว็บไซต์ประมูลและเครือข่ายสังคมกลายเป็นแหล่งลักลอบซื้อขายสินค้าทางวัฒนธรรม แม้เฟซบุ๊กเพิ่งจะประกาศห้ามซื้อขายโบราณวัตถุบนแพลตฟอร์มของตน แต่ก็ยังมีเรื่องต้องทำเพิ่มอีกมากเพื่อควบคุมตลาดค่อนข้างใหม่ซึ่งเป็นช่องทางให้ผู้ขายอวดสินค้าไปได้ทั่วโลก

โดย ทอม แมชเบิร์ค
แปลโดย นุชญา เนตรประเสริฐศรี

ทอม แมชเบิร์ค

นักเขียนผู้เป็นทั้งบรรณาธิการและนักข่าวซึ่งเน้นเรื่องการโจรกรรมและการติดตามศิลปะวัตถุและของโบราณกลับคืนถิ่นเดิม ทอมพานักที่ลอสแอนเจลิส เขาเขียนข่าวประจำหน้าวัฒนธรรมของหนังสือพิมพ์ The New York Times และได้ร่วมเขียนหนังสือเรื่อง Stealing Rembrandts: The Untold Stories of Notorious Art Heists ด้วย

เมื่อเดือนมิถุนายน 2020 หลังจากบรรดาผู้ติดตามวัตถุโบราณร้องเรียนเป็นทางการมานานกว่าสองปี ในที่สุดเฟซบุ๊กก็ยอมรับว่าเว็บไซต์ของตนถูกใช้เป็นตลาดนัดออนไลน์ขนาดใหญ่โตเพื่อขายศิลปะวัตถุที่ถูกโจรกรรมมาจากดินแดนตะวันออกกลาง

บริษัทโซเซียลมีเดียยักษ์ใหญ่ดังกล่าวประกาศเปลี่ยนแปลงนโยบายครั้งสำคัญ โดยระบุว่า “เพื่อรักษาความปลอดภัยของศิลปะวัตถุเหล่านี้รวมทั้งของผู้ใช้งานเอง บัดนี้ทางเราขอห้ามซื้อขายแลกเปลี่ยนศิลปะวัตถุเก่าแก่ทั้งหลายบนหน้าเฟซบุ๊กและอินสตาแกรม”

เกือบ ๆ เรียกได้ว่าสายเกินไป กลุ่มเผ่าระวังที่ชื่อ Antiquities Trafficking and Heritage Anthropology Research Project หรือ ATHAR (คำภาษาอาหรับ แปลว่าโบราณวัตถุ) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญในกลุ่มได้ร้องเรียนความเสียหายต่อเฟซบุ๊กมานานแล้วตั้งแต่ปี 2014 เห็นว่าแพลตฟอร์มออนไลน์แทบจะไม่ได้ป้องกันการค้าวัตถุโบราณหรือสิ่งของอื่นโดยผิดกฎหมายเลย

วิกฤติโควิด-19 ซ้ำเติมปัญหานี้โดยผลักดันให้มีคนเข้าไปซื้อขายออนไลน์กันมากขึ้น โดยที่ค้นพบว่าการเข้าร่วมบางกลุ่มซึ่งทางเฟซบุ๊กไม่ตามตรวจสอบ ทำให้กลุ่มของตนเข้าตลาดค้าของเถื่อนได้อย่างง่ายดาย

ขายระดับโลก

เฟซบุ๊กไม่ใช่ช่องทางออนไลน์เพียงแห่งเดียวที่โดนใช้เพื่อลักลอบค้าขายโบราณวัตถุ เว็บไซต์ประมูลมากมายหลายแห่ง อาทิ eBay, Invaluable, Catawiki และ GoAntiques ก็ถูกใช้หลอกลวง

▲ เครื่องปั้นดินเผาโบราณที่บอกขายบนเฟซบุ๊กเมื่อเดือนมกราคม 2018

ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ในแง่หลักการเว็บไซต์เหล่านี้มีนโยบายกำหนดไว้อย่างห้ามใช้ขายของลักษณะดังกล่าว

อย่างเช่น นโยบายของ eBay ระบุว่า “การลงขายโบราณวัตถุต้องมีใบรับรองหรือประวัติการครอบครองกำกับ และหากเป็นไปได้ควรมีภาพถ่ายหรือภาพสแกนซึ่งครอบคลุมเอกสารทางการของประเทศต้นทางพร้อมรายละเอียดการซื้อขายโดยชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงต้องมีใบอนุญาตนำเข้าหรือส่งออกของชิ้นนั้นด้วย”

แต่ในแง่ปฏิบัติ การสกัดกั้นไม่ให้ซื้อขายกันอย่างผิดกฎหมายก็เป็นไปได้เลยจริง ๆ

นิล โบรดี นักวิจัยอาวุโสที่มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ผู้สันทัดเรื่องโบราณคดีที่เสี่ยงต่อการสูญหาย และได้เขียนถึงการลักลอบค้าออนไลน์เอาไว้อย่างกว้างขวางให้ความเห็นว่า “เนื่องจากจำนวนสิ่งของที่ขายออนไลน์มีมากมายและการซื้อขายก็ทำได้รวดเร็ว หน่วยงานรักษากฎหมายของหลายชาติจึงไม่สามารถติดตามตรวจสอบข้อมูลในตลาดออนไลน์ได้ทั่วถึง”

เป็นการยากที่จะประเมินจำนวนของเถื่อนที่ประมูลออนไลน์ได้แน่ชัด โบรดีระบุไว้ในรายงานปี 2019 ที่เสนอต่อคณะกรรมการยุโรปว่าด้วยการค้าของเถื่อนในยุโรปว่า ในปี 2018 ที่สหราชอาณาจักรน่าจะมีการขายโบราณวัตถุไปประมาณ 52,560 รอบ ซึ่งทำรายได้ 1.8 ล้านยูโร เขาเสริมว่าการซื้อขายโบราณวัตถุเหล่านั้นจำนวนมากผิดกฎหมาย

ยูเนสโกและองค์กรร่วมบังคับใช้กฎหมาย อาทิ องค์กรตำรวจสากล หรือ INTERPOL องค์กรศุลกากรโลก หรือ WCO และสถาบันระหว่างประเทศเพื่อเอกภาพของกฎหมายเอกชน หรือ UNIDROIT ก็ได้วิจารณ์การขยายตัวของการค้าออนไลน์เอาไว้เช่นกัน

ในการประชุมออนไลน์เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 2020 ซึ่งมุ่งหามาตรการใหม่ ๆ เพื่อป้องกันการลักลอบจำหน่ายดังกล่าว เออร์เนสโต อ็อตโตเน รามิเรซ ผู้ช่วยผู้อำนวยการใหญ่ของยูเนสโกด้านงานวัฒนธรรม กล่าวว่า “เราต้องเพิ่มความพยายามเป็นเท่าตัวเพื่อขัดขวางป้องกันภัยในระดับโลกนี้” เฟซบุ๊ก อีเบย์ และเว็บไซต์อื่น ๆ ก็ถูกตั้งคำถามเช่นกัน ถึงบทบาทในฐานะแพลตฟอร์มที่รองรับการซื้อขายผิดกฎหมาย

โจรกรรมตามใบสั่ง

บรรดาผู้เชี่ยวชาญชี้ว่าเริ่มมีการซื้อขายโบราณวัตถุเถื่อนบนหน้าเฟซบุ๊กประมาณช่วงเวลาที่เกิดวิกฤติการณ์อาหรับสปริงในปี 2011 อัมร์ อัล-อฮัม อาจารย์ผู้สอนประวัติศาสตร์ตะวันออกกลางและมานุษยวิทยาที่มหาวิทยาลัยซอร์บอนน์ของรัฐโอไฮโอ และเป็นผู้ร่วมโครงการร่วมของโครงการ ATHAR ลงความเห็นว่า ราวช่วงนี้เองที่กลุ่มก่อการร้ายไอซิสเริ่มลงมือปล้นสะดมแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ในอิรัก และซีเรียอย่างจริงจังโดยอาศัยเฟซบุ๊กเป็นเครื่องมือสำคัญ

เขาอธิบายว่า “โซเซียลมีเดียลดทอนอุปสรรคที่กีดขวางการเข้าถึงตลาด” ในเดือนกันยายน 2020 อัล-อฮัมและเคที เอ. พอล นักโบราณคดี นักมานุษยวิทยา และผู้อำนวยการร่วมของ ATHAR ประเมินว่า

ในเฟซบุ๊กมีอย่างน้อย 120 กลุ่มซึ่งส่วนมากใช้ภาษาอาหรับที่เชื่อมโยงกับการลักลอบค้าโบราณวัตถุ ในตะวันออกกลาง กลุ่มเหล่านี้มีสมาชิกรวมแล้วหลายแสนราย

เว็บไซต์ประมูลออนไลน์ก็มีส่วนเป็นปัญหาด้วยเช่นกัน แต่เคที่ดั่งข้อสังเกตว่า เว็บไซต์อย่างอียิปต์นั้น “ผู้ขายโบราณวัตถุผิดกฎหมายรายหนึ่ง ๆ ไม่ได้มีคนติดตามนับแสน ๆ เหมือนจำนวนคนติดตามในกลุ่มเฟซบุ๊กดังกล่าว”

เธอเสริมว่า “มันเป็นเรื่องของขนาด คืออียิปต์มีผู้ใช้แค่ประมาณ 182 ล้าน ขณะที่เฟซบุ๊กมีกว่า 2 พันล้าน และก็เข้าถึงได้ในประเทศกำลังพัฒนาทุกประเทศ”

อัล-อัมม์อธิบายว่า ตามปกติพวกที่หาของซื้อหรือขายศิลปวัตถุเหล่านั้นจะเริ่มเกรินถามในกลุ่มเฟซบุ๊กก่อนแล้วค่อยเปลี่ยนไปใช้แอปที่ต้องใส่รหัสต่อรองกันจนปิดการขาย เขาเพิ่มเติมว่านอกจากนี้ยังมีฝ่ายผู้ซื้อแจ้งรายการของแบบที่ต้องการ โดยกระจายข้อมูลในวงกว้าง ทำให้เกิดสภาพเสี่ยงซึ่งอัล-อัมม์เรียกว่า “โจรกรรมตามใบสั่ง”

ในรายงานประจำปี 2019 ATHAR ได้เสนอภาพถ่ายและวิดีโอจำนวนมากซึ่งได้จากกลุ่มในเฟซบุ๊กที่เสนอขายงานประดับโมเสก ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรม รูปปั้นหน้ากากปิดใบหน้าศพของอียิปต์ หรือแม้แต่โลงศพของฟาโรห์

“พวกนั้นจะโพสต์รูปภาพจากแค็ตตาล็อกประมูลแล้วบอกในเชิงว่า ‘เห็นไหม ของชิ้นนี้ขายได้ตั้งเท่านี้ไปหาขายสิพวก’” เคที่ชี้แจง เธอเสริมว่านอกจากนี้พ่อค้าเถื่อนออนไลน์ยังพยายามกล่อมให้คนที่แอบซื้อแบบผิดกฎหมายมั่นใจว่าซื้อได้ของแท้โดยโพสต์รูปถ่ายหรือวิดีโอแสดงภาพขณะที่ชุดเอาของชิ้นนั้นขึ้นจากแหล่งที่พบ ผู้ซื้อบางรายไปไกลถึงขนาดโพสต์คำแนะนำโดยละเอียด เพื่อยุยงให้นักโจรกรรมรู้จักเจาะหาแหล่งโบราณคดีที่เปราะบางเพื่อขุดเอาสิ่งของซึ่งอาจกลายเป็นชุมทรัพย์กันยิ่งขึ้นที่เคที่ดั่งข้อสังเกตว่าเรื่องหักมุมที่นาระอาใจอย่างหนึ่งก็คือ อัลกอริทึมของเฟซบุ๊กจะ “แนะนำ” กลุ่มและเว็บไซต์ซึ่งมุ่งลักลอบซื้อขายโบราณวัตถุให้แก่ผู้เปิดเว็บเข้าใช้ เธอบอกว่า “แต่ครั้งที่ ATHAR เข้าร่วมกลุ่มลักลอบค้าโบราณวัตถุสักกลุ่มเพื่อตรวจสอบข้อมูลดู อัลกอริทึมของเฟซบุ๊กก็จะแนะนำเพิ่มให้อีกสามกลุ่ม”

Courtesy of ATHAR Project

▲ การเสนอขายโบราณวัตถุที่ถูกโจรกรรมไปบนหน้าเฟซบุ๊ก

ATHAR สังเกตพบแนวโน้มอีกอย่างหนึ่ง คือการแพร่ภาพสดการประมูลศิลปวัตถุตอนที่นักโจรกรรมนำของขึ้นมาจากดิน เพื่อเน้นให้ชัดยิ่งขึ้นว่าเป็นของแท้จริง ๆ เมื่อผู้ซื้อประมูลของได้ฝ่ายผู้ขายก็จะสอนให้รู้ว่าต้องติดป้ายแสดงข้อมูลเท็จและใช้เส้นทางส่งผ่านประเทศต่าง ๆ อย่างไร

ในกรณีซึ่งทางเฟซบุ๊กหรือเว็บไซต์ประมูลสั่งห้ามผู้ขายใช้งานนั้น อัล-อัมม์และคนอื่น ๆ ขอร้องไม่ให้เว็บไซต์ลบเพจดังกล่าว เนื่องจากถือเป็นหลักฐานสำคัญสำหรับผู้รักษากฎหมายและผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกวัฒนธรรม แต่แพลตฟอร์มออนไลน์เหล่านั้นก็อ้างว่ากังวลเรื่องการรักษาข้อมูลส่วนตัวจึงไม่ยอมเก็บเนื้อหาที่ลบทิ้งไป

โบราณวัตถุต่าง ๆ ซึ่งถูกทยอยปล่อยสู่ตลาดออนไลน์เป็นระลอกมีแนวโน้มจะยังคงมีต่อไป ผู้ลักลอบค้าบางรายเก็บโบราณวัตถุที่ลักขโมยมาเอาไว้นานเป็นปี ๆ รอคอยให้ความสนใจสร้างขาไป หรือไม่ก็ปลอมแปลงเอกสารกำกับของนั้น ๆ ก่อนจะเสนอขายในบริบทนี้ภาพถ่ายและวิดีโอของวัตถุที่ถูกขโมยไปย่อมเป็นบันทึกข้อมูลสำคัญที่สุด อัล-อัมม์สรุปว่า “สิ่งเหล่านี้คือหลักฐานดิจิทัล ซึ่งจะมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อแวดวงวิชาการ และสำคัญต่อการพยายามติดตามนำกลับคืนมาในอนาคต”

“ฝ่ายผู้ซื้อแจ้งรายการของแบบที่ต้องการ โดยกระจายข้อมูลในวงกว้าง ทำให้เกิดสภาพเสี่ยงแบบ “โจรกรรมตามใบสั่ง” ”

จีน: ชิ้นงานสำริดจากทั่วโลก มารวมตัวกันอีกครั้ง ในพิพิธภัณฑ์ที่ดิจิทัล

พิพิธภัณฑ์รูปแบบใหม่ในเมืองถงหลิงของจีน ได้จัดแสดงโบราณวัตถุที่ทำจากทองแดงและสำริดสมัยราชวงศ์ฮั่นในแบบเสมือนจริง โดยวัตถุที่จัดแสดงหลายชิ้นยังคงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ที่ต่างแดน การจัดแสดงเสมือนจริงดังกล่าวบ่งบอกให้เห็นอนาคตของพิพิธภัณฑ์ดิจิทัล นั่นคือ จะกลายมาเป็นสถาบันที่แบ่งปันทรัพยากรของตนให้เข้าชมจากทั่วโลกได้เข้าถึงงานสะสมของพิพิธภัณฑ์อย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน

โดย ถัง จีเก็น
แปลโดย เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์

ถัง จีเก็น

ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีภาคใต้ (SUSTech) ในเมืองเซินเจิ้น ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดียุคสำริดของจีน

ความสับสนวุ่นวายทางประวัติศาสตร์ส่งผลให้วัตถุทางวัฒนธรรมจำนวนมากถูกลักลอบนำออกจากประเทศต้นทางไปยังต่างประเทศ บ่อยครั้งมรดกล้ำค่าที่ถูกขโมยไปนี้ไม่มีที่ท่าว่าจะถูกส่งคืนกลับมา - หรืออย่างน้อยก็กลับมาในช่วงเวลาสั้น ๆ หากไม่มีการส่งคืนวัตถุทางวัฒนธรรมเป็นเวลานานหลายปี หรือบางครั้งก็นานหลายร้อยปี แล้วผู้คนในประเทศที่เป็นต้นกำเนิดจะได้เห็นสมบัติทางวัฒนธรรมของตนได้อย่างไรกัน?

ณ เมืองถงหลิงในมณฑลฮานฮุยทางตะวันออกของจีน ปัญหาเกี่ยวกับการชื่นชมวัตถุทางวัฒนธรรมที่พบอยู่ในต่างประเทศได้รับการแก้ไข

ด้วยการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ดิจิทัลขึ้นมา ถงหลิงเป็นเมืองที่มีประชากรเพียง 1.6 ล้านคนและมีชื่อเสียงด้านการผลิตทองแดง มีการทำเหมืองทองแดงและหล่อสำริดที่เมืองนี้ในปลายศตวรรษที่ 17 ก่อนคริสตกาล ในสมัยราชวงศ์ฮั่น (202 ปีก่อนคริสตกาล - ค.ศ. 220) ทำเรือที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแยงซีแห่งนี้เคยเป็นแหล่งวัตถุดิบในการผลิตเหรียญทองแดงส่วนใหญ่

ในปี 2016 ด้วยความช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญรัฐบาลท้องถิ่นของเมืองถงหลิงได้ตัดสินใจสร้างพิพิธภัณฑ์เพื่อจัดแสดงชิ้นงานทองแดงและสำริดขึ้นโดยเฉพาะ ซึ่งพิพิธภัณฑ์ดิจิทัลที่ว่าด้วยเรื่องทองแดงและสำริด (DMCB) มีเป้าหมายที่จะแบ่งปันทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นโบราณวัตถุทำจากทองแดงและสำริดของจีน ให้ทั่วโลกได้เห็นทางโลกออนไลน์ โดยเฉพาะชิ้นที่ยังอยู่ในต่างประเทศ

ความพิเศษของชิ้นงานแร่หล่อสำริด

สมบัติล้ำค่าบางส่วนที่ผู้เยี่ยมชมเว็บไซต์ DMCB (คาดว่าจะเปิดให้เข้าชมทางออนไลน์ตอนปลายปี 2020) จะสามารถเข้าถึงได้ คือ 100 เครื่องสำริดจีนที่โดดเด่น ซึ่งเป็นนิทรรศการออนไลน์จัดแสดงโบราณวัตถุสำริดหนึ่งร้อยชิ้นที่นักโบราณคดีคัดเลือกมาจากการลงคะแนน ในจำนวนนี้บางชิ้นมาจากของสะสมในพิพิธภัณฑ์ต่างแดน และอีกหนึ่งนิทรรศการที่น่าสนใจไม่แพ้กันคือ 100 เรื่องเครื่องสำริด ซึ่งจะบอกเล่ารายละเอียดว่าเครื่องสำริดเหล่านี้เดินทางออกจากจีนได้อย่างไร และทำไมจึงยังคงอยู่ในต่างประเทศ

△ ห้องจัดแสดงนิทรรศการเสมือนจริงที่พิพิธภัณฑ์ดิจิทัลที่ว่าด้วยเรื่องทองแดงและสำริดในเมืองถงหลิง ประเทศจีน

หนึ่งในนั้นจะบอกเล่าเรื่องราวของเสี้ยวเฉียนยวี่จวิน ภาพขณะสำริดที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมอายุ 3,000 ปี ซึ่งมีรูปทรงคล้ายแรดจากสมัยราชวงศ์ซาง (1600-1046 ปีก่อนคริสตกาล) ว่าเดินทางไปยังกรุงปารีสผ่านทางนักค้าศิลปะตุนาม ซี. ที. ลู และถูกขายให้แก่แอเวอริ บรันดิจ ผู้บริหารการกีฬาชาวอเมริกันและอดีตประธานคณะกรรมการโอลิมปิกสากล (IOC) ได้อย่างไร ก่อนที่ภาพขณะยุคสำริดของจีนซึ่งมีลักษณะพิเศษไม่เหมือนภาพขณะอื่นใดเนื่องจากหล่อเป็นรูปสัตว์ใบไม้ จะถูกบริจาคให้กับพิพิธภัณฑ์ศิลปะเอเชียในนครซานฟรานซิสโก ในท้ายที่สุด ซึ่งเป็นชิ้นงานที่มีผู้เข้าชมมากที่สุดชิ้นหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ และยังใช้เป็นตัวการ์ตูนสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้อีกด้วย

แนวคิดเรื่องการแบ่งปันทรัพยากรทางวัฒนธรรมบนโลกออนไลน์ไม่ใช่เรื่องใหม่ พิพิธภัณฑ์หลายแห่งซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายสมาคมพิพิธภัณฑ์ระหว่างประเทศ (ICOM) ต่างมีเว็บไซต์ของตนเอง สิ่งที่ทำให้เว็บไซต์ของ DMCB มีลักษณะพิเศษคือมีการบูรณาการและจัดแสดงทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่กระจุกกระจายไปยังประเทศต่าง ๆ ด้วยตลอดหลายศตวรรษที่ผ่านมา จีนประสบกับการสูญเสียมรดกทางวัฒนธรรมอย่างใหญ่หลวงหลายครั้งหลายครา มีการประเมินกันว่าวัตถุทางวัฒนธรรมหลายล้านชิ้นเดินทางออกจากจีนด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

เป็นอะไรที่มากกว่าแค่เว็บไซต์

การสำรวจที่จัดทำโดยผู้เขียนบทความนี้ในปี 2016 ได้ข้อสรุปว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกว่าร้อยละ 90 มีความหวังว่า สักวันหนึ่งวัตถุซึ่งมีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เล็ดลอดออกไปจากจีนจะถูกส่งกลับคืนมายังประเทศต้นทาง แต่การแบ่งปันวัตถุทางวัฒนธรรมเหล่านี้ทางออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ DMCB ก็อาจช่วยบรรเทาความตึงเครียดที่สั่งสมมาอย่างยาวนานระหว่างจีนกับประเทศที่ครอบครองวัตถุเหล่านั้นในตอนนี้ได้

แม้เว็บไซต์ DMCB จะเป็นแนวคิดที่สร้างสรรค์ แต่ก็จำกัดอยู่แค่การแบ่งปันวัตถุที่เฉพาะเจาะจงทางออนไลน์ นั่นคือเครื่องสำริดของจีน ในอนาคตจะมีการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ดิจิทัลซึ่งดำเนินงานโดยพิพิธภัณฑ์หลายแห่งที่มีการร่วมมือกันในประเทศต่าง ๆ

" สิ่งที่ทำให้พิพิธภัณฑ์เสมือนจริงมีลักษณะพิเศษ คือ มีการจัดแสดงทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่กระจุกกระจายไปยังประเทศต่าง ๆ "

โดยจะมีการรวบรวมทรัพยากรมากมายเพื่อจัดแสดงศิลปวัตถุหลากหลายประเภท บรรดาพิพิธภัณฑ์ดิจิทัลแห่งใหม่เหล่านี้อาจเรียกได้ว่าเป็น “เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ดิจิทัล” หรือ “พิพิธภัณฑ์ระบบคลาวด์” พิพิธภัณฑ์ระบบคลาวด์จะไม่ได้เป็นเพียงแค่วีบีซีทีที่แสดงงานสะสมของพิพิธภัณฑ์ใดพิพิธภัณฑ์หนึ่งและไม่ได้เป็นการรวมเว็บไซต์ของพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตรงกันข้าม พิพิธภัณฑ์ระบบคลาวด์จะเป็นการร่วมมือกันระหว่างพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ จากทั่วโลก พิพิธภัณฑ์ดิจิทัลยุคเหล่านี้มีมาก่อนแล้ว อย่างเช่น นิทรรศการออนไลน์ซึ่งจัดแสดงโดยพิพิธภัณฑ์โบราณคดีและมานุษยวิทยาของมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ร่วมกับพิพิธภัณฑ์บริติช ซึ่งทั้ง 2 แห่งอยู่ในสหราชอาณาจักร ก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ในลักษณะนี้

ความก้าวหน้าแบบก้าวกระโดดและฉับไวของเทคโนโลยีการจัดเก็บและถ่ายโอนข้อมูลขนาดใหญ่จะช่วยเอื้อให้เกิดพิพิธภัณฑ์ระบบคลาวด์ได้ง่ายขึ้น นักวิชาการบางคนคาดการณ์ว่าการมีพิพิธภัณฑ์ระบบคลาวด์น่าจะเข้าไปเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในปัจจุบันของสถาบันเหล่านี้ หรือแม้แต่วัฒนธรรมในภาพรวมได้

ความเป็นไปได้ที่ไร้ขีดจำกัด

บรรดาพิพิธภัณฑ์ดิจิทัลแห่งอนาคตจะสามารถเลือกวัตถุประเภทต่าง ๆ ในหลากหลายหัวข้อ และสามารถออกแบบนิทรรศการในระดับที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน โดยอาศัยการแบ่งปันข้อมูลจำนวนมหาศาล นอกจากนี้อาจจะตีความและจัดแสดงวัตถุชิ้นหนึ่งในหลากหลายแบบ โดยดึงทรัพยากรทางวัฒนธรรมมาจากทั่วโลก นักวิชาการจากประเทศต่าง ๆ อาจจะมีส่วนร่วมในการสนทนากัน และสนทนากับสาธารณชนเกี่ยวกับวัตถุต่าง ๆ ที่นำมาจัดแสดง

เมื่อสามพันปีก่อนในสมัยราชวงศ์ซาง ซึ่งเป็นราชวงศ์ที่มีการบันทึกทางโบราณคดีที่เก่าแก่ที่สุดในประวัติศาสตร์จีน ช่างหล่อสำริดกลุ่มหนึ่งได้รังสรรค์ชิ้นงานสำริด “โหยว” (Yōu) ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างน้อยสองชิ้น ในลักษณะเสือกำลังกินคน แต่ด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์ ปัจจุบันวัตถุโบราณทั้งสองชิ้นนี้จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุดงานสะสมในพิพิธภัณฑ์กีเม ณ กรุงปารีส และพิพิธภัณฑ์เซินโอกุฮาโกะคังในนครเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น หากวันหนึ่งวันใดพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งนี้และนักโบราณคดีชาวจีนผู้เชี่ยวชาญยุคราชวงศ์ซางสามารถนำเสนอเรื่องทั้งหมดดังกล่าวบนพิพิธภัณฑ์ระบบคลาวด์ เพื่อแบ่งปันความรู้และเรื่องราวเกี่ยวกับโบราณวัตถุ “โหยว” ทั้งสองชิ้นนี้แก่ผู้ชมทั่วโลกได้ ลองคิดดูซิว่ามันจะวิเศษสักเพียงใด?

อาร์เจนตินา: ประเทศแถวหน้า ในการส่งคืนโบราณวัตถุ

นับตั้งแต่ปี 2004 เป็นต้นมา อาร์เจนตินาได้ส่งคืนวัตถุที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกือบ 5,000 ชิ้นที่ยึดได้ในอาณาจักรของตนกลับไปยังประเทศต้นทาง การตระหนักเห็นคุณค่าทางศิลปะของอารยธรรมยุคก่อนการค้นพบทวีปอเมริกาโดยโคลัมบัสที่เพิ่มมากขึ้น ผนวกกับการรับรองกฎหมายคุ้มครองมรดกทางโบราณคดีและบรรพชีวินวิทยา ถือเป็นจุดเริ่มต้นของนโยบายใหม่นี้

โดย ไอร์ิน ฮาร์ตมานน์
แปลโดย เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์

ไอร์ิน ฮาร์ตมานน์

ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์กลารินประจำกรุงบัวโนสไอเรส

สื่อมวลชนเรียกมันว่าเป็น “การโจรกรรมแห่งศตวรรษ” แน่แน่นอนว่าการโจรกรรมครั้งนี้ย่อมเป็นเรื่องน่าตื่นเต้นเร้าใจ เรื่องนี้เกิดขึ้นในเดือนกรกฎาคม 2002 โดยหัวข้อกลุ่มหนึ่งได้ขุดอุโมงค์ยาว 30 เมตรเพื่อลอบเข้าไปในห้องใต้ดินของพิพิธภัณฑวัตถุศิลปะแห่งชาติในกรุงบอส Aires ของปารากวัย และขโมยภาพวาด 5 ภาพ ซึ่งรวมภาพนักบุญเซโรนิโม (San Jerónimo) ภาพวาดศตวรรษที่ 16 โดยจิตรกรนิรนามที่มีมูลค่าถึง 200,000 ดอลลาร์ ก่อนจะพากันหลบหนีข้ามพรมแดนเข้าไปในอาร์เจนตินา หลังจากนั้นไม่นานมีการประกาศขายภาพวาดชิ้นนี้ในเมืองโปซาตัสทางตะวันออกเฉียงเหนือของอาร์เจนตินาแต่กองกำลังรักษาความมั่นคงได้ติดตามสืบหาภาพนั้นจนพบในปี 2008 แล้วอาร์เจนตินาก็ส่งคืนงานศิลปะชิ้นนี้ให้แก่ปารากวัยในปีเดียวกันนั้น

การส่งคืนภาพวาดนักบุญเซโรนิโมไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว เพราะนับตั้งแต่ปี 2004 อาร์เจนตินาได้ส่งคืนมรดกล้ำค่าที่ถูกขโมยมาจำนวน 4,825 ชิ้น ได้แก่ งานศิลปะ ชากโบราณวัตถุ และเอกสารทางประวัติศาสตร์ ซึ่งยึดได้ในประเทศกลับไปยังประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิด ช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อาร์เจนตินาจึงกลายเป็นประเทศตัวอย่างในภูมิภาคลาตินอเมริกาในการส่งคืนสมบัติที่ถูกโจรกรรมมากกลับไปยังประเทศต้นทาง

มารีอา ฟลอเรนเซีย กาลิโอ ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยของพิพิธภัณฑแห่งชาติ เด เบย์ส อาร์เตส ในอาร์เจนตินา อธิบายว่า นโยบายนี้เป็นผลมาจากการตระหนักเห็นคุณค่าของโบราณวัตถุที่เป็นมรดกจากวัฒนธรรมยุคก่อนอารยธรรมสเปนมากขึ้น

“ในช่วงสิบห้าปีที่ผ่านมา ศิลปะยุคก่อนการค้นพบทวีปอเมริกาโดยโคลัมบัส ซึ่งถูกประเมินคุณค่าทางสุนทรียะอย่างต่ำต่อยามานาน ได้รับประโยชน์จากการเห็นคุณค่าดังกล่าวมากขึ้น” มาริอา กล่าว

การเปิดหอศิลป์ยุคก่อนการค้นพบทวีปอเมริกาที่พิพิธภัณฑวัตถุศิลปะในกรุงบัวโนสไอเรสในปี 2004 ถือเป็นก้าวสำคัญที่นำไปสู่การยอมรับคุณค่าของร่องรอยอารยธรรมในอดีต “นี่คือหลักฐานที่แสดงว่าเราเห็นคุณค่าทางสุนทรียภาพของวัตถุโบราณต่าง ๆ ที่นำมาจัดแสดง นอกเหนือจากมิติทางชาติพันธุ์วิทยาหรือโบราณคดี” มาริอา กล่าวเสริม

คดียุคของมาเนียร์

“การประเมินคุณค่าโบราณวัตถุเสียใหม่เช่นนี้เกิดขึ้นได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบรรดาสถาบันที่ศึกษาเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่ใช่อยู่ ๆ ก็เกิดขึ้นมาเอง มันเกิดขึ้นมาพร้อมกับการรับรองกฎหมายคุ้มครองมรดกทางโบราณคดีและบรรพชีวินวิทยาในปี 2003” นักวิจัยกล่าว ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับที่อาร์เจนตินาให้สัตยาบันอนุสัญญาของยูเนสโกในปี 1970 ว่าด้วยเรื่องการต่อต้านการค้าโบราณวัตถุที่ผิดกฎหมาย

กฎหมายฉบับใหม่นี้มอบอำนาจหน้าที่แก่สถาบันมานุษยวิทยา ลาตินอเมริกา และความคิดแห่งชาติ (INAPL) ให้เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายในระดับประเทศ และบังคับให้ผู้ครอบครองวัตถุที่มาจากแหล่งโบราณคดีหรือบรรพชีวินวิทยาต้องลงทะเบียนโบราณวัตถุอย่างเป็นทางการ

การออกกฎหมายฉบับปี 2003 นั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับ “คดีความมาเนียร์” ซึ่งส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของสาธารณชน และช่วยให้แนวคิด รวมทั้งกฎหมายเกิดการพัฒนา ในช่วงต้นทศวรรษ 2000 เจ้าหน้าที่ตำรวจรักษาความปลอดภัยสนามบิน ซึ่งเป็นตัวแทนของหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมาย รู้สึกประหลาดใจ

ที่เห็นโบราณวัตถุจำนวนมากถูกนำเข้ามาประเทศผ่านสนามบินนานาชาติเอเชียซาในกรุงบัวโนสไอเรส

< เหยี่ยวทองสำริดจากวัฒนธรรม
ชุนตามาเรียนาในยุคคอนโคลัมบัส
ค้นพบทวีปอเมริกา

▲ แจกันเซรามิกรูปทรงมนุษย์: มรดกชิเอนา
จากยุคคอนโคลัมบัสค้นพบทวีปอเมริกา

© MNBA Collection Buenos Aires Argentina (9130)

พวกเขาจึงไปขอความช่วยเหลือจากสถาบัน INAPL ซึ่งช่วยฝึกเจ้าหน้าที่ตำรวจในการพิสูจน์หลักฐานทางโบราณคดีและบรรพชีวินวิทยา ทั้งนี้ระหว่างปี 2000-2001 มีการยึดโบราณวัตถุได้ราว 10,000 ชิ้นจากร้านค้าต่าง ๆ ในเมืองหลวงของอาร์เจนตินา ส่วนใหญ่เป็นของเนสเตอร์ เอ็ดเวิร์โด ซาเนียร์ นักค้าของเก่า

การประเมินมูลค่าตลาดสินค้าโบราณวัตถุที่อาร์เจนตินาส่งคืนเจ้าของตลอดสิบห้าปีที่ผ่านมาหรือราว ๆ นั้น นับว่าเป็นเรื่องยาก “เนื่องจากการห้ามซื้อขายโบราณวัตถุเหล่านี้ นักโบราณคดีจึงลังเลที่จะประเมินราคาของมัน สำหรับวัตถุหลายชิ้นเราไม่ทราบราคาเลย ส่วนอีกจำนวนหนึ่งเราใช้วิธีประเมินโดยอิงราคาตามที่ระบุในสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการซื้อขายของผู้กระทำผิด สินค้าอาจมีราคาไม่กี่ร้อยหรือเป็นพัน ๆ จนถึงหลาย ๆ ล้านดอลลาร์เลยทีเดียว” นี่คือคำอธิบายจากมาร์เซโล เอล ไอเบ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งรัฐบาลกลางของสหพันธรัฐอาร์เจนตินาซึ่งรับผิดชอบดูแลหน่วยงานคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรมที่ประสานความร่วมมือกับองค์การตำรวจสากล

ที่จริง วัตถุกว่า 3 เปอร์เซ็นต์จากจำนวนเกือบ 5,000 ชิ้นที่ถูกส่งคืนไปยังประเทศต้นทาง มี “ราคา” ติดไว้และหากนำไปขายในตลาดมืด โบราณวัตถุเหล่านั้นอาจมีมูลค่ารวมทั้งสิ้นประมาณ 860,000 ดอลลาร์ ตัวเลขนี้สูงแล้วใช่ไหม? แต่ก็ยังห่างไกลมูลค่าโดยรวมจากการคืนสมบัติเหล่านี้ ซึ่งจะต้องคำนวณราคาขายอีก 97 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือ

แต่ถึงตัวเลขจะสูงเพียงใด ก็ไม่สามารถสะท้อนคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ที่สำคัญมากกว่าของโบราณวัตถุดังกล่าวในทุก ๆ กรณี

เปรู: ประเทศที่ได้รับผลประโยชน์มากกว่าใคร ๆ

เปรูซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจากการลักลอบค้าโบราณวัตถุในภูมิภาคลาตินอเมริกา ติดอันดับแรกในรายชื่อประเทศที่ได้รับผลประโยชน์จากการคืนโบราณวัตถุของประเทศเพื่อนบ้านอย่างอาร์เจนตินา โดยได้รับของที่ถูกขโมยไปกลับคืนมาถึง 88 เพอร์เซ็นต์ ตามมาด้วยเอกวาดอร์ ซึ่งได้ของคืนมาเพียง 9 เพอร์เซ็นต์ ในปี 2016 วัตถุที่เป็นมรดกของเอกวาดอร์ 439 ชิ้น และมรดกของเปรู 4,150 ชิ้นที่ถูกยึดไปเมื่อ 7 ปีก่อน ได้ถูกส่งคืนกลับไปยังประเทศต้นทาง นอกจากนี้ยังมีการส่งคืนโบราณวัตถุให้แก่โบลิเวีย ปารากวัย และสเปนด้วยเช่นกัน

ในปี 2007 แผนที่หลายชิ้นซึ่งออกแบบโดยทอเลมี นักดาราศาสตร์ นักคณิตศาสตร์ และนักภูมิศาสตร์ชาวอียิปต์เชื้อสายกรีกแห่งศตวรรษที่ 2 ได้ถูกขโมยไปจากหอสมุดแห่งชาติสเปน โดยชายคนหนึ่งที่ปลอมตัวเป็นนักวิจัย ต่อมา มีการพบแผนที่ที่ถูกขโมยไปสองฉบับในอาร์เจนตินาที่ห้วขโมยอาศัยอยู่ และในปีเดียวกันนั้น แผนที่ทั้งสองฉบับก็ถูกส่งกลับคืนไปยังสเปน

เช่นเดียวกับกรณีของแผนที่สเปน พวกค้าโบราณวัตถุผิดกฎหมายมักจะใช้เส้นทางที่ซับซ้อนลักลอบข้ามพรมแดนและเดินทางออกทางทะเล “ผู้เสียหายไปแจ้งความการโจรกรรมในประเทศของตน ในขณะที่โบราณวัตถุที่ถูกขโมยไปจะถูกนำไปขายในประเทศอื่นเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่สืบสวนไม่ง่ายอย่างที่คิด” มาร์เซโลกล่าว เขาประเมินว่าการค้าโบราณวัตถุผิดกฎหมายมีมูลค่าถึงปีละประมาณ 6.5 พันล้านดอลลาร์

เพื่อให้การปฏิบัติงานดังกล่าวประสบความสำเร็จ นอกจากต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานตำรวจของประเทศต่าง ๆ แล้ว ยังต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญนอกองค์กรในการพิสูจน์วัตถุโบราณด้วยเช่นกัน “เราทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับองค์กรต่าง ๆ เช่น สถาบันมานุษยวิทยาลาตินอเมริกาและความคิดแห่งชาติ และพิพิธภัณฑิวิทยาศาสตรัธรรมชาติเบิร์นาร์ดีโน ริบาตาเปีย เมื่อเรามีข้อสงสัยเกี่ยวกับวัตถุด้านบรรพชีวินวิทยา ความสำเร็จของเราจึงเป็นผลมาจากความมุ่งมั่นในการทำงานแบบสหวิทยาการเช่นนี้” มาร์เซโลกล่าว

การปฏิบัติงานที่ประสบความสำเร็จครั้งล่าสุดเกิดขึ้นในปี 2019 เป็นการพบเอกสารที่เขียนขึ้นระหว่างปี 1824-1900 จำนวน 115 ฉบับและมีมูลค่าถึง 10,000 ดอลลาร์ ซึ่งถูกวางขายอยู่ในร้านค้าแห่งหนึ่งในกรุงบัวโนสไอเรส เอกสารที่ยึดได้ดังกล่าวจะถูกส่งคืนในเร็ววันนี้กลับไปยังเปรู ประเทศต้นทางที่เอกสารถูกขโมยมา

“ ศิลปะยุคก่อนการค้นพบทวีปอเมริกาโดยโคลัมบัสได้รับประโยชน์จากการตระหนักเห็นคุณค่ามากขึ้นในช่วงสิบห้าปีที่ผ่านมา ”

> แจกันเซรามิกรูปทรงมนุษย์: มรดกชิ้นเอกมาจากยุคก่อนโคลัมบัส คนพบทวีปอเมริกา

© MNBA Collection Buenos Aires Argentina (894)

สัปดาห์สำคัญสากลขององค์การสหประชาชาติ (International Weeks)

มกราคม	18 - 31 มกราคม 2021	The Week of Sound
กุมภาพันธ์	1 - 7 กุมภาพันธ์ (สัปดาห์แรกของเดือนกุมภาพันธ์)	World Interfaith Harmony Week [A/RES/65/5]
มีนาคม	4 - 8 มีนาคม 2019 21 - 27 มีนาคม	UNESCO Mobile Learning Week [MLW] Week of Solidarity with the Peoples Struggling against Racism and Racial Discrimination [A/RES/34/24]
เมษายน	23 - 29 เมษายน 24 - 30 เมษายน	Global Action Week for Education World Immunization Week [WHO]
พฤษภาคม	6 - 12 พฤษภาคม 2019 (ทุก ๆ สองปี) 20 - 24 พฤษภาคม 2019 25 - 31 พฤษภาคม 2020	UN Global Road Safety Week [WHO] Africa Week International Arts Education Week (ประกาศโดย UNESCO - 36C/Res. 38) Week of Solidarity with the Peoples of Non-Self-Governing Territories [A/RES/54/91]
สิงหาคม	1 - 7 สิงหาคม 23 - 27 สิงหาคม 2021	World Breastfeeding Week [WHO] World Water Week
กันยายน	17 - 21 กันยายน 2018	Africa Engineering Week
ตุลาคม	4 - 10 ตุลาคม 24 - 30 ตุลาคม 24 - 31 ตุลาคม 2020	World Space Week [A/RES/54/68] Disarmament Week [A/RES/S-10/2 [p. 102]] Global Media and Information Literacy Week
พฤศจิกายน	9 - 15 พฤศจิกายน (สัปดาห์ที่มีวันที่ 11 พฤศจิกายน) 18 - 24 พฤศจิกายน 2020	International Week of Science and Peace [A/RES/43/61] World Antimicrobial/Antibiotic Awareness Week [WHO]

เอกสารอ้างอิง

เว็บไซต์

United Nations. International Weeks. United Nations. <https://www.un.org/en/sections/observances/international-weeks/index.html> ณ วันที่ 26 มกราคม 2564

UNESCO. International Weeks. UNESCO. <https://en.unesco.org/commemorations/international-weeks> ณ วันที่ 26 มกราคม 2564

วารสาร ความร่วมมือ กับต่างประเทศ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ

THE BULLETIN ON INTERNATIONAL COOPERATION OF THE MINISTRY OF EDUCATION

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลทางวิชาการด้านต่างประเทศที่สำคัญ สำหรับใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานการศึกษาและการวิจัยของหน่วยงาน สถานศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ
3. เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้สนใจ สามารถติดตามความเคลื่อนไหวและความคืบหน้าในงานด้านต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ
4. เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงวิชาการเกี่ยวกับความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ ในอันที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาความร่วมมือกับต่างประเทศในอนาคตให้มีคุณค่า และมีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. เพื่อเป็นแหล่งรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับความร่วมมือกับต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับใช้ในการสืบค้นอ้างอิงและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์

กำหนดออก	วารสารราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ
ที่ปรึกษา	ชฎารัตน์ สิงห์เดชากุล ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
บรรณาธิการอำนวยการ	สมทรง งามวงษ์ ผู้อำนวยการสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
บรรณาธิการบริหาร	พิมพ์วิรัชญ์ เมืองนิล
หัวหน้ากองบรรณาธิการ	กฤษมา นวพันธ์พิมล
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ฐิติ ฟอกสันเทียะ
ออกแบบรูปเล่ม	พิมพ์चना ตารารวัช
เผยแพร่เว็บไซต์	สุเมธ อรรถพันธ์พจน์
ผู้แปล	พิศवास ปทุมุตตรังษี บุชนาฏ เนตรประเสริฐศรี เสาวรส มิตรปิยานุรักษ์
ผู้ตรวจแก้ไขงานแปล	พิศवास ปทุมุตตรังษี
สำนักงาน	สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก ดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0 2628 5646 ต่อ 122-124 โทรสาร. 0 2281 0953 www.bic.moe.go.th

หมายเหตุ บุคคลหรือองค์กรใดต้องการนำข้อเขียน บทความหรือภาพถ่าย ที่อยู่ในวารสารฉบับนี้ไปตีพิมพ์หรือประโยชน์ในสิ่งตีพิมพ์อื่น หรือเผยแพร่ทางเว็บไซต์ ขอความกรุณาแจ้งสำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการทราบเป็นการล่วงหน้าและขอให้ระบุชื่อผู้เขียนหรือชื่อวารสารในการอ้างอิงด้วย

www.worldwaterday.org
#Water2me

น้ำมีความหมายอย่างไร สำหรับคุณ

น้ำมีความหมายได้ถึงหลายสิ่งที่แตกต่างกันแต่บริบทของแต่ละคน
ในครัวเรือน สถานศึกษาและที่ทำงาน

น้ำอาจหมายถึงสุขภาพ สุขอนามัย ศักดิ์ศรีและโอกาส ในด้านการเกษตร
อุตสาหกรรม และการผลิตพลังงาน น้ำอาจหมายถึงความมั่นคง
ผลิตภาพและความยั่งยืน ในด้านการใช้ชีวิตส่วนบุคคล

น้ำอาจหมายถึงการเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ศาสนาและชุมชน
ร่วมพูดคุยเกี่ยวกับน้ำในวันน้ำโลกที่ **#WorldWaterDay**

